

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

ปริญญา

ภาษาไทย

ภาษาไทย

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

A Comparative Study of Village Names in Amphoe Mueang and Amphoe
Wang Muang Changwat Saraburi

นามผู้วิจัย นางสาววิภาวดี ริญญามี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์สิริวรรณ นันทจินทุล, ปร.ด.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ชลอ รอดลอย, ศศ.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กาญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

A Comparative Study of Village Names in Amphoe Mueang and Amphoe Wang Muang
Changwat Saraburi

โดย

นางสาววิภาวดี ธิบุญมี

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิภาวดี ริญญามี 2555: การศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์สิริวรรณ นันทจันทูล, ปร.ค. 210 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรีเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมาย ของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ในอดีตกับในปัจจุบันและเพื่อศึกษา ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จำนวน 77 ชื่อหมู่บ้าน และชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอวังม่วง จำนวน 31 ชื่อหมู่บ้าน รวม 108 หมู่บ้าน

ผลการวิจัย ในด้านความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จำแนกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 1 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ มากที่สุด ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 2 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้ มากที่สุด และลักษณะที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 3 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านเกี่ยวกับแหล่งน้ำ+อื่น ๆ+ สัตว์ และชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน ส่วนอำเภอวังม่วงจำแนกเป็น 3 ลักษณะเช่นกัน ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 1 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศมากที่สุด ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 2 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้ และ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับแหล่งน้ำ+ต้นไม้มากที่สุด และลักษณะที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 3 เนื้อหา พบชื่อหมู่บ้านเกี่ยวกับแหล่งน้ำ+ต้นไม้+ตำนาน อำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง พบชื่อหมู่บ้านลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 2 เนื้อหา มากที่สุด ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 1 เนื้อหา และ ลักษณะที่ 3 ชื่อที่สื่อความหมาย 3 เนื้อหา เหมือนกันทั้ง 2 อำเภอ ตามลำดับ ในด้านลักษณะการสร้างคำ และที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วงมีลักษณะการสร้างคำประสม มากที่สุด รองลงมาเป็นคำสมาสเหมือนกันในด้านการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อ หมู่บ้านอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง พบว่าอำเภอเมืองเปลี่ยนแปลงด้านคำมากที่สุด รองลงมาเปลี่ยนแปลง ด้านความหมาย ส่วนอำเภอวังม่วงเปลี่ยนแปลงเสียงมากที่สุด รองลงมาเป็นการเปลี่ยนแปลงด้าน ความหมาย ในด้านภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านอำเภอเมืองกับอำเภอ วังม่วง พบ 5 ลักษณะ เหมือนกันทั้ง 2 อำเภอ อำเภอเมืองพบการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำมากที่สุด และลักษณะภูมิประเทศ แบบที่ราบสูงและที่ราบ ความหลากหลายของพืชพรรณ ความสำคัญของพื้นที่ป่า การบอกทิศทาง ตำแหน่ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ตามลำดับ ส่วนอำเภอวังม่วงพบการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำมากที่สุด และการบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ความสำคัญของพื้นที่ป่า ลักษณะ ภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ ความหลากหลายของพืชพรรณ ตามลำดับ

Vipawadiee Ribunmee 2012: A Comparative Study of Village Names in Amphoe Mueng and Amphoe Wang Muang Changwat Saraburi. Master of Arts (Thai Language), Major Field: Thai Language, Department of Thai Language. Thesis Advisor: Associate Professor Siriwan Nantachantoon, Ph.D. 210 pages.

This objectives of this study are to compare the derivation and meanings of the villages' names, to study the sound changes, words and meanings of villages' names both in the past and present in Mueng district and Wang Muang district, Saraburi province both in the past and present, and as well as to study social images that involve with the names of the villages.

The population consists of 77 villages' names in Mueng district and 31 villages' names in Wang Muang district. The total number was 108 villages' names.

The results revealed that the derivation and meanings of the villages in Mueng district can be classified into 3 categories: 1) the villages' names are favorably involved with one content. Most of them relate to landscapes, 2) the villages' names refer to two contents. Most of them relate to landscapes and trees, and 3) the villages' names refer to three contents concerning with water resources, animals, and others, and some related to landscapes, trees and legends. In Wang Muang district, they are also divided into 3 categories: 1) the villages' names are favorably involved with one content. Most of them relate to landscapes, 2) the villages' names refer to two contents. Most of them relate to landscapes and trees, and water resources and trees, and 3) the villages' names refer to three contents concerning with water resources, trees, and legends. The villages' names refer to two contents are found the most in both districts. The second and the third categories are the same in both districts. For the word building and derivation, most of the villages' names are combined words followed by compound words. In Mueng district, the changes of words occur at the highest level, followed by changes of meanings. In Wang Muang district, the pronunciation has been changed the most, followed by the meanings. The five characteristics are found in both districts. Most people in Mueng district settled near the water resources and the landscapes are plains and plateaus, varieties of plants, importance of forests, giving directions, positions and outstanding characteristics of villages respectively. In Wang Muang district, most people settled near the water resources, giving directions, positions or outstanding characteristics of villages, importance of forests, plateaus and plains and varieties of plants respectively.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจันทุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ชลอ รอดลอย อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และ รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสารบทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลประวัติความมาชื้อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบุญช่วย ธิบุญมี และ คุณแม่อำไพ ธิบุญมี ที่คอยให้กำลังใจ และคำปรึกษา อันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณกำลังใจและ มิตรภาพอันดีงามของพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ภาษาไทย (ภาคพิเศษ) รุ่นที่ 8 ทุกคน ซึ่งเป็นกำลังใจสำคัญ ให้ความช่วยเหลือด้วยมิตรภาพอันดีงามตลอดมา

คุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอบุชาพระคุณบิดา-มารดา พระคุณครู-อาจารย์ และ ผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อมูลบกพร่องผิดพลาดประการใดอันอาจเกิดขึ้น ข้าพเจ้าน้อมรับไว้ เพียงผู้เดียว

วิภาวดี ธิบุญมี

กุมภาพันธ์ 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
เอกสารที่เกี่ยวกับลักษณะการสร้างคำและการเปลี่ยนแปลงคำ	8
เอกสารเกี่ยวกับการตั้งชื่อหมู่บ้าน	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
เอกสารที่เกี่ยวกับจังหวัดสระบุรี	56
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	63
การเก็บข้อมูล	63
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	75
บทที่ 4 ผลการวิจัย	76
ตอนที่ 1 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	77
ตอนที่ 2 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี	113
ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	175

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ	77
2	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับต้นไม้	78
3	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง	79
4	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้าง	80
5	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 1 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	81
6	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้	82
7	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อบุคคล	83
8	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อสัตว์	74
9	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง	84
10	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับชื่อบุคคลและตำนาน	85
11	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสัตว์	87
13	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	88
14	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสัตว์	89
15	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	90
16	แสดงการจำแนกประเภทเนื้อหาความหมายของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	90
17	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)	92
18	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดียว ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม	93
19	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดียว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว	94
21	การสร้างคำชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	95
22	การสร้างคำชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส	96
23	ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านตามชนิดคำ	96
24	แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	98
25	แสดงชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย	100
26	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน	103
27	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการตัดเสียงเดิมเสียงของ ชื่อหมู่บ้าน	103
28	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการตัดคำของชื่อหมู่บ้าน	105
29	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการเติมคำของชื่อหมู่บ้าน	106
30	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้าน	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
31	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	108
32	ความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	112
33	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ	113
34	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำนาน	116
35	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับต้นไม้	119
36	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด	121
37	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล	122
38	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง	123
39	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำแหน่งทิศทาง	124
40	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับเส้นทางคมนาคม	124
41	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอาชีพ	125
42	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับที่ตั้งถิ่นฐานเดิมที่ย้ายมา	125
43	แสดงการจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
44	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้	127
45	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อสัตว์	129
46	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้	130
47	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+สัตว์	132
48	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำนาน+ต้นไม้	133
49	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด+ตำนาน	134
50	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+ชื่อบุคคล	134
51	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+อื่นๆ	135
52	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	137
53	แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+อื่นๆ+สัตว์	138
54	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	138

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
55	แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	139
56	แสดงการจำแนกประเภทเนื้อหาความหมายของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	139
57	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)	141
58	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (กลุ่มคำ)	142
59	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็น (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 เป็น(คำประสม)	142
60	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก(คำเดียว) + ส่วนขยาย1 (คำเดียว)+ส่วนขยาย2 (คำเดียว)	143
61	ชื่อหมู่บ้านส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ส่วนขยาย 2 (คำประสม)	145
62	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดียว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ	146
63	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดียว+คำเดียว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดียว	147
64	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดียว+คำเดียว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม (คำเดียว+คำเดียว)	147

สารบัญตาราง (ต่อ)

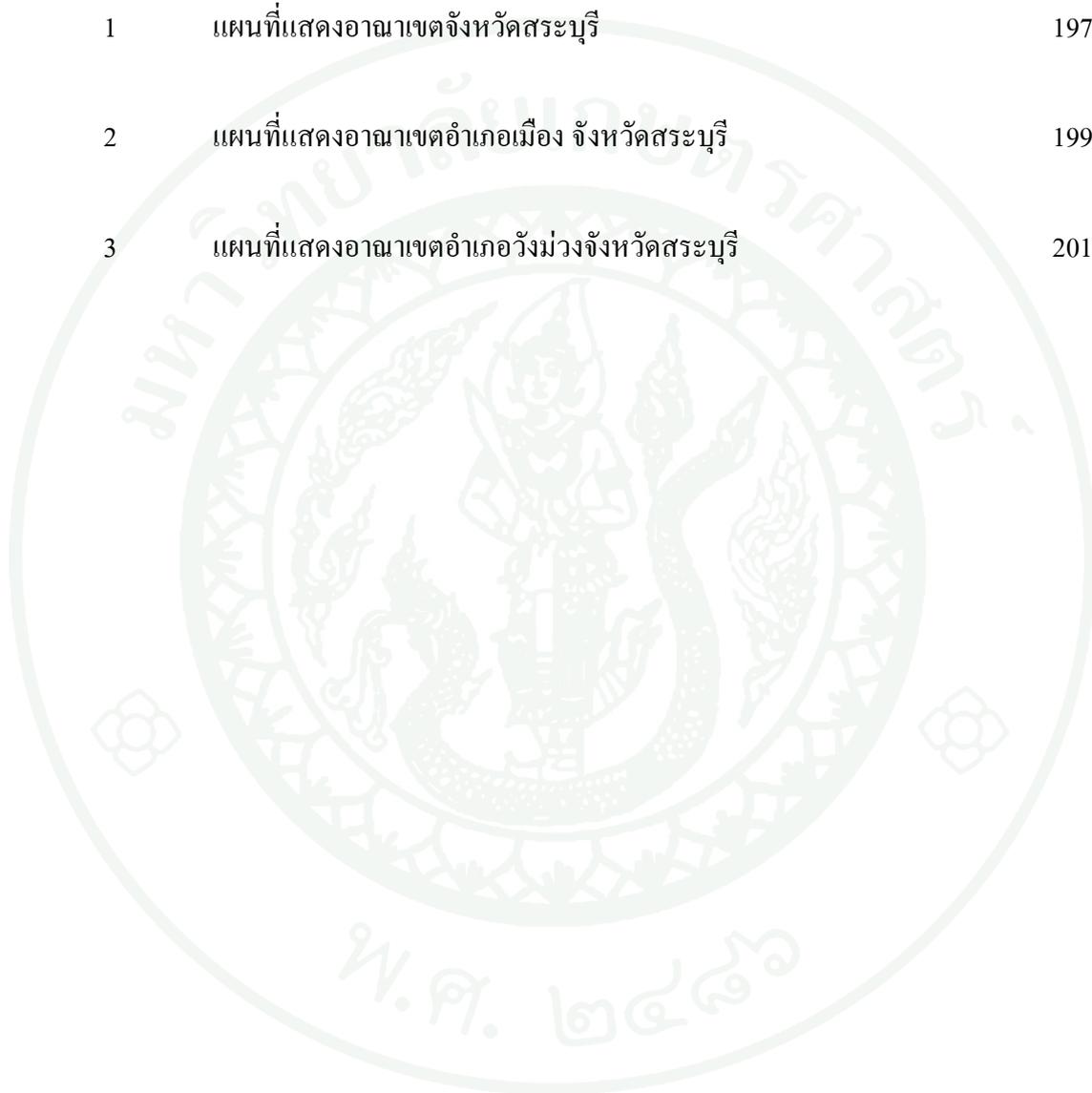
ตารางที่		หน้า
65	สรุปการสร้างคำชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	148
66	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส	149
67	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำซ้อน	149
68	สรุปวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านตามชนิดคำ	150
69	แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	154
70	แสดงชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย	156
71	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน	160
72	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน	160
73	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการตัดเสียงเดิมเสียงของชื่อหมู่บ้าน	161
74	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการตัดคำของชื่อหมู่บ้าน	162
75	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการเติมคำของชื่อหมู่บ้าน	163
76	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการเปลี่ยนแปลงบางส่วน	164

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
77	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการเปลี่ยนแปลงคำทั้งหมด	166
78	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้าน	170
79	แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	170
80	ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	174
81	เปรียบเทียบความหมายและความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง กับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	176
82	เปรียบเทียบลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับ อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	177
83	เปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของ ชื่อหมู่บ้าน	178
84	เปรียบเทียบภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	180

สารบัญภาพ

ภาพผนวกที่		หน้า
1	แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดสระบุรี	197
2	แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี	199
3	แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอวังม่วงจังหวัดสระบุรี	201

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สังคมในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีด้านต่างๆ มาก การติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่อยู่ห่างไกลกันสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้มีการถ่ายทอดและผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสังคมในเมืองจะได้รับสิ่งแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสิ่งแวดล้อมได้ง่าย ซึ่งต่างจากสังคมในชนบทที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อของเดิมไว้ได้มากกว่า สังคมในเมือง การศึกษาเรื่องสังคม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติความเป็นมาท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็น (พูนจิตร บิดร, 2521: 1) โดยเฉพาะการศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นนับเป็นการศึกษาแนวใหม่และมีความสำคัญ เนื่องจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องบุคคลสำคัญในอดีต หรือสถานที่ที่มีความสำคัญต่อชาติไทย ซึ่งมีได้ให้ความสำคัญต่อประวัติของท้องถิ่นที่เป็นข้อมูลมุขปาฐะ ซึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูลเอาไว้ ทำให้ในแต่ละท้องถิ่นขาดข้อมูลประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นนั้นๆ

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องศึกษาแต่เรื่องที่สำคัญอีกเรื่องคือ ประวัติท้องถิ่นหรือสถานที่ ประวัติของท้องถิ่นหรือสถานที่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษวัฒนธรรมประเพณี ถ้าศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นใดโดยไม่ได้ศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นมาก่อน จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ ไม่แจ่มแจ้งเท่าที่ควร การศึกษาประวัติของท้องถิ่นจึงเป็นความรู้รอบตัวที่คนในท้องถิ่นควรรู้ (สงวน อึ้งคง, 2514: 3)

การศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ดังที่มีผู้ศึกษาดังนี้ จินตนา ยอดยิ่ง (2519) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” พูนศรี คัมภีร์ ปรกรณ์ (2520) ได้ศึกษาเรื่อง “ภูมินามของชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” พูนจิตร บิดร (2521) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร” หวน พินรุพันธุ์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง “ชื่อหมู่บ้าน ตำบลของจังหวัดอุดรดิตถ์” มยุรี สีชมพู (2532) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร”

กนกวรรณ อารีพัฒนไพบูลย์ (2534) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” โฉมสุภางค์ ทองปลิว (2534) ได้ศึกษาเรื่อง “ความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตเมืองเลย จังหวัดเลย” นฤมล เก้าเอียน (2536) ได้ศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล” พินัย อนันตพงศ์ และคณะ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ปรีศณี ชำรงโสทธิสกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” วรรณภา บุญประทีป (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี”

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้รวบรวมการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน แสดงให้เห็นความสำคัญของชื่อหมู่บ้านที่สะท้อนภูมิปัญญาทางภาษา ทำให้ทราบลักษณะการตั้งถิ่นฐานตลอดจนแสดงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น และจากงานวิจัยดังกล่าวสรุปประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน ได้ดังนี้

1. ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
2. โครงสร้างคำ ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน
3. แนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน
4. การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
5. วัฒนธรรมที่ปรากฏ หรือสะท้อนจากชื่อหมู่บ้าน

จากประเด็นที่ผู้วิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านมีความสำคัญต่อท้องถิ่น เป็นสารนิเทศท้องถิ่นที่มีคุณค่า เป็นหลักฐานที่เล่าและยืนยันประวัติความเป็นมา และยังเป็นเครื่องมือง่ายๆ ที่ช่วยจดจารึกและสืบทอดความเป็นมาของท้องถิ่นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี (ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2541: 11-12) ซึ่งการศึกษาชื่อบ้านชื่อเมืองเหล่านี้ทั้งในประเทศไทยและประเทศต่างๆ ล้วนน่าสนใจศึกษา เพราะทำให้ทราบความหมาย ความเป็นมาของสถานที่ หรือภูมิประเทศในหลายๆ แห่ง (จันทน์ ทองประเสริฐ, 2546: 168)

การตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นสภาพท้องถิ่น ได้อย่างชัดเจนเพราะชื่อเป็นสิ่งแรกที่สุดความสนใจ ชื่อเป็นตัวแทนของสิ่งต่างๆ ที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ได้ชัดเจน และเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ, 2531: คำนำ)

ถึงแม้ว่าชื่อจะมีความแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ความพอใจ แต่บางครั้งชื่อหมู่บ้านอาจมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น เพื่อให้ชื่อนั้นไพเราะและมีความหมายดีขึ้น เช่น “บ้านหนองโชนิ” เปลี่ยนเป็น “บ้านมณีโชนิ” บางครั้งการเปลี่ยนแปลงชื่อเกิดขึ้นเพราะต้องการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน เช่น “บ้านไผ่” เป็นหมู่บ้านที่มีการปลูกไผ่เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ จึงใช้ทำเลที่ตั้ง ของหมู่บ้านตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน “บ้านไผ่ล้อม” การเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านบางครั้งทำให้เสียงและความหมายของคำเปลี่ยนไปจนไม่สามารถสืบทอดประวัติของคำได้ ทำให้ชื่อนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม

การศึกษาชื่อหมู่บ้านเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอที่อยู่ห่างจากตัวเมือง ยังไม่มีผู้วิจัยนำมาเป็นประเด็นในการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าการตั้งชื่อหมู่บ้านระหว่าง 2 อำเภอจะช่วยให้เข้าใจความแตกต่างของสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นสาเหตุสำคัญของการพัฒนาภาษา ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองกับอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี

สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมือง กับอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี เนื่องจากทั้ง 2 อำเภอ มีความสำคัญต่อจังหวัดสระบุรี เพราะเป็นศูนย์กลางความเจริญ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คนในจังหวัดสระบุรีสันนิษฐานว่าชาวลาวเวียงจันทร์อพยพมาตั้งถิ่นฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาจังหวัดสระบุรีอยู่ในเส้นทางการเดินทางของพวกขอมที่มาติดต่อกับราชธานีที่เมืองหลวง ซึ่งขอมสร้างปราสาทหินไว้ตามที่ตั้งเมืองปรากฏอยู่เป็นระยะมา ในจังหวัดสระบุรีมีที่บางโขมดทางขึ้นพระพุทธบาทเพื่อต่อไปถึงลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลละโว้ที่พวกขอมมาตั้งปกครอง ซึ่งใกล้แม่น้ำป่าสักเป็นที่ตั้งของจังหวัดสระบุรี จึงสันนิษฐานว่าสระบุรีเป็นอาณาจักรส่วนหนึ่งของขอม ในสมัยกรุงธนบุรี มีศึกพม่ายกมาตีเมืองเวียงจันทร์ ชาวเวียงจันทร์จึงพากันอพยพหนีพม่าลงมาทางเมืองนครราชสีมาจำนวนมาก พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดประทานอนุญาตให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงเมืองสระบุรีต่อมา ถึง พ.ศ. 2321 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ขึ้นครองราชย์ ทรงยกกองทัพขึ้นไปตีได้กรุงศรีสัตนาคนหุต ได้พลเมืองชาวลาวเวียงจันทร์มาอีก ก็โปรดให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองสระบุรี กับพวกชาวเวียงจันทร์ที่อพยพมาก่อนแล้ว (เกียรติประวัติ ชาญรัฐลือสกล, 2551: 201-208)

จากประวัติศาสตร์จะเห็นว่าหลักฐานที่แสดงถึงความสำคัญความเป็นมาแต่อดีต ของจังหวัด สระบุรีที่ปรากฏนั้นน้อยมาก เนื่องจากขาดการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์อักษรเผยแพร่ นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สภาพของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเติบโตของชุมชนทางการปกครองทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทแทนที่ชุมชนบ้านและเมืองที่เคยเป็นพื้นฐานของสังคมท้องถิ่น บางท้องถิ่นศึกษาความเป็นมาในอดีตไม่พบหลักฐานที่อ้างอิงได้ เพราะขาดการรวบรวมและบันทึก ดังนั้นการศึกษา ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องศึกษา บันทึก และเผยแพร่สู่อนุชนรุ่นหลัง

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านระหว่าง อำเภอเมืองกับอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี ว่าการตั้งชื่อของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองที่มีความเจริญ กับอำเภอม่วงที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองจะมีความแตกต่างกันในด้านใดบ้าง และการตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นสิ่งที่สมควรจะได้ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมา ศึกษาความหมายของชื่อหมู่บ้าน ลักษณะการสร้างคำ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงคำ เสียง และความหมาย เพื่อบันทึก ประวัติการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ ตลอดจนความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้เป็นภูมิปัญญาทางภาษาไทย ของประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง และอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง และอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอม่วง จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองสระบุรี จำนวน 77 ชื่อหมู่บ้าน และอำเภอวังม่วง จำนวน 31 หมู่บ้าน โดยได้รับข้อมูลจากที่ว่าการอำเภอเมืองสระบุรี และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ในอดีตกับในปัจจุบัน
3. ศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมา ความหมาย การสร้างคำของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
4. ศึกษาภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
2. ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ในอดีตกับในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

นิยามศัพท์

ประวัติ หมายถึง ความเป็นมาหรือเรื่องราวที่มุ่งแสดงความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสระบุรี หมายถึง ชื่อของท้องถิ่นที่เป็นชุมชนย่อยในตำบลประกอบไปด้วยบ้านหลายๆ บ้าน และเป็นชื่อที่ทางราชการกำหนดใช้ หรือเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกขานมาตั้งแต่ดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ และสิ่งอื่นๆ ที่ปรากฏ

ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นจากชื่อหมู่บ้าน

ลักษณะการสร้างคำ หมายถึง การนำคำมูลมาประกอบสร้างคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยนามเดี่ยวและคำประสม รวมทั้งประเภทที่มาของคำ

การเปรียบเทียบ หมายถึง การพิจารณาเทียบเคียงให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและต่างกันของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี หมายถึง จังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง ตอนบนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญและเป็นเส้นทางสู่ภาคต่างๆ ของประเทศไทย เช่น ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับลักษณะการสร้างคำและการเปลี่ยนแปลงคำ

- 1.1 ความหมายคำและลักษณะการสร้างคำ
- 1.2 คำประสม
- 1.3 คำซ้ำ
- 1.4 คำซ้อน
- 1.5 การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมาย

2. เอกสารเกี่ยวกับการตั้งชื่อหมู่บ้าน

- 2.1 ความหมายของหมู่บ้าน
- 2.2 ความสำคัญของชื่อหมู่บ้าน
- 2.3 กลวิธีและแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยลักษณะการสร้างคำและแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน
- 3.2 งานวิจัยการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
- 3.3 งานวิจัยชื่อหมู่บ้าน
- 3.4 งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชื่อ

4. เอกสารที่เกี่ยวกับจังหวัดสระบุรี

- 4.1 ความรู้ทั่วไปของจังหวัดสระบุรี
- 4.2 ประวัติศาสตร์จังหวัดสระบุรี
- 4.3 ความรู้ทั่วไปของอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
- 4.4 ความรู้ทั่วไปของอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

เอกสารที่เกี่ยวกับลักษณะการสร้างคำและการเปลี่ยนแปลงคำ

ความหมายของคำและลักษณะการสร้างคำ

ความหมายของคำ

นักวิชาการทางภาษาหลายท่านได้อธิบายความหมายของคำไว้ อาทิ

ประทีป พุกษากิจ (2536: 67-68) กล่าวถึงการใช้ความหมายของคำในภาษาไทย ดังนี้

1. ความหมายโดยตรง คือ ความหมายตามเนื้อความ อันหมายถึงสิ่งที่กล่าวถึงโดยตรง เช่น ลิง หมู ควาย หมายถึงสัตว์ หิน หมายถึง วัตถุชนิดหนึ่ง เพชร หมายถึง แก้วชนิดหนึ่ง เป็นต้น
2. ความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายเดิมเป็นความหมายที่แฝงเร้นในคำอีกทีหนึ่ง เช่น

- ลิง หมายถึง ชน อยู่ไม่สุข
- ควาย หมายถึง โง่ ทึ่ม ให้คนจูงจมูกได้ง่าย
- หมู หมายถึง อ้วน กินจุ กินไม่เลือก
- หิน หมายถึง แข็ง หนักแน่น

3. ความหมายตามปริบท เป็นความหมายของคำที่มีข้อความหรือประโยคเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ คำบางคำเมื่ออยู่ในประโยคอย่างหนึ่งมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อไปอยู่อีกประโยคหนึ่ง จะมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง เช่น ความหมายของคำว่า “ขึ้น” อาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามปริบท ดังนี้

เขาเดิน <u>ขึ้น</u> ชั้นสี่	หมายถึง	เคลื่อนไป
สินค้า <u>ขึ้น</u> ราคา	หมายถึง	เพิ่ม
หมูนี้อาใจ <u>ขึ้น</u>	หมายถึง	เจริญ หรือ โชคดี
ผักกาดในแปลงกำลัง <u>ขึ้น</u>	หมายถึง	งอก
หมูกำลัง <u>ขึ้น</u> เขียง	หมายถึง	วาง

4. ความหมายตามสถานการณ์ เป็นความหมายของคำๆ เดียวในข้อความหรือประโยคเดียวกัน แต่พูดในสถานการณ์ต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น

ขอหอม <u>หน่อย</u>	ในสถานการณ์หนึ่งอาจหมายถึงต้นหอม
	แต่อีกสถานการณ์หนึ่งอาจหมายถึงจูบก็ได้
คนข้างบนเป็น <u>คน</u> สาว	ในสถานการณ์หนึ่งอาจหมายถึงหญิงสาว
	แต่อีกสถานการณ์หนึ่งอาจหมายถึงคนสาวเชือกก็ได้

5. ความหมายเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง ความหมายของคำที่เป็นสัญลักษณ์ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางคนใช้ว่าความหมายนัยประหวัดก็มี เช่น

ดอกกุหลาบ	หมายถึง	ความรัก
สุนัขจิ้งจอก	หมายถึง	เจ้าเล่ห์ ฉลาดแกมโกง
นกพิราบ	หมายถึง	สันติภาพ การสื่อสาร
สีขาว	หมายถึง	ความบริสุทธิ์
หงส์	หมายถึง	ผู้สูงศักดิ์

วรรณ แก้วแพรก (2524: 2-4) อธิบายความหมายของคำในภาษาไทยไว้ ดังนี้

ความหมายของคำไม่คงที่ เมื่ออยู่ตามลำพังจะมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเข้าประโยคแล้วความหมายของคำเปลี่ยนไป ความหมายของคำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดที่มีความหมายหลายประการ ได้แก่

1. ความหมายโดยตรง เป็นความหมายตามปกติของคำ เนื้อความเป็นอย่างไรความหมายก็เป็นอย่างนั้น เช่น

เสือ เมื่ออยู่ในประโยคว่า เสือเป็นสัตว์ป่าชนิดหนึ่ง

ควาย เมื่ออยู่ในประโยคว่า สัตว์ชนิดหนึ่งที่ใช้ไถนา

เต่า เมื่ออยู่ในประโยคว่า เต่าเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่อายุยืน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า คำที่ยกมาเป็นตัวอย่างความหมายของคำที่ตรงตัวไม่มีความหมายอื่นแอบแฝง จึงถือว่าเป็นความหมายโดยตรง

2. ความหมายในเชิงอุปมา เป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบสำหรับสิ่งหนึ่ง กับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น คำว่า ลิง ถ้าพูดว่า เด็กคนนี่ลิงแท้ๆ จะหมายถึง ชนไม่อยู่สุข

3. ความหมายแฝง เป็นความหมายย่อยที่แฝงเร้นอยู่ในความหมายใหญ่ เพื่อบอกลักษณะบางอย่างความหมายแฝงจึงเป็นความหมายเงาๆ มักแฝงอยู่ในคำกริยาและคำขยาย

4. ความหมายตามบริบท เป็นความหมายของคำที่ขึ้นอยู่กับความหมายในประโยค ขึ้นอยู่กับบริบทข้อความที่ห้อมล้อมอยู่

5. ความหมายจิตประหวัด ได้แก่ ความหมายที่เกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดทัศนคติของแต่ละคน

เพ็ชรศิริ วงศ์วิภาณนท์ (2534: 14 - 21) กล่าวถึงความหมายของคำไว้ดังนี้

ความหมายของคำแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ความหมายประจำรูป คือ ความหมายที่เป็นคุณสมบัติประจำคำหรือประโยค เมื่อพิจารณาความหมายประจำของคำต่างๆ ในภาษาไทย พบว่า คำมักมีความหมายมากกว่า 1 ความหมาย จำแนกได้ 3 ชนิด
  - 1.1 ความหมายแก่น เป็นความหมายที่เป็นคุณสมบัติประจำรูปคำ เป็นสิ่งที่เอื้อให้นำรูปคำนี้ไปใช้ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ได้รวมถึงหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่างๆ ไว้ด้วย
  - 1.2 ความหมายหลัก คือ ความหมายที่เป็นไปตามลักษณะที่เป็นความหมายแก่นของคำโดยตรง
  - 1.3 ความหมายเปรียบเทียบ คือ ความหมายของคำที่เกิดจากการนำคำไปใช้เรียกหรือหมายถึงสิ่งซึ่งมีลักษณะอันเปรียบได้เหมือนความหมายแก่นของคำ
2. ความหมายเชิงบริบท มี 2 ชนิด ได้แก่
  - 2.1 ความหมายอุปมา เป็นความหมายใหม่ของคำใดคำหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการนำเอาลักษณะเด่นของสิ่งที่ใช้เรียกด้วยคำนั้นมาใช้เป็นความหมาย
  - 2.2 ความหมายชวนคะนึ่ง เป็นความหมายของคำคำหนึ่ง ซึ่งเรานึกถึงเมื่อได้ยินหรือได้เห็น คำอีกคำหนึ่ง มี 2 ลักษณะ คือ ความหมายชวนคะนึ่งที่เกิดในคำพ้องเสียงและความหมายชวนคะนึ่งเพราะการผวนคำ

สรุปความหมายของคำในภาษาไทยได้ มีหลายลักษณะ ได้แก่ คำมีความหมายโดยตรง คำมีความหมายโดยนัย คำมีความหมายตามบริบท คำมีความตามสถานการณ์ และคำมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเกณฑ์การแบ่งความหมายของคำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองและอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสระบุรี

ลักษณะการสร้างคำ

ลักษณะคำที่ใช้ในภาษาไทยเป็นคำพยางค์เดียว และไม่มีเสียงควบกล้ำ ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม เมื่อเวลาผ่านไปมีความจำเป็นต้องใช้คำมากขึ้น คำพยางค์เดียวในภาษาไทยไม่เพียงพอต่อการสื่อสารกัน จึงจำเป็นต้องหาคำมาใช้โดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ยืมมาจากภาษาอื่น โดยมีวิธีการเขียนและการอ่านให้เข้ากับภาษาไทย ส่วนใหญ่เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต
2. สร้างขึ้นใหม่ โดยนำเอาคำโดดที่มีอยู่แล้วมาประกอบกัน กลายเป็นคำชนิดที่เรียกว่า คำซ้อน คำซ้ำ คำประสม แต่ละชนิดประกอบด้วยคำตั้งแต่ 2 คำ ขึ้นไป
3. เกิดขึ้นใหม่ เป็นผลจากการสร้างคำประสม ทำให้เกิดรูปคำใหม่ขึ้นและไม่ใช้คำพยางค์เดียวอีกต่อไป (ประสิทธิ์ กาศย์กลอน, 2516: 107)

ปรีชา ทิฉินพงศ์ (2522: 79) กล่าวถึงการสร้างคำในภาษาไทยไว้ว่า การสร้างคำในภาษาไทยมีหลายวิธี ทั้งที่เป็นของเราเองแท้ๆ และวิธีที่เรานำมาจากภาษาอื่น วิธีที่เป็นของเราเองแท้ๆ ได้แก่ การประสมคำ ซึ่งเป็นการประสมคำ และการประสานคำ การซ้ำคำ และการซ้อนคำ ส่วนวิธีที่นำมาจากภาษาอื่น เช่น สมาส สนธิ การเติมอุปสรรค การลงปัจจัย และการลงอาคม เป็นต้น

บรรจบ พันธุเมธา (2517: 13-14) ได้กล่าวถึงลักษณะและการสร้างคำในภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา กาญจนวรรณ และคณะ (2546: 67-87) สรุปได้ว่า การสร้างคำโดยการนำคำโดดมาประกอบกันเป็นคำพยางค์ เป็นวิธีการที่ทำให้มีคำใช้ในภาษาไทยได้มาก และการสร้างคำขึ้นใหม่มีอยู่ 3 แบบ ได้แก่ การนำคำมาซ้อนกัน เรียกว่า คำซ้อน การนำคำมาซ้ำกัน เรียกว่า คำซ้ำ และการนำคำมาประสมกัน เรียกว่า คำประสม

จากที่กล่าวมา ลักษณะคำในภาษาไทยเป็นคำพยางค์เดียวที่มีการสร้างคำขึ้นใหม่โดยการนำคำมาประสมกัน เพื่อเป็นการสร้างคำให้เพียงพอต่อการสื่อสาร โดยการสร้างคำ ได้แก่ การประสม การซ้ำคำ การซ้อนคำ ซึ่งคำเหล่านี้มีลักษณะการสร้างและมาจากการประสมคำส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงนำคำประสม คำซ้อน คำซ้ำ มาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาลักษณะการสร้างคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

คำประสม

คำประสม เป็นวิธีการสร้างคำวิธีหนึ่งในภาษาไทยโดยนำคำหลักมาประสมกับคำอีกคำหนึ่ง หรือซ้อนกับอีกคำหนึ่ง ได้คำใหม่ มีความหมายใหม่เพิ่มขึ้นในภาษาไทยจำนวนมาก โดยเมื่อนำไป ประสมหรือสนธิกับคำอื่น รูปคำมักคงเดิมเสมอ เช่น แม่ เป็นคำหลัก ประสมกับคำว่า น้ำ ทัพ หม้าย ครัว โขง ขาย เป็นต้น ฉะนั้น คำประสมจึงได้แก่คำที่มีตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป และต้องประกอบด้วย หน่วยคำตั้งแต่สองหน่วยคำขึ้นไป มีนักวิชาการทางภาษาหลายท่านกล่าวถึงความหมายและลักษณะ ของคำประสม อาทิ

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2533: 60-62) ให้ความหมายคำประสมว่า หมายถึง คำที่เอาคำมูล เหล่านี้มาประสมกันเข้าตั้งเป็นอีกคำหนึ่ง เช่น

คำมูล แม่ กับ น้ำ   รวมกันเป็นคำประสมว่า “แม่น้ำ”

คำมูล แสง กับ อาทิตย์   รวมกันเป็นคำประสมว่า “แสงอาทิตย์” ซึ่งชนิดหนึ่ง เป็นต้น

ซึ่งคำประสมนี้มี 4 ลักษณะ ดังนี้

1. คำประสมที่เอาคำมูลมีเนื้อความต่างๆ มาประสมกันเข้า มีใจความเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่น

หางเสือ   หมายถึง เครื่องถือท้ายเรือ

มาจากคำมูล หาง หมายถึง ส่วนท้ายของสัตว์

ประสมกับ เสือ หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีคำอื่นๆ เช่น ลูกน้ำ, แม่น้ำ, เสือป่า (คน), แสงอาทิตย์ (งู) เป็นต้น คำเหล่านี้มีความหมายต่างกับคำมูลเดิมทั้งสิ้น คำประสมพวกนี้ถึงแม้ว่ามีใจความแปลกออกไปจาก คำมูลเดิม แต่ต้องอาศัยเค้าความจากคำมูลเดิมเป็นหลักอยู่เหมือนกัน เช่น หางเสือ ก็มีเค้าความหมาย ว่าอยู่ท้ายเรือคูดหางของเสือ พ่อตา ก็มีเค้าความว่าพ่อ ที่ลูกของตนเรียกว่า ตา เป็นต้น

2. คำประสมที่เอาคำมูลหลายคำ ซึ่งทุกๆ คำมีเนื้อความคงที่ แต่เมื่อเอามารวมกันเข้าเป็นคำเดียวก็มีเนื้อความผิดจากรูปเดิมไป เช่น ตีชิง, ขอสู้, สมสู้, ยินดี, ยินร้าย, หายใจ, เป็นต้น ซึ่งถ้าแยกออกเป็นคำๆ แล้วจะไม่ได้ความคงที่ประสมกัน

3. คำประสมที่เอาคำมูลมีรูปหรือเนื้อความซ้ำกันมารวมกันเป็นคำเดียว คำเหล่านี้บางทีก็มีเนื้อความคล้ายกับคำมูลเดิม บางทีก็เพี้ยนออกไปบ้างเล็กน้อย เช่น คำๆ แฉงๆ เร็วๆ ซ้ำๆ ดังนี้ มีความหมายผิดจากคำมูลที่ไม่ซ้ำกันบ้างเล็กน้อย คือ คำๆ หมายความว่าคำทั่วไป เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งใช้คำมูลรูปไม่เหมือนกัน แต่เนื้อความอย่างเดียวกันรวมกันเข้าเป็นคำประสม ซึ่งมีความหมายต่างออกไปโดยมาก เช่น ถ้อยคำ, ดูแล, ว่ากล่าว เป็นต้น

4. คำประสมที่ย่อมาจากใจความมาก คำพวกนี้มีลักษณะคล้ายกับที่เรียกว่า “คำสมาส” หรือ “ศัพท์” ในภาษาบาลี เพราะเป็นคำย่ออย่างเดียวกัน เช่น ชาวป่า ย่อมาจาก “คนอยู่ในป่า” “ชาววัง” ย่อมาจาก “คนอยู่ในวัง” เป็นต้น รวมทั้งอาการนามที่มีคำว่า “การ” หรือ “ความ” นำหน้า

คำประสมพวกนี้มีคำต่อไปนี้ประกอบอยู่ข้างหน้า ได้แก่

ชาว เช่น ชาวนา ชาวเมือง ชาวประมง เป็นต้น

ผู้ เช่น ผู้ดี ผู้อื่น ผู้นี้ เป็นต้น

นัก เช่น นักเลง นักรบ นักปราชญ์ เป็นต้น

ช่าง เช่น ช่างทอง ช่างเขียน ช่างหม้อ เป็นต้น

หมอ เช่น หมอช้าง หมอลำ หมอความ เป็นต้น

การ เช่น การกิน การอยู่ การนอน เป็นต้น

เครื่อง เช่น เครื่องใช้ เครื่องวาง เครื่องเขียน เป็นต้น

ของ เช่น ของเล่น ของกิน ของใช้ เป็นต้น

ที่ เช่น ที่นอน ที่อยู่ ที่นั่ง เป็นต้น

5. คำประสมที่มาจากคำสมาสของภาษาบาลี สันสกฤต เช่น ราชกุมาร (ลูกหลวง) เศรษฐีภริยา (เมียเศรษฐี) ฯลฯ จึงนับเข้าในพวกคำประสมพวกหนึ่งเหมือนกัน

คำซัย ทองหล่อ (2533: 210 - 213) ได้แบ่งชนิดของคำในภาษาไทยเป็น 2 ชนิด ได้แก่ คำเดี่ยวและคำประสม ดังนี้

1. คำเดี่ยว

คำเดี่ยว คือ คำคำเดี่ยวที่มีได้ประสมกับคำอื่น เรียกว่า คำมูล จะมีพยางค์เดี่ยว หรือหลายพยางค์ก็ได้ เช่น

กา	คำเดี่ยว	พยางค์เดี่ยว
กาแฟ	คำเดี่ยว	2 พยางค์
นาฬิกา	คำเดี่ยว	3 พยางค์

2. คำประสม

คำประสม คือ คำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปรวมกันเป็นคำเดี่ยว แบ่งเป็น 5 ชนิด ตามวิธีที่เอาคำมูลมาประสมกัน ได้แก่

2.1 คำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง ความหมายต่างกัน เมื่อประสมกันแล้วเกิดความหมายใหม่ขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกับคำเดิมแต่ละคำ เช่น

พ่อตา	หมายถึง	พ่อของเมีย
พ่อ	คือ	พ่อของแม่
ตา	คือ	พ่อของแม่
มือลิง	หมายถึง	ไม้สำหรับติดข้างเรือต่อจากกง
มือ	คือ	อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย
ลิง	คือ	สัตว์ชนิดหนึ่ง

2.2 คำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง ความหมายแตกต่างกัน เมื่อประสมกันแล้วเกิดความหมายใหม่อีกอย่างหนึ่ง แต่ยังคงรักษาความหมายของคำเดิมแต่ละคำ เช่น

ตีชิง	หมายถึง	ทำร้ายแล้วแย่งเอาทรัพย์สินไป
ตี	คือ	ทำร้าย
ชิง	คือ	แย่งเอาไป
กรรมใจ	หมายถึง	กระหึ่มใจ
กรรม	คือ	กระหึ่มใจ
ใจ	คือ	จิต

2.3 คำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง ความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้ว เกิดความหมายผิดไปจากเดิมที่ยังมิได้ประสมกัน แต่ยังคงรักษาความหมายของคำเดิมแต่ละคำ เช่น สูงๆ ต่ำๆ เร็วๆ เป็นต้น

2.4 คำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูปและเสียงต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้วเกิดความหมายไม่เปลี่ยนแปลง คือ คงมีความหมายเท่ากับคำเดิมที่ยังมิได้ประสมกัน เช่น คัดเลือก ว่ากล่าว ถ้อยคำ เป็นต้น

2.5 คำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง ความหมายต่างกัน แต่ตัดพยางค์ของคำ ให้สั้นเข้า คล้ายกับคำสมาสในภาษาบาลี แต่ความหมายคงมีเท่ากับคำเดิมที่ยังมิได้ตัด เช่น

ชันษา	มาจาก	ชนม + พรรษา (อายุ)
สถาผล	มาจาก	สถาพร + ผล (ผลอันยั่งยืน)

ราตรี ชันวารชร (2551: 108) กล่าวถึงเกณฑ์ที่ระบุว่าเป็นคำประสม ดังนี้

1. ส่วนทุกส่วนที่ประสมกันเป็นคำใหม่จะต้องมีความหมายใหม่ร่วมกันและเป็นความหมายเดียวซึ่งมีค่าความหมายเดิม เช่น น้ำใจ หมายถึง ความเอื้อเฟื้อ เป็นต้น
2. หน่วยทุกหน่วยที่ประกอบกันเป็นคำไม่สามารถแทรกคำใดคำหนึ่งลงไปได้ เพราะหากเอาคำอื่นมาแทรกจะทำให้ไม่สามารถสื่อความหมายได้ตามต้องการ เช่น น้ำใจ หากเอาคำว่า ของ มาแทรกเป็น น้ำของใจ ก็ไม่ใช่ความหมายของคำดังกล่าวที่ต้องการสื่อข้างต้น

3. ลักษณะนามที่ใช้กับคำประสมนามจะต้องเป็นคำลักษณะนามสำหรับคำทั้งคำ ไม่ใช่สำหรับหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น ไข่เป็ด จะใช้ลักษณะนาม “ฟอง” หรือ “ใบ” ไม่ใช่ “ตัว” ซึ่งเป็นลักษณะนามของเป็ด

4. คำที่จัดเป็นคำประสมจะมีเสียงหนักเบาไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่คำแรกจะออกเสียงเบาและคำหลังจะออกเสียงหนัก เช่น น้ำใจ ลักษณะการออกเสียงเบาหนักนี้เป็นธรรมชาติของการออกเสียงคำสองพยางค์แท้ในภาษาไทย

5. คำประสมจะกล่าวคำต่อเนื่องกันตลอด เพราะคำประสมเป็นคำคำเดียวในภาษาไทยแล้ว

โครงสร้างคำประสม

ราตรี ชันวารช (2551: 108-135) กล่าวถึงโครงสร้างคำประสมไว้ดังนี้

โครงสร้างของคำประสมในภาษาไทย แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบแรก เกิดจากส่วนหลักกับส่วนขยาย และแบบที่สอง เกิดจากส่วนหลักกับส่วนหลัก ดังนี้

แบบแรก ส่วนหลักกับส่วนขยาย จำแนกเป็นแบบย่อยได้ 12 ลักษณะ คือ

1. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจาก คำนามประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น ขนอนตลาด เข้าโปรด คนทาน เป็นต้น คำประสมนี้แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
<u>ขนอนตลาด</u>	เกิดจาก	ขนอน	+	ตลาด
<u>เข้าโปรด</u>	เกิดจาก	เข้า	+	โปรด
<u>คนทาน</u>	เกิดจาก	คน	+	ทาน

2. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้เกิดจาก คำนาม ประสมกับกลุ่มคำกริยา หรือกลุ่มคำกริยาหรือกลุ่มคำนามหรือกลุ่มคำจำนวนนับหรือกลุ่มคำบุพบท เช่น ข้าสองเจ้า คิมคิบงู บ่วงคล่องงู เป็นต้น

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (กลุ่มคำ)
<u>ข้าสองเจ้า</u>	เกิดจาก	ข้า	+	สองเจ้า
<u>คิมคิบงู</u>	เกิดจาก	คิม	+	คิบงู
<u>บ่วงคล่องงู</u>	เกิดจาก	บ่วง	+	คล่องงู

3. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำประสม คำประสมลักษณะนี้เกิดจาก คำนาม ประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น กระดายน้ำส้ม ข้าแผ่นดิน ข้าवानา เป็นต้น แสดงเป็น โครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำประสม)
<u>กระดายน้ำส้ม</u>	เกิดจาก	กระดายน้ำ	+	ส้ม
<u>ข้าแผ่นดิน</u>	เกิดจาก	ข้า	+	แผ่นดิน
<u>ข้าवानา</u>	เกิดจาก	ข้า	+	วานา

4. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำซ้อน คำประสมลักษณะนี้เกิดจาก คำนาม ประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น ของตอบแทน ขุมเปือกตม คำเลื่องลือ เป็นต้น แสดงเป็น โครงสร้างได้ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำซ้อน)
<u>ของตอบแทน</u>	เกิดจาก	ของ	+	ตอบแทน
<u>ขุมเปือกตม</u>	เกิดจาก	ขุม	+	เปือกตม
<u>คำเลื่องลือ</u>	เกิดจาก	คำ	+	เลื่องลือ

5. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายคำประธาน คำประสมลักษณะนี้เกิดจาก คำนาม ประสมกับคำคุณศัพท์หรือคำนาม เช่น คนขี้นื้อ เรือพระที่นั่ง เป็นต้น แสดงโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำประธาน)
คน <u>ขี้</u> นื้อ	เกิดจาก	คน	+	(ขี้+นื้อ)
เรือ <u>พระที่</u> นั่ง	เกิดจาก	เรือ	+	(พระ+ที่นั่ง)

6. ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวและคำประสม คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำนามประสมกับคำกริยาและคำนาม เช่น ตึกรับแขกเมือง ที่รับแขกเมือง เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)	+	(คำประสม)
ตึก <u>รับ</u> แขกเมือง	เกิดจาก	ตึก	+	รับ	+	(แขก+เมือง)
ที่ <u>รับ</u> แขกเมือง	เกิดจาก	ที่	+	รับ	+	(แขก+เมือง)

7. ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำประสม นามประสมกับคำกริยา คำคุณศัพท์หรือคำนาม เช่น ข้าวต้มห่อ ดอกไม้แก้ว ดินสอดำ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
ข้าว <u>ต้ม</u> ห่อ	เกิดจาก	ข้าว+ต้ม	+	ห่อ
ดอก <u>ไม้</u> แก้ว	เกิดจาก	ดอก+ไม้	+	แก้ว
ดิน <u>สอ</u> ดำ	เกิดจาก	ดิน+สอ	+	ดำ

8. ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำประสม นามประสมกับกลุ่มคำกริยา เช่น ไม้รวกตรวจนก หนังสือกาคาบ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (กลุ่มคำ)
ไม้รวก <u>ตรวจนก</u>	เกิดจาก	ไม้รวก	+	ตรวจนก
หนังสือ <u>กาคาบ</u>	เกิดจาก	หนังสือ	+	กาคาบ

9. ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำประสม คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำประสมนาม ประสมกับคำประสมนาม เช่น นายกองช่างก่อ นายกองช่างเลื้อย เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำประสม)
นาย <u>กองช่างก่อ</u>	เกิดจาก	นายกอง	+	ช่างก่อ
นาย <u>กองช่างเลื้อย</u>	เกิดจาก	นายกอง	+	ช่างเลื้อย

10. ส่วนหลักเป็นคำซ้อน ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำประสมนามประสมกับคำประสมนาม เช่น กฎหมายเหตุ รูปภาพยนตร์ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำซ้อน)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
กฎหมาย <u>เหตุ</u>	เกิดจาก	กฎหมาย	+	เหตุ
รูปภาพ <u>ยนตร์</u>	เกิดจาก	รูปภาพ	+	ยนตร์

11. ส่วนหลักเป็นคำซ้อน ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้เกิดจากการประสมระหว่างคำซ้อนนามกับกลุ่มคำจำนวนนับ เช่น หนทางสามแพรง เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำซ้อน)	+	ส่วนขยาย (กลุ่มคำ)
หนทาง <u>สามแพรง</u>	เกิดจาก	หนทาง	+	สามแพรง

12. ส่วนหลักเป็นคำประสาน ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากการประสมระหว่างคำประสานนามคำกริยา หรือคำนาม เช่น นักเลงปล้ำ นักเลงฟ้อน นักเลงมวย เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประธาน) +	ส่วนขยาย (คำเดียว)
นัก <u>เลง</u> <u>ปล้ำ</u>	เกิดจาก	นักเลง +	ปล้ำ
นัก <u>เลง</u> <u>พ็อน</u>	เกิดจาก	นักเลง +	พ็อน
นัก <u>เลง</u> <u>มวย</u>	เกิดจาก	นักเลง +	มวย

สรุปได้ว่า วิธีสร้างคำประสมในภาษาไทยเกิดจากการนำคำที่มีใช้แล้ว ในภาษาที่มีลักษณะส่วนหลักเป็นคำเดียวกับส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวประสมกันก่อน ต่อจากนั้นส่วนขยายอาจเป็นกลุ่มคำที่สร้างแล้ว คือ คำซ้อน คำประธาน แม้จะเป็นคำประสมด้วยตนเอง ก็อาจนำมาใช้สร้างคำประสมนามคำใหม่ได้ นอกจากนั้นคำประสมนามอาจเกิดจากคำที่สร้างแล้ว คือ คำประสมเอง คำซ้อน และคำประธาน ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักโดยมีส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว กลุ่มคำ และคำประสมเองมาทำหน้าที่สร้างคำประสมคำใหม่ในภาษา

แบบที่สอง ส่วนหลักกับส่วนหลัก จำแนกเป็นแบบย่อยได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดี่ยว ส่วนที่สองเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำกริยาหรือคำจำนวนนับประสมกับคำกริยาหรือคำนาม เช่น กั้นสาด กินเมือง แก้ตัว เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดียว) +	ส่วนขยาย (คำเดียว)
<u>กั้น</u> <u>สาด</u>	เกิดจาก	กั้น +	สาด
<u>กิน</u> <u>เมือง</u>	เกิดจาก	กิน +	เมือง
<u>แก้</u> <u>ตัว</u>	เกิดจาก	แก้ +	ตัว

2. ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดี่ยว ส่วนที่สองเป็นคำประสม ลักษณะนี้เกิดจากการประสมคำกริยาหรือคำจำนวนนับกับคำประสม เช่น ไว้วางใจ สองแผ่นดิน เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดียว) +	ส่วนขยาย (คำประสม)
<u>ไว้</u> <u>วางใจ</u>	เกิดจาก	ไว้ +	(วาง+ใจ)
<u>สอง</u> <u>แผ่นดิน</u>	เกิดจาก	สอง +	(แผ่นดิน)

3. ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำประสม ส่วนที่สองเป็นคำเดี่ยว ลักษณะนี้เกิดจากคำประสมกริยาประสมกับคำกริยา เช่น เอาใจใส่ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
เอาใจใส่	เกิดจาก	เอาใจ	+	ใส่

สรุปได้ว่า วิธีสร้างคำประสมกริยาในภาษาไทย อาจเกิดจากการนำคำลักษณะใดก็ได้ไม่ว่าเป็นคำเดี่ยว หรือคำประสม ซึ่งสถานภาพทางความหมายและหน้าที่เสมอกัน ในแบบโครงสร้างส่วนหลักกับส่วนหลักมาประสมกัน ได้คำประสมกริยาคำใหม่ขึ้นใช้ในภาษาไทย ซึ่งมีเค้าความหมายเดิม

บรรจบ พันธุเมธา (2544: 80-88) ได้กล่าวถึงคำประสม สรุปได้ว่า

คำประสม คือ คำที่มีคำตั้งแต่ 2 คำ หรือมากกว่านั้นมาประสมกันเข้าเป็นคำใหม่ ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้น ส่วนคำที่ตามมา เป็นส่วนขยาย ซึ่งมีวิธีการสร้างคำ 3 วิธี ได้แก่

1. นำคำที่มีความหมายสมบูรณ์ 2 คำขึ้นไปประสมกัน ให้คำขึ้นต้นเป็นตั้ง คำอื่นเป็นคำขยาย ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้น ส่วนคำขยายจะช่วยขยายความเพื่อบอกลักษณะ
2. คำที่ประสมแล้วมีความหมายใหม่ ต้องการให้มีความหมายหรือรายละเอียดของลักษณะอย่างไร ก็กำหนดคำตัวตั้งและคำขยายให้ได้ตามต้องการ
3. คำตัวตั้งหรือคำขยายเมื่อประสมคำแล้ว อาจเป็นคำที่ทำหน้าที่ได้ทั้งเป็นคำนาม คำกริยาและคำวิเศษณ์

นอกจากนี้ คำประสมที่สร้าง อาจมีลักษณะต่างๆ ตามการใช้ ซึ่งแยกได้เป็น ใช้เป็น คำนาม คำวิเศษณ์ คำกริยาและกริยาวิเศษณ์ ดังนี้

1. คำประสมที่ใช้เป็นคำนาม

1.1 คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นวิเศษณ์ (นาม + วิเศษณ์) เช่น รถเร็ว มดแดง น้ำแข็ง เป็นต้น

1.2 คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นกริยา (นาม + กริยา) เช่น ผ้าไหว โต๊ะกินข้าว ไม้เท้า เป็นต้น

1.3 คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นนาม (นาม + นาม) เช่น เรือนต้นไม้ เก้าอี้ดนตรี คนไข้ เก่งไก่ เป็นต้น

1.4 คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นบุพบท (นาม + บุพบท) เช่น คนกลาง คนใน เครื่องใน ฝ่ายใน ความใน คนนอก ของนอก เมืองนอก ฝ่ายหน้า เป็นต้น

1.5 คำตัวตั้งที่ไม่ใช่คำนามและคำขยายก็ไม่จำกัด เช่น เรียงเบอร์ พิมพ์ดีด สามล้อ สามง่าม เป็นต้น

2. คำประสมที่ใช้เป็นคำวิเศษณ์

คำตัวตั้งอาจเป็นคำนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ ก็ได้ เมื่อประสมแล้วคำประสม ลักษณะนี้ส่วนมากใช้เป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม

2.1 คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นคำวิเศษณ์หรืออื่นๆ (นาม + วิเศษณ์) เช่น ชั้นต่ำ ลีนวู สั้นสูง เป็นต้น

2.2 คำตัวตั้งเป็นกริยาและคำขยายเป็นคำนามหรืออื่นๆ (กริยา + นาม) เช่น ก้นเปื้อน วาดเขียน คิดเลข เผาขน กำล้างกิน เป็นต้น

2.3 คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์และคำขยายเป็นนามและอื่นๆ (วิเศษณ์ + นาม) เช่น เขียว
น้ำทะเล หลายใจ สองหัว

2.4 คำตัวตั้งเป็นบุพบทและคำขยายเป็นนามหรืออื่นๆ (บุพบท + นาม) เช่น
กลางบ้าน กลางแปลง ในใจ ข้างถนน นอกครู เป็นต้น

3. คำประสมที่ใช้เป็นคำวิเศษณ์หรือคำนาม

3.1 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนาม กริยา หรือวิเศษณ์ มีความหมายในเชิง
อุปมา (นาม + นาม กริยาหรือวิเศษณ์) หัวเรือใหญ่ ลิ่นทะเล ใจดำ ใจแคบ เป็นต้น

3.2 คำตัวตั้งเป็นคำนามอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นอุปมาเปรียบเทียบ คำขยายเป็นคำกริยา
หรือคำนาม (นาม + กริยาหรือนาม) ลูกกวาด ลูกขุน มาพิมพ์ แม่ย่านาง เป็นต้น

4. คำประสมที่ใช้เป็นกริยา

คำประสมลักษณะนี้ส่วนมากใช้คำกริยาเป็นตัวตั้งและขยาย ความหมายมักเป็นไป
ในเชิงอุปมา

4.1 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นกรรม (กริยา + กรรม) เช่น ยิงปืน ตัดเสื้อ
ตัดถนน ขุดหลุม เดินจักร เป็นต้น

4.2 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำนาม (กริยา + นาม) ตั้งใจ เป็นใจ ใ้หน้า
ออกตัว ถือตัว เป็นต้น

4.3 คำตัวตั้งเป็นกริยา คำขยายเป็นบุพบท (กริยา + บุพบท) เช่น เป็นกลาง นอกใจ
 เป็นต้น

4.4 คำตัวตั้งเป็นคำบุพบท คำขยายเป็นคำนาม (บุพบท + นาม) เช่น นอกใจ นอกคอก
 เป็นต้น

4.5 คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนาม (วิเศษณ์ + นาม) เช่น แจ่มใจ หนักหนา
หนักมือ เป็นต้น

4.6 คำตัวตั้งกริยา คำขยายเป็นก็ เป็นกริยา (กริยา + กริยา) เช่น เทียวเดิน หาให้
 เป็นต้น

4.7 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นกริยาวิเศษณ์ (กริยา + กริยาวิเศษณ์) เช่น อวดดี
ถือดี คุยโต วางโต เป็นต้น

4.8 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำอื่นๆ เป็นคำขยาย (กริยา + คำอื่นๆ) เช่น ชี้ขาด ตกลง
อยู่โยง เป็นต้น

5. คำประสมที่ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์

5.1 คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนาม (วิเศษณ์ + นาม) เช่น สามชুম สามหา
 เป็นต้น

5.2 คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนาม (วิเศษณ์ + นาม) เช่น นับก้าว สับเงา
 เป็นต้น

5.3 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนาม (นาม + นาม) เช่น คอแข็ง คอตก เป็นต้น

5.4 คำตัวตั้งเป็นบุพบท คำขยายเป็นคำนาม (บุพบท + นาม) เช่น ในตัว ในที่ ในหน้า
ซึ่งหน้า เป็นต้น

5.5 คำตัวตั้งเป็นคำบุพบท คำขยายเป็นคำกริยาวิเศษณ์ (บุพบท + กริยาวิเศษณ์) เช่น
ตามมีตามเกิด เป็นต้น

จันงศ์ ทองประเสริฐ (2546: 55-56) ได้กล่าวถึงคำประสม สรุปได้ว่า

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการเอาคำมูลหรือคำหลักตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มาประสมกัน จะเป็นคำภาษาเดียวกัน คือ เป็นคำไทยกับคำไทยก็ได้หรืออาจเป็นคำไทยกับคำภาษาอื่นๆ เช่น ไทยกับเขมร ไทยกับบาลี ไทยกับสันสกฤต ก็ได้ หรือจะเป็นคำที่มาจากภาษาต่างประเทศด้วยกัน เช่น บาลีกับบาลี สันสกฤตกับสันสกฤต ก็ได้ หรือบาลีกับสันสกฤต ก็ได้ เช่น

ไทย + ไทย	เช่น	พ่อ + ตา	=	พ่อตา
ไทย + บาลี	เช่น	ผ้า + กฐิน	=	ผ้ากฐิน
ไทย + สันสกฤต	เช่น	ทูน + ทรีพีย์	=	ทูนทรีพีย์
ไทย + เขมร	เช่น	วัน + เพ็ญ	=	วันเพ็ญ
บาลี + ไทย	เช่น	ราช + วัง	=	ราชวัง
สันสกฤต + ไทย	เช่น	ศักดิ์ + นา	=	ศักดินา
บาลี + บาลี	เช่น	ราช + การ	=	ราชการ
บาลี + สันสกฤต	เช่น	ภุมิ + ศาสตร์	=	ภุมิศาสตร์
สันสกฤต + สันสกฤต	เช่น	เกษตร + กรรม	=	เกษตรกรรม
สันสกฤต + บาลี	เช่น	ฉัตร + ชา	=	ฉัตรชา
เขมร + บาลี	เช่น	ผจญ + ภัย	=	ผจญภัย
เขมร + สันสกฤต	เช่น	สนอง + โยษฐ์	=	สนองโยษฐ์

จากการศึกษาลักษณะการสร้างคำประสม เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในเรื่องของแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำประสมของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยนำเกณฑ์การวิเคราะห์คำประสมของ ราตรี ชันวารชร (2551: 108-135) มาใช้ในการวิเคราะห์คำประสม

คำซ้ำ

นักวิชาการทางภาษาหลายท่านได้กล่าวถึง คำซ้ำ เช่น

พระยาอนุমানราชชน (2515) ได้กล่าวถึงคำซ้ำ ไว้ในหนังสือ นิรุกติศาสตร์ภาค 2 ว่า ในภาษาต่างๆ มีวิธีซ้ำเสียงในคำ ซ้ำคำ สองหนเช่น เร็วๆ หรือ ซ้ำแต่พยางค์เดียวของคำก็มี เช่น ยุกพาพาน หดเสียงสระสองคำหน้าให้สั้นเข้าก็มี เช่น ยะยิบ ยืดเสียงสระของคำหลังก็มี เช่น ลนลาน และยังมีวิธีซ้ำคำอย่างอื่นอีกหลายวิธี การซ้ำคำในภาษาไทยมีอยู่สองพวก พวกที่ต้องเปลี่ยนแปลงความหมายให้แรงขึ้น หรือเบาลง อย่างนี้เป็นคำซ้ำโดยตรง อีกพวกหนึ่งต้องการถ่วงเสียงเพื่อออกเสียงให้สะดวกอย่างนี้ เรียกว่า คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส เช่น กวาดแกวด รีบรี่ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2549: 78) กล่าวว่า คำซ้ำ หมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 2 หน่วย ซึ่งเหมือนกันทุกประการ หรืออีกนัยหนึ่ง การพูดหรือเขียนคำใดคำหนึ่งอีกครั้งทำให้เกิด คำซ้ำ เช่น เด็กๆ สาวๆ หนุ่มๆ หลานๆ คำๆ แดงๆ สวยๆ ดีๆ ในการเขียนคำซ้ำจะใช้เครื่องหมาย ไม่ยมกแทนคำที่ซ้ำในภาษาไทยคำ ทุกชนิดซ้ำได้ แต่ไม่ใช่ว่าคำทุกคำในแต่ละชนิดจะซ้ำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหมายของคำ และบริบท

บรรจบ พันธุมธา (2517: 89) ได้กล่าวถึงคำซ้ำไว้ว่า คำซ้ำ คือ คำๆ เดียวกันนำมากล่าว 2 ครั้ง มีความหมายเน้นหนักหรือบางที่ต่างกัน ไปกับคำเดียวเพียงคำเดียว และเพื่อให้รู้ว่าคำที่กล่าว 2 ครั้ง นั้นเป็นคำซ้ำ ไม่ใช่คำเดี่ยวๆ เรียงกันจึงต้องคิดเครื่องหมายกำกับไว้ในภาษาไทยใช้ไม่ยมก แทนคำท้ายที่ซ้ำกับคำต้น

ราตรี รัตนวารชร (2551: 4) ได้กล่าวถึงคำซ้ำว่า คำซ้ำเป็นการสร้างคำขึ้นใช้ใหม่โดยใช้ คำเดิมเดิมเข้าไปจะได้คำใหม่ซึ่งมีความหมายต่างกับคำเดิม เช่น ทำเร็วๆ พูดดังๆ เขียนดีๆ เป็นต้น

สุนันท์ อัญชลินุกูล (2546: 23-25) ได้กล่าวถึงคำซ้ำไว้ว่า คำซ้ำ คือ การนำคำๆ เดียวกัน บางครั้งเวลาออกเสียงจะมีการลงน้ำหนักเสียงที่คำใดคำหนึ่งในคำซ้ำการลงน้ำหนักเสียงมีผลต่อ ความหมายของคำซ้ำที่เกิดใหม่ด้วยการเขียนนิยมใช้ไม่ยมก (๓) แทนการเขียนซ้ำรูปคำเดิม จึงถือว่าคำซ้ำแต่ละคำ ประกอบด้วย หน่วยคำอิสระ 1 หน่วยคำและหน่วยคำไม่อิสระ (คือ ไม่ยมก) อีกหนึ่งหน่วยคำ ซึ่งคำซ้ำที่เกิดจากการนำคำที่มีรูปเดียวกันมาซ้ำกันอาจทำให้เกิดความหมาย ต่างกัน ดังนี้

1. การซ้ำคำที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์เป็นพหูพจน์ คือ การซ้ำที่มีความหมายเป็นพหูพจน์ในภาษาไทยมักปรากฏกับคำนามที่เกี่ยวกับเครือญาติบางคำ เช่น ลูกๆ พี่ๆ น้องๆ เป็นต้น
2. การซ้ำคำเพื่อเพิ่มน้ำหนักของความหมายของคำ คือ การลงน้ำหนักเสียงที่พยางค์แรกของคำซ้ำและออกเสียงเน้นให้เป็นเสียงวรรณยุกต์ตรีเป็นการเพิ่มน้ำหนักของคำซ้ำให้มีความหมายเน้นมากขึ้น เช่น หนังสือเล่มหนาๆ ลงน้ำหนักเสียงเป็น หนังสือเล่มน้ำ-หนา
3. การซ้ำคำเพื่อลดน้ำหนักความหมายของคำเดิม คือ การลดน้ำหนักเสียงที่พยางค์แรกของคำซ้ำและออกเสียงคำซ้ำคำแรกให้เป็นเสียงเบาและสั้นลง เป็นการลดน้ำหนักความหมายของคำเดิมให้มีน้ำหนักน้อยลง เช่น เขาเดินไปช้าๆ ลดน้ำหนักเสียงเป็น เขาเดินไปชะ-ช้า
4. การซ้ำคำเพื่อแยกความหมายเป็นส่วนๆ เช่น ครูตรวจข้อสอบเป็นข้อๆ หมายถึง ตรวจข้อสอบทีละข้อ
5. การซ้ำคำอาจทำให้เกิดความหมายไม่จำกัดแน่นอน เช่น เขาชอบนั่งแถวกลางๆ แถวกลางๆ อาจหมายถึง บริเวณที่อยู่รอบในของสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง
6. การซ้ำคำเป็นสำนวน คือ การซ้ำคำที่เกิดเป็นสำนวนที่ใช้ในความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร เช่น กลัวๆ หมายถึง ไม่ยาก

จากการศึกษาลักษณะการสร้างคำซ้ำ เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในเรื่องของแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำซ้ำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยนำเกณฑ์การวิเคราะห์คำซ้ำของ ราตรี ชันวารชร (2551: 4) มาใช้ในการวิเคราะห์คำซ้ำของชื่อหมู่บ้าน

คำซ้อน

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงคำซ้อน เช่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2549: 47-48) กล่าวถึง คำซ้อน หมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำตั้ง 2 คำขึ้นไปมาเรียงต่อกันโดยแต่ละคำนั้น มีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย อาจเป็นความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน ทำนองเดียวกัน หรือตรงกันข้ามก็ได้ การซ้อนคำเกิดจากการเน้นความหมายให้ชัดเจนจึงเสริมคำ เช่น

ดู + แล = ดูแล (สอดส่องเลี้ยงดู)

เท็จ + จริง = เท็จจริง (ความจริง)

ดี + ออก + ดี + ใจ = ดีออกดีใจ (ดีใจ)

ลักษณะความหมายของคำซ้อน มี 3 ความหมาย ดังนี้

1. ความหมายเหมือนกัน หมายถึง คำที่นำมาซ้อนกันนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันหรือเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ใหญ่โต สูญหาย เลือกสรร ฯลฯ
2. ความหมายคล้ายกัน หมายถึงคำที่นำมาซ้อนกันมีความหมายใกล้เคียงกันหรือเป็นคำในทำนองเดียวกัน เช่น อ่อนนุ่ม ใจคอ เล็กน้อย ไร่นา เขตแดน ฯลฯ
3. ความหมายตรงข้ามกัน หมายถึง คำที่นำมาซ้อนกันมีความหมายแตกต่างกัน เช่น ไกลไกล ผิดถูก ชั่วดี ที่หน้าทีหลัง ฯลฯ

ราตรี ชันวารช (2551: 4) ได้กล่าวถึงคำซ้อน หมายถึง การนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกันหรือตรงกันข้าม ตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาวางเรียงต่อกันและได้คำที่มีความหมายใหม่ เช่น ไกลชิด เร็วไว ภาษาอาคร ดิษฐ์ เป็นต้น

สุนันท์ อัญชลินุกูล (2546: 25-30) ได้กล่าวถึงคำซ้อนไว้ว่า คำซ้อน คือ ชื่อเรียกคำชนิดหนึ่งที่เกิดจากการนำคำ 2 คำ มาซ้อนกัน คำที่นำมาซ้อนกันเพื่อให้เกิดเป็นคำซ้อนนั้น แต่เดิมมักใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน โดยที่คำทั้งสองอาจมีที่ใช้ภาษาถิ่นคนละถิ่นหรือใช้ต่างกาลเวลากันมาซ้อนกัน อย่างคำว่า บ้านเรือน เสื่อศาล เป็นต้น ต่อมาจะนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาซ้อนกัน เช่น เท็จจริง ชั่วดี เป็นต้น นอกจากนี้ คำซ้อนอาจพิจารณารวมถึงเรื่องเสียงด้วย ไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องของความหมายเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าคำซ้อนมีความหมายกว้างขึ้น กล่าวคือ สามารถพิจารณาทั้งเรื่องความหมายและเรื่องของเสียงของคำซ้อนด้วย ดังนั้น จึงอาจแบ่งคำซ้อนออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. คำซ้อนเพื่อความหมาย คือ การนำคำ 2 คำที่มีความหมายเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน ทำนองเดียวกันหรือตรงข้ามกันมาซ้อนกัน เช่น หนทาง ทรัพย์สิน จิตใจ เป็นต้น
2. คำซ้อนเพื่อเสียง คือ การนำคำพยางค์เดียวหรือคำหลายพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกันและเสียงพยัญชนะตัวสะกดอาจเหมือนกันหรือต่างกันแต่ประสมด้วยเสียงสระต่างกัน ซ้อนกัน เช่น จุกจิก จริงจัง โซกโชน เป็นต้น

จากการศึกษาลักษณะการสร้างคำซ้อน เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในเรื่องของแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำซ้อนของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยนำเกณฑ์การวิเคราะห์คำซ้อนของ รัตติ ชันวารชร์ (2551: 4) มาใช้ในการวิเคราะห์คำซ้อนของชื่อหมู่บ้าน

การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมาย

การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมาย เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงภาษา ดังที่ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526: 112-126) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ภาษาทุกภาษาที่ยังมีผู้ใช้พูดอยู่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่การเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ค่อยเป็นค่อยไป จะมองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนก็ต่อเมื่อเวลาผ่านไปนานพอสมควร การเปลี่ยนแปลงของภาษาเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางเสียง คำ ความหมายและไวยากรณ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำและความหมาย ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

พระยาอนุমানราชชน (2515: 284-308) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง สรุปได้ว่าเสียงเกิดการเปลี่ยนแปลงได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. การย้ายเสียง (Sound Shift) เป็นการกลายเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์จากฐานกรณ์หนึ่งไปอีกฐานกรณ์หนึ่ง เช่น คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ช จะเป็น จ ในถิ่นพายัพและไทยใหญ่และเป็น ซ ในถิ่นอีสาน
2. เสียงกร่อน (Phonetic Decay) เช่น คำว่า อันหนึ่ง เป็น หนึ่ง ฉะนั้น เป็น ฉะนั้น เป็นต้น
3. การสับเสียง (Metathesis) เช่น ตะกร้า เป็น กะด้า. ตะกร้อ เป็น กะต้อ, ตะกรุม เป็นกะตรุม เป็นต้น
4. เสียงเลื่อนหรือสวรภักดิ์ (Glides) เช่น คำว่า คราว กว้าง เมื่อ ขณะพูดจะมีเสียง เออ หรือ อืออึ แทรกอยู่ระหว่างเสียงที่กลั่นกันเป็น เคอราว เกอวาง แต่เสียงที่แทรกอยู่นี้ ถ้าพูดเร็วๆ จะไม่ปรากฏให้ได้ยิน
5. การกลมกลืนเสียง (Assimilation) เป็นลักษณะที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่งจะกลายเป็นเสียงคล้ายหรือเหมือนกันกับเสียงหนึ่ง มี 4 ลักษณะ คือ
  - 5.1 การกลมกลืนเสียงกันไปข้างหน้า (Progressive Assimilation) เช่น คำว่า สิบเอ็ด เป็น สิบเบ็ด
  - 5.2 การกลมกลืนเสียงกันไปข้างหลัง (Regressive Assimilation) เช่น คำว่า มณิลา เป็น มลิลา

5.3 การกลมกลืนร่วมกัน (Reciprocal Assimilation) เช่น คำว่า ทีเดีย เป็น เทียว

5.4 การกลมกลืนกันบางส่วน (Partial Assimilation) เช่น คำว่า บำเกิด เป็น บังเกิด

6. แปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation) เช่น คำว่า hanson เป็น hansom

7. ตัดเสียงเติมเสียง เช่น กรณีของการตัดเสียง เช่น คำว่า อนิจจา เป็น นิจจา กรณีของการเติมเสียง เช่น คำว่า ลูกค่อม เป็น ลูกกระค่อม

ประยูร ทรงศิลป์ (2526: 38-42) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเสียงและความหมาย สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเสียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การเปลี่ยนแลงชนิดที่มีข้อจำกัด คือ การที่เสียงเปลี่ยนไปในสภาพใดสภาพหนึ่งซึ่งแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ การกลมกลืนเสียง การผลัดเสียง การสับเสียง การเพิ่มเสียง การตัดเสียง การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์และการซ้ำเสียง ส่วนการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัด คือ การที่เสียงเปลี่ยนไปจากเดิมทุกสภาพในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมาย ซึ่งจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายย้ายที่

กัลยา ดิงศภัทรี (2531: 309-351) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงภาษา ว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลง คือ การกลายเสียงและการกลายความหมาย

การกลายเสียง แบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ของกระบวนการกลายเสียง ได้แก่

1. การกลมกลืนเสียง คือ การที่เสียงหนึ่งเปลี่ยนไป มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกับอีกเสียงหนึ่งและจะเกิดขึ้นเมื่อเสียง 2 เสียงอยู่ติดกันหรือใกล้กัน

2. การผลัดเสียง คือ การที่ทำให้เสียงที่มีอยู่ใกล้เคียงกันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

3. การสลับที่ของเสียง คือ การกลายเสียงในลักษณะที่เสียง 2 เสียงที่เรียงกันหรือใกล้กันเกิดการเปลี่ยนขึ้น

4. การแทรกเสียง คือ การทำให้เสียงใหม่เกิดขึ้นเพื่อความสะดวกในการเปล่งเสียง
5. การเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย
6. การเพิ่มเสียงสะกดต้นคำ
7. การสูญเสียงมักเกิดกับเสียงสระซึ่งไม่ได้รับการลงเสียงหนักเสียงสระจึงลดรูปไป
8. การติดเสียง คือ การกลายเสียงที่เกิดขึ้นเมื่อเสียงในคำ คำหนึ่งเกิดติดเสียงของอีกคำหนึ่งที่ใช้ด้วยกันบ่อย

กาญจนา ปัทมดิลก (2550: 94-106) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษา สรุปได้ว่า ภาษามีการเปลี่ยนแปลงใน 2 ลักษณะ คือ

1. การกลายเสียง เป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงภาษาเกี่ยวกับการกลายเสียง เช่น ทำให้เกิดเสียงเลื่อน การย่อเสียงหรือการตัดเสียง การกลมกลืนเสียง การผลักเสียง การสับเสียง การเพิ่มและการลดเสียงนาสิก

2. การกลายความหมาย ซึ่งเกิดจากการยืม ได้แก่ การยืมภายนอกและการยืมภายใน

- 2.1 การยืมภายนอก เป็นการยืมรูปภาษาจากถิ่นหนึ่งมาอีกถิ่นหนึ่งหรือรูปที่ยืมทั้งรูป เสียงและการยืมมาแปลง

- 2.2 การยืมภายใน หรือการเขียนเทียบรูป เป็นการแปรลักษณะทางศาสตร์อันหนึ่งไปเป็นอีกลักษณะหนึ่งในระบบทางภาษาเดียวกัน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเสียง พบว่าการเปลี่ยนแปลงเสียงเกิดได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดในการวิเคราะห์ จากที่นักวิชาการได้ให้ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเสียง สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำ มี 7 ลักษณะ คือ การย้ายเสียง การกร่อนเสียง การสับเสียง การเลื่อนเสียง การกลมกลืนเสียง การเปลี่ยนเสียงให้ต่างกัน การตัดเสียงเดิมเสียง

ซึ่งผู้วิจัยนำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเสียงของพระอนุমানราชชน มาใช้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียงของชื่อหมู่บ้าน

การเปลี่ยนแปลงด้านคำ

ปรีชา ทิชนพงษ์ (2522: 136-144) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงภาษา สรุปได้ว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมมีสภาพที่เป็นความจริงของงานอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงซึ่งธรรมชาติของภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลง คำบางคำนิยมใช้กันในชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วก็เลิกกันไป เกิดมีคำใหม่ขึ้นมาแทน ส่วนสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมาจาก ด้านการเมืองและประวัติศาสตร์ การปะปนกันทางเชื้อชาติ การติดต่อแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาวิทยาการ ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านเศรษฐกิจหรือการค้า ด้านความนิยม ด้านวรรณกรรมและสื่อสารมวลชนและด้านความเจริญของบ้านเมือง

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526: 112-126) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษา สรุปได้ว่า ภาษาทุกภาษาที่ยังมีผู้ใช้พูดอยู่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่การเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ค่อยเป็นค่อยไปจะมองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน ก็ต่อเมื่อเวลาผ่านไปนานมากพอสมควร การเปลี่ยนแปลงของภาษาเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางเสียง ไวยากรณ์ ความหมายและคำ แต่การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ง่ายที่สุด คือ คำ เพราะคำเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตจริงซึ่งคนทั่วไปเห็นได้ และคำอาจเปลี่ยนแปลงโดยมีการเกิดคำใหม่ขึ้นมาและคำที่มีอยู่แล้วในภาษาอาจสูญไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอาจเปลี่ยนแปลงโดยมีความหมายกว้างขึ้นหรือแคบลงหรือความหมายย้ายที่ ส่วนสาเหตุที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไป เกิดจากสภาพทางสังคมและเกิดจากการยืม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การยืมคำ

บรรจบ พันธุมธา (2544: 101-109) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านคำ พบว่า คำจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การตัดคำ เป็นลักษณะที่แบ่งคำผิด เช่น คำว่า นกจอก เป็น นกกระจอก
2. การเติมคำ เป็นการเติมคำเข้าไป เช่น คำว่า กา เป็น อีกา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงคำ พบว่า การเปลี่ยนแปลงคำนั้นนับว่าเป็นธรรมชาติของภาษา เมื่อเวลาผ่านไป คำบางคำอาจเปลี่ยนไปด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจของเจ้าของภาษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจเปลี่ยนแปลงในลักษณะการตัดคำหรือเติมคำ ซึ่งผู้วิจัยนำเกณฑ์ของ บรรจบ พันธุเมธา มาใช้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำของชื่อหมู่บ้าน

การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย

พระยาอนุมานราชชน (2515: 284-308) ได้กล่าวถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย สรุปได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายแคบเข้าเช่น คำว่าเสื้อหรือหม้อซึ่งมีความหมายเป็นคำรวมถ้านำเอาไปใช้ให้หมายถึง เสื้อ โคร่ง หรือหม้อรักษาโรคเฉพาะ เมื่อใช้กันบ่อยๆ ความหมายก็อาจเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น ถ้าจะให้ความหมายเสื้อหรือหม้อชนิดอื่น โดยเฉพาะก็ต้องเอาคำอื่นประกอบเข้าด้วย เช่น เสื้อปลาหม้อความ เป็นต้น ถ้าพูดเสื้อหรือหม้ออื่นๆ ก็มักมีความหมายเสื้อ โคร่งหรือหม้อรักษาโรค

2. ความหมายกว้างออก เช่น คำว่า สวน ซึ่งเดิมความหมายที่เพาะปลูกต้นไม้ซึ่งมีอะไรกันไว้เป็นขอบเขต แต่บัดนี้เราใช้ในความหมายกว้างออกไป เป็นสวนงู สวนสัตว์ แม้จนกระทั่งสวนหนังสือก็เคยมีคนพูด

3. ความหมายย้ายที่ เช่น คำว่า สาว ถ้าเป็นคนแก่อายุ 80 ปี ก็จะบอกว่าผู้หญิงอายุ 30 ปี เป็นสาวหรือยังเด็กเสียด้วยซ้ำ ถ้าเป็นเด็กต่างว่าอายุ 10 ขวบ อาจบอกว่าผู้หญิงอายุ 30 ปี เป็นคนแก่ก็ได้ ที่ความคิดไม่ตรงกันเพราะต่างคิดกันคนละแง่และเอาตนเป็นที่ตั้ง ถ้าเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเป็นนามธรรม ค่าแห่งความหมายในความคิดของคนทั่วไปก็ยิ่งแตกต่างกันมากกว่าเรื่องรูปธรรม

อนันต์ อ่วมศาสตร์ และ เนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์ (2519: 170-182) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษา สรุปได้ว่า ภาษาย่อมมีการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะภาษาเป็นวัฒนธรรมต้องการต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ โดยเฉพาะภาษาที่มีผู้ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันย่อมมีคำที่เกิดใหม่ซึ่งมีสาเหตุมาจากการติดต่อแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านวรรณกรรม ด้านศาสนา และด้านสื่อมวลชน ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย มี 3 ลักษณะ คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออกและความหมายย้ายที่

ปราณี กายอรุณศรี (2525:347-351) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาในด้านความหมายสรุปได้ว่า ความหมายเป็นส่วนของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เปิดจากความเปรียบและเกิดจากการใช้คำร่วมกัน ส่วนลักษณะที่ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปพบว่าความหมายกว้างขึ้น ความหมายแคบลง ความหมายส่อไปในทางดีขึ้นและความหมายส่อไปในทางลบ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความหมายนั้น พบว่าแนวคิดส่วนใหญ่ของนักภาษาศาสตร์มีแนวคิดในลักษณะการเปลี่ยนแปลงลักษณะเดียวกัน คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออกและความหมายย้ายที่

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงภาษาในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่น เสียง รูปคำ ความหมายคำ เกิดจากปัจจัยหลายๆ อย่างที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง นักวิชาการหลายท่านจึงกล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง อาทิ

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2512: 30-44) ได้กล่าวถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงภาษาสรุปได้ว่า ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยและตามท้องถิ่น ซึ่งสาเหตุประการแรกมาจากเกิดจากความเข้าใจผิดในขั้นรับรู้ได้แก่ ความเข้าใจในเรื่องอักขรวิธี ได้เห็นตัวอย่างที่ใช้ในบางความหมายขาดความรอบคอบและขาดการสังเกต ประการที่สองเกิดจากเหตุการณ์เฉพาะบางอย่างและประกอบที่สามเกิดจากการตั้งใจของผู้ใช้ ส่วนลักษณะของการกลายความหมายของคำมี 3 ลักษณะ คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออกและความหมายย้ายที่

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2526:126-150) กล่าวถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของภาษาสรุปได้ว่า ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงจากหลายสาเหตุ ดังนี้

1. สาเหตุจากสภาพภูมิศาสตร์ เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิศาสตร์และภาษาก็เป็นส่วนหนึ่งในความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามสภาพความเป็นอยู่ที่อยู่อาศัยอาหารและการนุ่งห่มตลอดมามนุษย์ที่อาศัยอยู่ ดังนั้นสภาพดินฟ้าอากาศย่อมมีอิทธิพลต่อภาษาของมนุษย์ด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ในแถบอากาศหนาวจัด

มักไม่ค่อยเปิดปากเวลาพูด ภาษาของชาวคอเคซัส ใช้พยางค์เสียงกระด้าง เพราะอยู่ในถิ่นเร่ร่อนแค้น ส่วนผู้ที่อาศัยในถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ มักใช้เสียงอ่อนหวาน เป็นต้น

2. สาเหตุเพื่อความสะดวกในการใช้ภาษา เมื่อมีผู้คนเริ่มศึกษาภาษาโบราณหรือภาษาเก่า พบว่า มีเสียงหลายเสียงที่ไม่สามารถออกเสียงได้ดีและไวยากรณ์หลายอย่างก็ต่างไป คำหลายคำไม่สามารถหาความหมายหรือเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดความคิดว่า ภาษาเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เกิดความง่ายขึ้นและสะดวกในการใช้

3. สาเหตุจากการเรียนภาษาไม่สมบูรณ์ของเด็ก การเรียนรู้ภาษาของเด็กนั้นต้องเรียนรู้โดยอาศัยผู้ใหญ่เป็นแบบและการเรียนภาษาของเด็กนั้น อวัยวะการออกเสียงยังแตกต่างกับผู้ใหญ่มาก จึงทำให้การเลียนเสียงของเด็กเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ เด็กเล็กไม่สามารถออกเสียงให้เหมือนผู้ใหญ่ได้ ความแตกต่างของเสียงเมื่อผ่านไปหลายชั่วอายุคนภาษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

4. สาเหตุจากการเรียนรู้ชนิดแนวเทียบ การตั้งแนวเทียบ คือ การใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้วเป็นแนวเทียบสำหรับเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเอง เช่น เด็กเรียนรู้ว่าลักษณะนามของไข่ไก่ คือ “ฟอง” เด็กก็เทียบเองต่อไปว่า ไข่ห่านก็คงใช้มีลักษณะนามเป็น “ฟอง” ด้วย เพราะเป็นไข่เหมือนกัน ดังนั้นเด็กจึงพูดว่า “ไข่ห่าน 2 ฟอง” ได้โดยไม่มีผู้ใหญ่สอนแต่ในการตั้งแนวเทียบนั้นอาจไม่ถูกต้องเสมอไปซึ่งจะเห็นได้ชัดเมื่อเด็กพูดผิด(ไปจากผู้ใหญ่) เช่น เด็กเคยได้ยินผู้ใหญ่พูดว่า “เก้าอี้ 100 บาท” “ข้าวเหนียว 3 บาท” เมื่อมีคนถามว่า หนังสือคุณพ่อมีทั้งหมดเท่าไร เด็กก็ตอบว่า “หนังสือ 2 บาท” ซึ่งเกิดจากการตั้งแนวเทียบผิด การเปลี่ยนแปลงในรูปของการตั้งแนวเทียบนี้ใช้ได้ดีหรือเห็นได้ชัดมากในภาษาที่ใช้วิภัติปัจจัย เช่น ในคำนามภาษาอังกฤษโบราณแบ่งเป็นประเภทต่างๆ และแต่ละประเภทเติมปัจจัยแตกต่างกัน เมื่อเทียบเป็นพหูพจน์ แต่ในปัจจุบันพหูพจน์ในภาษาอังกฤษเติมปัจจัย (S) เหมือนกันหมด เป็นต้น

5. สาเหตุจากสังคม การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นได้เพราะเสียง คำ หรือไวยากรณ์ใดๆ ก็ตามที่เคยใช้อยู่ในวงสังคมนึง เกิดความหมายในทางไม่ดีขึ้นทำให้หน่วยทางภาษานั้นไม่เป็นที่นิยมใช้ การใช้ภาษาจึงค่อยๆ ลดลง เช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน คำว่า “ดิน” เป็นคำไทยแท้ เกิดมีความหมายไปในทางไม่สุภาพ คำๆ นี้จะไม่นิยมใช้และจะไม่ใช้เลยในภาษาราชการ โดยหลีกเลี่ยงมาใช้คำว่า “เท้า” แทน และสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาในสังคมมาก คือ การเลียนแบบ ซึ่งเป็นการเลียนแบบกลุ่มที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั้งที่เหนือกว่าและด้อยกว่า

ซึ่งจะเห็นได้จาก คนในสังคมมักแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามฐานะ วัย อาชีพและการศึกษา คนหนึ่งคนอาจเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 กลุ่มและถ้ามีความรู้สึกเป็นกลุ่มแล้ว มักจะสร้างลักษณะภาษาประจำกลุ่มขึ้นมาเช่น ภาษาในวงการแพทย์นักรการเมืองนักศึกษาแม่ค้า ฯลฯ กลุ่มอื่นก็อาจเลียนแบบรับเอาไปใช้เกิดการเผยแพร่ของลักษณะภาษานั้นๆ ในการรับภาษาลักษณะนี้มักเกิดสิ่งที่เรียกว่า “แก๊งเกิ้นเหตุ” และจะเกิดขึ้นบ่อยในการเรียนภาษา โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ

6. สาเหตุจากการยืม การยืมภาษา เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในเรื่องเสียง คำ ไวยากรณ์ หรือการเรียงคำ การเปลี่ยนแปลงนั้นทำได้ทั้ง 3 ลักษณะ ดังนี้

6.1 การยืมแบบทับศัพท์หมายถึงการนำคำจากอีกภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งโดยตรง เช่น การยืมในลักษณะนี้จะรักษาเสียงไว้ให้เหมือนภาษาเดิมที่ยืมมา เช่น ภาษาไทยนำคำว่า ซีอิ๊ว เต้าเจี้ยว ฯลฯ จากภาษาจีนมาใช้ เป็นต้น

6.2 การยืมแบบแปลศัพท์ หมายถึง การยืมความหมายของอีกภาษาหนึ่งมาใช้ โดยการแปลความหมายของคำชนิดคำต่อคำ การยืมลักษณะนี้ โดยการนำคำภาษาบาลีสันสกฤตมาเป็นคำแปล ใช้คำไทยล้วนๆ แปล หรือใช้คำไทยปนกับภาษาบาลีสันสกฤตหรือภาษาอื่นแปล เช่น

WEEKEND แปลเป็น วันสุดสัปดาห์ (WEEK = สัปดาห์, END = สุด)

BIRTH CONTROL แปลเป็น คุมกำเนิด (BIRTH = กำเนิด, CONTROL = คุม)
 ฯลฯ

6.3 การยืมความหมาย หมายถึง การยืมความหมายซึ่งเดิมนั้น ไม่มีใช้ในภาษานั้น และสร้างคำขึ้นใหม่เพื่อใช้กับคำที่ยืมมา คำประเภทนี้มักเป็นศัพท์วิชาการต่าง ๆ เช่น “หน่วยเสียง” ยืมความหมายมาจากคำว่า PHONEME ฯลฯ

กมล การกุศล (2527: 7-8) กล่าวถึง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของภาษาว่า “สาเหตุการเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดจาก การติดต่อกับชนต่างชาติต่างภาษา ความเจริญทางสังคม การเขียนเสียง การตัดและเติมเสียง การเขียนความหมาย การตัดขยายและเปลี่ยนความหมาย และการสร้างคำและสำนวนใช้เฉพาะกลุ่ม”

โคมสุภาวศ์ ทองปลิว (2534: 12) กล่าวถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านว่า ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงตามความนิยม เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี และเปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเสียงและความทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นตามธรรมชาติของภาษาที่ยังมีการใช้อยู่และเกิดขึ้นได้ทั้งด้านและเสียงความหมาย และไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงด้านคำ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดและรวดเร็วที่สุด ในการเปลี่ยนแปลงภาษานั้นมีสาเหตุหลายประการทั้งด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจของผู้ใช้ภาษา และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเสียงและความหมายของชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ยังไม่เด่นชัดนัก ซึ่งจะเด่นชัดในเรื่องของประโยคและข้อความต่อเนื่องมากกว่า

เอกสารเกี่ยวกับการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ความหมายของหมู่บ้าน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 302) ได้ให้ความหมายของบ้านไว้ว่า “น.ที่อยู่ สิ่งปลูกสร้าง สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย, บริเวณที่เรือนตั้งอยู่, หมู่บ้านดินที่มนุษย์อยู่”

วิชัย เทียนน้อย (2520: 431) ได้กล่าวถึงความหมายของชื่อหมู่บ้านไว้ว่า “ที่อยู่อาศัย” (housing) หมายถึง สิ่งก่อสร้างทุกชนิดที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ได้แก่ ที่พักอาศัย (shelter) แล่งที่อยู่อาศัย (residence) ยุงข้าว โรงรถ โรงเรียน วัด คลังเก็บสินค้า โรงเก็บพัสดุ ตึกสูงๆ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ อีกมากมายหลายชนิด สำหรับคำว่า “บ้าน” (house) ตามปกติ หมายถึง ที่อยู่อาศัยของคนทั่วไปที่ใช้พักผ่อนหลับนอน

คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2538: 14) ได้ให้ความหมายของบ้านไว้ว่า บ้าน มีความหมายสองอย่าง อย่างแรกหมายถึงที่อยู่อาศัย เป็นบ้านเรือน บ้านช่อง ฯลฯ อย่างหลังหมายถึงชุมชน “หมู่บ้าน” ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกัน เช่น บ้านระจัน (หรือที่รู้จักกันในชื่อ “หมู่บ้านบางระจัน” ที่จังหวัดสิงห์บุรี) บ้านมหาโลก (ในประวัติศาสตร์ตอนขุนวรวงศาธิราชกับเจ้าแม่อยู่หัว

ศรีสุดาจันทร์) เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านอาจขึ้นต้นแตกต่างกันไปตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บ้าน บาง หนอง ดอน โคน กวน กูด ฯลฯ

จากพรรณนะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า บ้านหรือหมู่บ้าน หมายถึง สถานที่บนผิวโลก ที่มนุษย์หลายครัวเรือนเข้าตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยเป็นการถาวรและมีความสัมพันธ์กันทั้งระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติ รวมทั้งเป็นชื่อของท้องถิ่น อันประกอบไปด้วยบ้านหลายๆ บ้าน เป็นชุมชนย่อยๆ ของตำบล เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกมาแต่ดั้งเดิมและเป็นชื่อที่กระทรวงมหาดไทย กำหนดใช้

ความสำคัญของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อสถานที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษา มีความสำคัญต่อท้องถิ่นในฐานะ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมระหว่างภาษากับสภาพแวดล้อม สภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังที่นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวไว้ ดังนี้

สุวิไล เปรมปริรัตน์ และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2531: คำนำ) กล่าวถึงความสำคัญของ ชื่อหมู่บ้านไว้ว่า ชื่อมักจะเป็นสิ่งแรกที่สะดุดความสนใจ ทั้งนี้เพราะเรามักจะมีความคิดว่าชื่อ จะต้องมึลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้นหรือบอกอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น การศึกษา ชื่อหมู่บ้าน เช่น ชื่อของหมู่บ้านในเขตท้องถิ่นที่ใดท้องถิ่นหนึ่งจึงน่าสนใจและน่าจะได้เห็นลักษณะ สำคัญๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ ที่สะท้อนออกมาจากการใช้ชื่อ ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อหรือวัฒนธรรมบางประการของท้องถิ่นที่ทำการให้มองเห็นภาพรวม ของท้องถิ่นนั้นได้

ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ (2532: 177-182) กล่าวถึงความสำคัญของชื่อหมู่บ้านไว้ว่า ชื่อหมู่บ้าน จัดเป็นชื่อเรียกสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏบนพื้นที่โดยทั่วไปนั้นเป็นการกำหนดให้เห็นถึงความแตกต่าง เบื้องต้นทางพื้นที่อย่างหนึ่งของมนุษย์เพื่อที่สามารถเรียกได้จำเพาะเจาะจงและบ่งบอกได้ว่าเป็นสถานที่ใด การตั้งชื่อเรียกสถานที่ในแต่ละท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ จะกำหนดขึ้น ตามความรู้สึกนึกคิดของตน โดยมีความหมายหรือประวัติความเป็นมาของชื่อนั้นๆ สัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นฤมล เก้าเอี้ยน (2536: 2) กล่าวถึงความสำคัญของชื่อหมู่บ้าน สรุปได้ว่า ชื่อหมู่บ้านที่ปรากฏในแต่ละท้องถิ่น นับเป็นการใช้ภาษาอีกแง่มุมหนึ่งที่มีนัยสำคัญทางวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งชื่อหมู่บ้านไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อจำได้เท่านั้น แต่คำที่ใช้เรียกชื่อและเรื่องราวความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเหมือนเครื่องบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นข้อมูลที่สะท้อนภูมิปัญญา แนวความคิด ความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตที่กลุ่มชนสืบทอดกันมา ทำให้มองเห็นการสร้างเอกภาพสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของกลุ่มชนและปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่สืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน

จากทรรศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การศึกษาความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านมีความสำคัญต่อท้องถิ่น ทำให้ทราบลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือบันทึกบอกเล่า อนุรักษ์และเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

กลวิธีและแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

แนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีผู้ศึกษาและจัดแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้านไว้เป็นหมวดหมู่ดังต่อไปนี้

หวน พิณรุฬห์ (2529: 53) ได้การจำแนกประเภท ประวัติ หรือความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านไว้ 10 แบบดังนี้

1. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของภูมิประเทศ
2. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามตำนาน
3. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามอาชีพของคนในชุมชน
4. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อสัตว์
5. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นไม้หรือพืชผลที่ปลูกหรือตามธรรมชาติ
6. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามที่เพี้ยนหรือเปลี่ยนไปจากชื่อเดิม
7. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดหรือมีชื่อตรงกับชื่อวัด
8. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อฝ่ายที่ตั้งขึ้น

9. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามถิ่นฐานเดิมที่ย้ายมา
10. การตั้งชื่อหมู่บ้านตามที่พบ โบราณวัตถุ

อัมมร ชุระเจน (2521: 30) ได้จำแนกประเภทของการตั้งชื่อหมู่บ้านไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ
2. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับตำนาน
3. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับต้นไม้
4. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับวัด
5. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับชื่อบุคคล
6. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับสัตว์
7. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง
8. ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับสิ่งอื่นๆ

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529: 982-985) ได้กล่าวแนวนิยมในการตั้งชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้ไว้ 8 แบบ ดังนี้

1. ใช้ลักษณะภูมิศาสตร์ของสถานที่นั้นๆ อาจใช้สิ่งที่ปรากฏพิเศษเป็นส่วนขยายชื่อ เช่น ท่าข้าม หนองจิก เป็นต้น โดยส่วนใหญ่พบว่าชื่อบ้านนามเมืองมักมีคำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศตามท้องถิ่น
2. ใช้นิมิตหมายที่เด่นชัดที่บังเกิดขึ้นร่วมสมัยกับการตั้งชื่อบ้านนามเมืองนั้นๆ เช่น สะบ้าย้อย เหตุเพราะมีสะพานใหญ่มีกิ่งก้านยื่นย้อย เป็นนิมิตหมาย เป็นต้น
3. อาศัยรูปลักษณะที่ปรากฏเป็นเค้าใช้ความรู้สึกละเอียดและจินตนาการเข้าประกอบเป็นชื่อ และยังมีการแต่งนิทานให้เป็นตำนานแห่งชื่อด้วย เช่น เขากทะเล เพราะยอดเขามีช่องทะลุก็มีนิทานเรื่อง เขากทะเล เล่าประกอบชื่อ หรือเกาะหนูเกาะแมว เป็นต้น
4. ชื่อเป็นภาษาต่างประเทศ

5. ชื่ออันเกิดแต่สำเนียงพูด
6. ตั้งชื่อบ้านนามเมืองเป็นอนุสรณ์แก่บุคคลหรือรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น
7. ตั้งชื่อเอาเคล็ดเพื่อให้เป็นมงคล
8. ใช้คำบาลีสันสกฤตที่เป็นสิริมงคลในด้านความหมาย

ไพฑูริย์ พงศบุตร (2531: 4-11) ได้รวบรวมคำประกอบชื่อภูมิศาสตร์ที่บอกลักษณะภูมิประเทศแล้วจำแนกเป็นกลุ่มคำ ได้ 7 แบบ ดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ได้แก่ คำว่า เขา ดอย ภูเขา ภูเขาและพนม
2. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเขาสูง เตี้ยๆ หรือเนิน ได้แก่ คำว่า เนิน ดอน โนน โลก โพน
3. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบ ได้แก่ คำว่า บางทุ่งและท่าตลุก
4. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ ได้แก่ คำว่า แม่น้ำ แคว ลำคลอง ห้วย ธาร ชับ โป่ง ลัด สบและแพรก
5. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแก่งหรือน้ำตก ได้แก่ คำว่า แก่ง โจน น้ำตก ตาดและโดน
6. ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นหนอง บึงและแหล่งน้ำ ได้แก่ คำว่า บึง หนอง บึง กว๊าน ทะเล ทะเลสาบ สระ ตระพัง หาน ละหาน กุด เลิง ละเลิง วัง มาบ พรุและอ่างเก็บน้ำ
7. ลักษณะภูมิประเทศที่เกี่ยวข้องกับชายทะเล คำประกอบชื่อภูมิศาสตร์ที่บอกลักษณะภูมิประเทศที่เกี่ยวข้องกับชายฝั่งทะเลไม่มากนักและมักใช้กันทั่วไป ไม่แตกต่างกันระหว่างท้องถิ่นต่างๆ ได้แก่ คำว่า เภา แหลม อ่าวและหาด

กนกวรรณ อารีพัฒนไพบูลย์ (2534: 142) ได้จำแนก แนวทางในการตั้งชื่อหมู่บ้านไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ
2. ตั้งชื่อตามชื่อพืช
3. ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ
4. ตั้งชื่อตามตำนานหรือนิทาน
5. ตั้งชื่อตามวัตถุโบราณ
6. ตั้งชื่อเพื่อบอกทิศทางหรือขนาด
7. ตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงกริยาการกระทำ
8. ตั้งชื่อเพื่อเป็นมงคลนาม

Gainey (1984: 36-48) ได้แบ่งกลุ่มชื่อหมู่บ้านตามประเภทของส่วนประกอบคำตามความหมายของชื่อเป็น 4 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์
  - 1.1 หนอง เลิง หลุบ บุ่ง คลอง ห้วย วัง กุด โขง บ่อ สระ น้ำสร้าง น้ำ น้ำจั้น สร้างแข่ง
  - 1.2 เกาะ แก่ง ท่า ภู ฝาย เขื่อน
  - 1.3 โนน เนิน ดอน โลก ภู โพน ขุย จอม
  - 1.4 ป่า ดง เหล่า พง
  - 1.5 ไร่ นา สวน
  - 1.6 ดิน หิน ทราย แห่ง เกิง
2. ประเภทที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์
  - 2.1 สำนัก ทับ ศาลา หอ ห้อง โรง ประสาท ภู
  - 2.2 เมือง เวียง คุ้ม ตลาด
  - 2.3 พืช สัตว์ หรือส่วนต่างๆ ของพืช สัตว์
  - 2.4 ชื่อคน ตำแหน่ง หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคน

2.5 สิ่งของ

2.6 มงคลนาม

3. ประเภทที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อบ่งบอกที่ตั้งหรือชี้ทิศทาง

3.1 แลว นอก ใน บน ล่าง หัว กลาง ท้าย ปาก

3.2 เหนือ ใต้ ตะวันออก หรือชื่อที่เกี่ยวข้องกับทิศ เช่น แสงอรุณ อุทัยทิศ อุดร เป็นต้น

4. ประเภทที่มีส่วนประกอบหลักซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านพรรณนา เช่น ใหม่ ใหญ่ น้อย เล็ก สูง เพิ่ม ขาด เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกลวิธีและแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง กับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมีความเป็นมาของการตั้งชื่อหมู่บ้านแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ สภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเชื่อ ผู้วิจัยได้นำการศึกษาประวัติความเป็นมาของ อัมมร รุระเจน (2521: 30) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยลักษณะการสร้างคำและแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

งานวิจัยลักษณะการสร้างคำ

สุนันท์ อัญชลินุกูล (2520) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างคำและการใช้คำไทย ในมหาชาติคำหลวง” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากับคำที่สูญไป ผลการศึกษาพบว่า คำบางคำในมหาชาติคำหลวง ไม่พบในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และไม่มีใช้ในปัจจุบัน แต่บางคำพบว่า ยังคงใช้อยู่ในภาษาถิ่นบางถิ่น ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ได้จำแนกเป็น 5 ประเภท คือ คำในมหาชาติคำหลวง บางคำมีความหมายตรงกับส่วนหนึ่งของคำแปลในพจนานุกรม บางคำมีความหมายกว้างกว่าในสมัยปัจจุบัน บางคำมีความหมายตรงข้าม บางคำมีความหมายอย่างเดียวกันแต่การใช้ต่างกัน

ลินดา วิชาดากุล (2528) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างคำในภาษาไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้าง หน้าที่ ตลอดจนการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคำพदान คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงสร้างของคำพदानแบ่งได้ 6 ประเภท โครงสร้างของคำประสมแบ่งเป็น 2 ประเภท โครงสร้างคำซ้อน แบ่งได้ 4 ประเภท และโครงสร้างของคำซ้ำแบ่งได้ 2 แบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ สมชู (2533) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “คำประสมในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาส่วนประกอบ หน้าที่และความหมายของคำประสมในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับการจัดเรียงลำดับคำประสมที่ประกอบด้วยคำเดียว 2 คำ มี 16 แบบ คำเดียว 3 คำ มี 18 แบบ คำเดียว 4 คำ มี 8 แบบและคำเดียว 5 คำมี 2 แบบ ส่วนความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของคำเดียว ซึ่งเป็นส่วนประกอบของคำประสม พบว่าจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนหลักกับส่วนขยายและส่วนประกอบ 2 ส่วน ดังกล่าวทำให้เกิดโครงสร้างเป็น 2 แบบ คือ แบบ ก ได้แก่ ส่วนหลัก + ส่วนขยาย มี 12 แบบย่อยและแบบ ข ได้แก่ ส่วนหลัก + ส่วนหลัก มี 6 แบบย่อย

2. หน้าที่ของคำประสมในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำหน้าที่ต่างกันเป็น 2 ประเภท คือ คำประสมประเภทที่ทำหน้าที่เพียงอย่างเดียว มี 4 ประเภท และคำประสมที่ทำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ มี 7 ประเภท

3. ความหมายของคำประสมในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะ 3 ประการ คือ

- 3.1 คำประสมที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำเดียวที่นำมาประกอบ
- 3.2 คำประสมที่มีความหมายแตกต่างจากคำเดียวที่นำมาประกอบ
- 3.3 ประเภทที่ใช้เป็นความหมายเกี่ยวเนื่องกัน

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้างของคำ ได้แก่ คำพदान คำประสม คำซ้อนและคำซ้ำ โดยศึกษาหน้าที่ที่ปรากฏในประโยคและเปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำพदान คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า มีทั้งคำที่ยังคงใช้สืบต่อมาจนถึง

ปัจจุบันและคำที่ไม่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน คำที่ปรากฏใช้ต่อมาถึงปัจจุบัน มีทั้งที่ยังคงรูปคำเดิมและเปลี่ยนแปลงรูปคำจากเดิมและทั้งที่มีความหมายคงเดิมและมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สรุปได้ว่า เมื่อศึกษาลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน พบว่าเป็นการศึกษาชนิดของคำที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งเกี่ยวกับคำประสม ทำให้ผู้วิจัยได้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

งานวิจัยแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

อัมมร ชูระเจน (2521) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติของชื่อตำบลและชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาชื่อหมู่บ้าน จากภาษาถิ่นและถอดเป็นภาษาไทยกลาง ผลการศึกษาพบว่า ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้าน จำนวน 132 ชื่อ ได้ข้อมูล 146 ชื่อ จำแนกชื่อต่างๆ จากที่มาเป็น 8 ประเภท คือ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ 50 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับตำนาน 40 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับต้นไม้ 36 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับวัด 8 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับชื่อของบุคคล 6 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับสัตว์ 4 ชื่อ และชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสิ่งอื่นๆ มีจำนวนเท่ากันอย่างละ 1 ชื่อ

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง “ชื่อบ้านนามเมืองภาคใต้” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวโน้มในการตั้งชื่อบ้านนามเมือง ผลการศึกษาพบว่า มีแนวโน้มในการตั้งชื่อหลายลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ใช้ลักษณะตามสภาพภูมิศาสตร์ของสถานที่นั้น ๆ เป็นสำคัญและอาจใช้สิ่งที่ปรากฏพิเศษจำเพาะถิ่นประกอบด้วย เช่น อ่าวลึก พุงใหญ่ ปากน้ำ เป็นต้น
2. ใช้สิ่งนิมิตหมายอันเด่นชัดที่บังเกิดขึ้นร่วมสมัยกับการตั้งชื่อบ้านนามเมืองนั้นๆ เช่น สะบ้าย้อย มะขามเต่า สะพานหิน เป็นต้น
3. อาศัยรูปลักษณะที่ปรากฏออกมาเป็นเค้าความรู้สึกและจินตนาการเข้าประกอบกำหนดเป็นชื่อขึ้น เช่น ออกทะเล เขารูปช้าง เกาะหนู เป็นต้น

4. ชื่อเป็นคำภาษาต่างประเทศ เช่น เขาตั้งกวน (แปลว่า ฝั่งตะวันออก) ดันหยงมัส (แปลว่า พิภพทอง) รุสมิแล (แปลว่า สนเก้าต้น) เป็นต้น

5. ชื่ออันเกิดแต่สำเนียงภาษาพูด โดยมากจะเป็นตามลักษณะภาษาถิ่น เช่น สทิงพระ มาจาก จะทิงพระ หาดใหญ่ มาจาก ไม้มะหาดขนาดใหญ่ ความเนียง มาจาก ความพะเนียง เป็นต้น

6. ตั้งชื่อบ้านนามเมืองเป็นอนุสรณ์แก่บุคคล หรือรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ณ สถานที่นั้นๆ เช่น กำแพงเพชร เทพกษัตริ หัวค่าย เป็นต้น

7. ตั้งชื่อเอาเคล็ดให้เป็นมงคล เช่น น้ำน้อย รังเกียจ สัจศาลา เป็นต้น

8. ใช้คำภาษาบาลีและสันสกฤต ที่มีความหมายเป็นสิริมงคลและสื่อความหมายสัมพันธ์กับสถานที่นั้น เช่น นครศรีธรรมราช ศิริรัฐนิคม ศรีบรรพต เป็นต้น

มยุรี สีชมพู (2532) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวการตั้งชื่อ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ตลอดจนภาพสะท้อนทางสังคมจากชื่อหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า แนวการตั้งชื่อ นำมาจัดประเภททั้งหมด 8 ประเภท คือ ลักษณะภูมิประเทศ ชื่อพืช ชื่อสัตว์ จำนวนนับ ลักษณะสิ่งก่อสร้าง ชื่อบุคคลสำคัญ มงคลนามและลักษณะไม่จัดอยู่ในพวกใด ในการตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศยังแบ่งย่อยได้เป็น 10 ลักษณะ ชื่อพืชแบ่งได้ 3 ลักษณะ ส่วนลักษณะของคำมี 3 ลักษณะ คือ คำมูล คำประสม และ คำซ้อน ประเภทที่มาของคำ ได้แก่ คำไทยแท้ 2 ชนิด คือ คำที่เป็นคำไทย และเป็นคำไทยถิ่นอีสาน กนกวรรณ อารีพัฒนไพบุลย์ (2534) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาแนวทางการตั้งชื่อหมู่บ้าน ลักษณะของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า แนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน 8 ประเภท ได้แก่ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตั้งชื่อตามพืช ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ ตั้งชื่อตามตำนานหรือนิทาน ตั้งชื่อตามโบราณวัตถุ ตั้งชื่อเพื่อบอกทิศทางหรือขนาด ตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงกิจการกระทำ และตั้งชื่อเพื่อเป็นมงคลนาม เป็นต้น

สรุปได้ว่า เมื่อศึกษาแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน พบว่าเป็นการศึกษาคำที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนภาพของสังคมนั้นออกมา ทำให้ผู้วิจัยได้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

งานวิจัยชื่อหมู่บ้านที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น

นฤมล เก้าเอียน (2536: 249) วิเคราะห์ “วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล” เกี่ยวกับความหมายของชื่อหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูลสะท้อนวัฒนธรรมให้เห็นทางด้านวัตถุ โดยการเลือกทำเลที่อยู่อาศัยมักจะเลือกจากความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้ ชื่อที่แสดงให้เห็นว่ามีการประกอบอาชีพ ชื่อที่แสดงให้เห็นว่ามีการคมนาคม ชื่อที่แสดงให้เห็นว่ามีการละเล่น และชื่อที่แสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยทางสังคม

ดังนั้น ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูลมักจะมีคำที่เกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติ เช่น บ้านพรุ บ้านท่าคลอง เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม เช่น บ้านเกาะบูโหลน บ้านเกาะลิปะะ เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุได้แก่ ด้านประเพณี ความเชื่อ การใช้ภาษาที่สื่อให้เห็นความเชื่อ เช่น การใช้ชื่อหมู่บ้านที่มีคำว่า “หัว” เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับความหมายของคำว่าหัว หมายถึงความเหนือ ซึ่งทำให้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้จึงรู้สึกว่ามีความสุขเหนือกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ทั้งยังเป็นทิศทางที่แสดงความเป็นสิริมงคลด้วย นอกจากนี้ หัว ยังมีความหมายถึงส่วนที่อยู่สูงที่สุดของร่างกายถือว่าเป็นของสูงที่สามารถเห็นได้เป็นอันดับแรก ดังปรากฏในชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านหัวควน บ้านหัวยาง เป็นต้น

น้องนุช มณีอินทร์ (2543: 31-96) ได้ศึกษาเรื่อง “การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่” ในปี พ.ศ. 2523, 2533 และ 2541 รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้าน การปรับเปลี่ยนด้านภาษาในลักษณะต่างๆ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้าน ผลวิจัยพบว่าลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อของหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ คือ

1. การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำปรากฏใน โครงสร้างแบบที่ 1 ภูมิประเทศ(ลักษณะเฉพาะ)+ (คุณสมบัติ) พบความถี่มากเป็นอันดับหนึ่ง และพบคำเรียกแหล่งน้ำต่างๆ มากถึง 18 คำ เช่น แม่ควานเหนือ หนองหอยใหม่ เป็นต้น

2. ความสำคัญของพื้นที่ป่าต่อวิถีชีวิตชาวเชียงใหม่ พบความถึรองลงมาและพบคำเรียกพื้นที่ป่าแบบต่างๆ เช่น ป่าบางหลวง ป่ารวก เป็นต้น
  3. ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูง พบคำเรียกพื้นที่สูง เช่น คอยคำ คอยหล่อ เป็นต้น
  4. ความหลากหลายของพืชพรรณ พบคำเรียกพืช เช่น ป่าตาล ดงป่าสัก เป็นต้น
  5. ทิศทาง ตำแหน่ง ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน พบคำแสดงลักษณะ เช่น แพะสันใหม่ ป่าพร้าวนอก สันตัน เป็นต้น
  6. ความสำคัญของวัดและศาสนา เช่น ยางพระธาตุ ศรีโพธาราม เป็นต้น
  7. ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ตะกอกะ โอโลคี ปียอทะ เป็นต้น
  8. การเปลี่ยนแปลงของลักษณะชุมชน เช่น นิคมหนองป่าขาว สหกรณ์หนองห้าง เป็นต้น
- ประกาศรี พวงจันทร์หอม(2539: 262-263) ศึกษาเรื่อง“ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์” พบวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้าน ดังนี้
1. วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน เป็นปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ชาวบ้านนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่จำนวนมาก
  2. วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ เช่น บ้านไร่ บ้านป่ามะม่วง บ้านยาวิ เป็นต้น
  3. วัฒนธรรมการบริโภคเนื้อสัตว์ และพืชผักที่นำมาประกอบอาหาร และรับประทานอาหาร เช่น บ้านนางัว บ้านทุ่งแค บ้านหนองผักนึ่ง เป็นต้น
  4. ความเชื่อและค่านิยม เช่น บ้านหนองดาว บ้านขมวด บ้านงามประทีป เป็นต้น
  5. เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น บ้านท่าพล เป็นต้น

สรุปได้ว่า เมื่อศึกษางานวิจัยชื่อหมู่บ้านที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่าชื่อหมู่บ้านสามารถบอกเล่าเรื่องเล่าของท้องถิ่นโดยสังเกตจากชื่อหมู่บ้าน ทำให้ผู้วิจัยได้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

งานวิจัยการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน

อุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามอายุในภาษาพวน” จุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุ และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะของคำและความหมายในภาษาพวน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการใช้คำศัพท์ของคนสามระดับอายุ จะนำคำศัพท์อื่นมาใช้ร่วมคำศัพท์เดิมในภาษาพวน มากกว่าการใช้คำศัพท์เดียวกันเหมือนกันทั้งสามระดับอายุ การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำจะเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัด และพบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น พยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้น เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ของคำใช้เป็นเสียงวรรณยุกต์เสียงเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำพบว่าเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มระดับอายุ 15-30 ปี มากที่สุด และพบว่าคำศัพท์ที่เลิกใช้ในแต่ละกลุ่มอายุอีกจำนวนหนึ่ง โดยผู้บอกภาษาพวนที่มีระดับปานกลางและอายุน้อย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำมาก โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ

ลักขณา คาวรัตน์หงษ์ (2527) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความหมายในภาษาไทย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย ผลการศึกษาพบว่า เกิดจากความหมายเลื่อนราง คำไม่มีที่ใช้หรือไม่ทราบที่มา ผู้ใช้ขาดความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ จึงใช้วิธีลากเข้าความ ความต้องการสร้างคำใหม่ ซึ่งอาจใช้แนวเทียบพิดคำที่มีความใกล้เคียงกันทางด้านเวลาและสถานที่ คำห้าม คำอุปมา และสาเหตุอื่นๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงความหมายนั้น มีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ความหมายแคบเข้า แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คำที่มีความหมายแคบเข้าไปในทางเลว และคำที่มีความหมายแคบเข้าไปในทางดี นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่

มนทิตรา วงศ์ช่อม (2529) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางเสียงของหน่วยคำในภาษาไทย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะวิธีการและสาเหตุหรือเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงของหน่วยคำในคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาไทย โดยศึกษาวรรณกรรม

ร้อยกรองสมัยอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอยู่ 7 ประการ คือ การเพิ่มเสียงการซ้ำเสียง การตัดเสียง การแปลงเสียงพยัญชนะ การแปลงเสียงสระ การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ และการสับที่ของพยางค์

จันทรา จงศิริโชค (2530) ได้ศึกษาเรื่อง “วิวัฒนาการของคำลักษณะนามในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์” ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงคำลักษณะนามในสมัยรัตนโกสินทร์ไม่มีเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหญ่ๆ คือ ยังคงจำแนกคำลักษณะนามออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ คำลักษณะนามที่บอกลักษณะและคำลักษณะนามที่ไม่บอกลักษณะ พบแต่การเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดและเปลี่ยนแปลงเฉพาะคำลักษณะนามที่ไม่บอกลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ เช่น มีคำศัพท์ที่เลิกใช้แล้ว หรือมีคำลักษณะนามคำใดเกิดขึ้นใหม่และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้คำลักษณะนามต่างกันไปในแต่ละช่วงสมัย ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและความคิด

รุ่งอรุณ ทิมชุนหเชียร (2530) ได้ศึกษาเรื่อง “การกลายความหมายของคำ และสำนวนจากกฎหมายตราสามดวง” ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของคำในกฎหมายตราสามดวง บางคำกว้างกว่าในกฎหมายตราสามดวง คำบางคำเป็นคำเดียวกัน แต่ใช้ต่างความหมาย และบางคำในกฎหมายตราสามดวง ปัจจุบันเลิกใช้ไปแล้วแต่บางคำก็ยังมีใช้ในภาษาถิ่นบางถิ่นในศตวรรษที่การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำเป็น 3 ประเภท คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย่ำยี

นิชรา อัสววิบูลย์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง “การเพิ่มคำ การสูญคำ และการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยาในช่วง พ.ศ. 2416-2525” โดยเฉพาะคำกริยาพยางค์เดียว และสองพยางค์ จากพจนานุกรม เพื่อเปรียบเทียบกับคำกริยาในหนังสืออักษรวิธานศัพท์ ผลการศึกษาพบว่า มีคำกริยาเพิ่มขึ้น 2,934 คำ คำกริยาสูญไป 515 คำ ส่วนการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำนั้นพบว่า มีคำที่เปลี่ยนแปลงความหมาย 693 คำ จำแนกเป็นความหมายแคบเข้า 19 คำ ความหมายกว้างออก 595 คำ ความหมายย่ำยีที่ 79 คำ

สรุปได้ว่าเมื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียงคำและความหมายของคำทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการนำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ไปใช้ในการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

งานวิจัยชื่อหมู่บ้าน

จินตนา ยอดยิ่ง (2519) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ซึ่งแบ่งออกเป็น 16 ตำบล 127 หมู่บ้าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติและเรื่องราวของหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มีชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ 53 ชื่อ ชื่อต้นไม้ 22 ชื่อ ชื่อแหล่งน้ำ 22 ชื่อ ชื่อมาจากตำนาน 19 ชื่อ ชื่อวัด 19 ชื่อ และชื่อบ้านเดิม 14 ชื่อ ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงประวัติชื่อตำบลและชื่อหมู่บ้าน มีแนวโน้มตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด

พูนจิตร บิดร (2521) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติของตำบลและชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร” มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมประวัติและจำแนกหมวดหมู่ของชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พร้อมกับศึกษาการแลกเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป ร้อยละ 43.38 และยังใช้ชื่อเดิม จำนวนร้อยละ 56.62 ส่วนสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงนั้น เนื่องจากทางราชการให้เปลี่ยนแปลงมากที่สุด

ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง “ภูมินามของหมู่บ้านชนบทในจังหวัดชัยภูมิ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาชนิดและการกระจายของนามทั่วไป ที่เป็นส่วนประกอบของภูมินามหมู่บ้านชนบทในจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนามทั่วไปเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หนอง โนน ห้วย กุด นา โลก วัง ท่า ชับและป่า นามทั่วไปเหล่านี้บ่งบอกปัจจัยที่ทำให้เลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ณ บริเวณนั้นๆ การศึกษาภูมินามของหมู่บ้านดังกล่าวมีส่วนแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่ตั้งหมู่บ้านในอดีตกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและยังเป็นการแสดงภูมินามของภาษาถิ่นในท้องถิ่นๆ อีกด้วย

กนกวรรณ อารีพัฒน์ไพบูลย์ (2534) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาแนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน ลักษณะของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านและภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า แนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน มี 8 ประเภท ได้แก่ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตั้งชื่อตามพืช ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ ตั้งชื่อตามตำนานหรือนิทาน ตั้งชื่อตามโบราณวัตถุ ตั้งชื่อเพื่อบอกทิศทางหรือขนาด ตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงกิจการกระทำและตั้งชื่อเพื่อเป็นมงคลนาม เป็นต้น

โถมสุภางค์ ทองปลิว(2534) ได้ศึกษาเรื่อง“ความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเลย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อ การเปลี่ยนชื่อและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชื่อ ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและตำบลกับสภาพชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้าน และตำบล 111 ชื่อ จำแนกตามความหมายได้ 5 ประเภท คือ ชื่อที่มีความหมายเดียว ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรก ชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไป ชื่อที่พิจารณาความหมายจากการนำชื่อคำแรกและคำถัดไป ชื่อที่พิจารณาความหมายจากการนำคำขยายมาไว้หน้าคำที่มีความหมายเป็นหลักและชื่อที่พิจารณาความหมายจากชื่อคำแรกและคำถัดไป เป็นชื่อที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ชื่อที่มีคำขยายเป็นชื่อคำแรกเป็นชื่อที่แสดงจำนวนและขนาด และชื่อที่มีกลุ่มคำเป็นชื่อคำแรกเป็นชื่อพีชพรรณ การเปลี่ยนแปลงชื่อและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น หมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้ชื่อเดิม แต่บางหมู่บ้านเปลี่ยนชื่อตามความนิยม เปลี่ยนตามที่มาของชื่อตามลักษณะภูมิประเทศและเปลี่ยนเนื่องจากความเข้าใจผิด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษาด้านเนื้อหาและยังเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในเรื่องของแนวทางในการศึกษาแนวคิดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชื่อ

จิน ฮี ยู (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีและการใช้ภาษาในการตั้งชื่อละครโทรทัศน์และภาพยนตร์เกาหลี” ผลการวิจัยพบการตั้งชื่อละครโทรทัศน์และภาพยนตร์เกาหลี โดยใช้เนื้อหาในเรื่องมากที่สุด รองลงมาเป็นการตั้งชื่อโดยใช้ตัวละครเอก สิ่งของและสถานที่ในเรื่อง ตามลำดับ ในด้านการใช้ภาษาพบการใช้ภาษาในการตั้งชื่อละครโทรทัศน์เกาหลีเป็นภาษาไทย ด้วยการใช้อักษรประสม คำซ้อนและคำซ้ำมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้คำคล้องจอง ส่วนการใช้ภาษาในการตั้งชื่อภาพยนตร์เกาหลีเป็นภาษาไทยพบการใช้คำคล้องจองมากที่สุด รองลงมาพบการใช้คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ ในด้านเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางความหมายของชื่อ ผลการวิจัยพบว่า ชื่อที่แปลมาจากภาษาเกาหลีมีความหมายสัมพันธ์กับชื่อที่ตั้งใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ มีความหมายตรงกัน โดยการแปลเป็นภาษาไทย

นาวอน จอน (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการตั้งชื่อและการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนเกาหลีกับชื่อคนไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1) จากการศึกษาความหมายของชื่อคนเกาหลีเปรียบเทียบกับคนไทยจำแนกได้ 17 ประเภท ชื่อคนเกาหลีเพศชายมีความหมายมากที่สุด คือ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอำนาจ ชัยชนะ ความเป็นเลิศ ความกล้าหาญ ลำดับรองลงมา คือ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ชื่อเสียง บุญ ความเป็นมงคล เทพ, ชื่อคนเกาหลีเพศหญิงมีความหมายมากที่สุด คือ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความประพฤติ ลำดับรองลงมา ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความงาม ความบริสุทธิ์, ชื่อคนไทยเพศชาย มีความหมายมากที่สุด คือ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอำนาจ ชัยชนะ ความเป็นเลิศ ความเป็นกล้าหาญ ลำดับรองลงมา ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ชื่อเสียง บุญ ความเป็นมงคล เทพ, ชื่อคนไทยเพศหญิง มีความหมายมากที่สุด คือ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับ ความงาม ความบริสุทธิ์ ลำดับรองลงมา ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความรักความสุข 2) จากการศึกษาวิธีการตั้งชื่อคนเกาหลีเปรียบเทียบกับคนไทยชื่อคนเกาหลีเพศชายและเพศหญิงมีวิธีการตั้งชื่อ โดยใช้การสร้างคำมากที่สุด คือ คำประสม, ชื่อคนไทยเพศชายและเพศหญิงมีวิธีการตั้งชื่อ โดยใช้การสร้างคำมากที่สุด คือ คำสมาส 3) จากการศึกษาการใช้ภาษาในการตั้งชื่อคนเกาหลีเปรียบเทียบกับคนไทยด้านพยางค์ชื่อคนเกาหลีเพศชายและเพศหญิงมีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อมากที่สุด คือ ชื่อที่เป็นคำ 2 พยางค์, ชื่อคนไทยเพศชายและเพศหญิงมีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อมากที่สุด คือ ชื่อที่เป็นคำ 3 พยางค์ ด้านคำยืม การตั้งชื่อคนเกาหลีเพศชายและเพศหญิงใช้คำยืม คำจีน มากที่สุด ส่วนชื่อคนไทยเพศชายและเพศหญิงมีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อมากที่สุด คือ ชื่อที่เป็นคำบาลีและสันสกฤต

สรุปได้ว่า เมื่อศึกษาตัวอย่างงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงกระบวนการเปรียบเทียบชื่อ แล้วนำไปใช้ในการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสระบุรี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยทั้งเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสระบุรีจากเอกสารต่างๆ และประมวลความรู้ไว้ดังนี้

ความรู้ทั่วไปของจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง ตอนบนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ กรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร และตามทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 2,235,300 ไร่ เป็นชุมทางคมนาคมแถบภาคกลางที่มีความสำคัญมาก จังหวัดหนึ่ง เป็นเส้นทางสู่ภาคต่างๆ ของประเทศ คือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะเดียวกันก็เป็นทางไปสู่ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกได้อีกด้วย จังหวัดสระบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอพระพุทธบาท และอำเภอหนองโดน ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ เขตอำเภอวิหารแดงติดต่อกับจังหวัดนครนายก และเขตอำเภอหนองแค ติดต่อกับจังหวัดประทุมธานี

ทิศตะวันออก เขตอำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก ติดต่อกับจังหวัดนครนายกและจังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก เขตอำเภอหนองแค อำเภอหนองแซง อำเภอเขาไผ่ อำเภอบ้านหมอและอำเภอดอนพุด ติดต่อกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสระบุรีพื้นที่ส่วนหนึ่งของสระบุรีเป็นบริเวณลุ่มน้ำที่ราบลุ่มภาคกลางรวมกับอีกส่วนหนึ่งของทิวเขาแดงพญาเย็น สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด 3 ลักษณะ คือ บริเวณที่ราบลุ่ม บริเวณเขาห่อมหรือเขาเตี้ย และบริเวณเขาสูง

บริเวณที่ราบลุ่ม คือ ส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง ส่วนใหญ่คลุมพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัด บางส่วนคลุมถึงพื้นที่ตอนกลางและด้านทิศใต้ของจังหวัดด้วยนับตั้งแต่อำเภอพระพุทธบาท อำเภอหนองโคน อำเภอบ้านหมอ อำเภอดอนพุด อำเภอเสนาห์ อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอหนองแขง จนถึงบางส่วนของอำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดงตามลำดับ พื้นแผ่นดินประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบตะกอนพามา ซึ่งมีทั้งที่ราบน้ำท่วมถึง และที่ราบเป็นขั้นๆ หรือตะพักริมน้ำ

บริเวณเขาห่อม หรือว่าเขาเตี้ยมีลักษณะเป็นเขาลูกโดด ที่กระจายตามบริเวณที่ราบตอนกลางของจังหวัด และที่เป็นแผ่นดินลักษณะเป็นคลื่นลอนต่ำๆ ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดซึ่งอยู่ในเขตอำเภอมวกเหล็ก

บริเวณที่เป็นเขาสูง เป็นพื้นที่ส่วนที่เหลือจากสองบริเวณที่กล่าวมามีแนวการวางตัวของเทือกเขาประมาณตะวันตกเฉียงเหนือเล็กน้อย-ตะวันตกเฉียงใต้เล็กน้อยซึ่งเป็นส่วนจอยด้านตะวันตกของเทือกเขาแดงพญาเย็น และหลังเขานี้ทิวเขาจะติดกันเป็นพีคโค้งไปตามแนวตะวันตกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วจึงต่อด้วยแนวประมาณเหนือ-ใต้ ของทิวเขาแดงพญาเย็นอีกทีหนึ่ง ซึ่งในที่สุดจะต่อกับทิวเขาเพชรบูรณ์อันเป็นทิวเขาล้อมรอบด้านตะวันตกของที่ราบโคราช

จังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ประกอบด้วย 111 ตำบล จำนวน 946 หมู่บ้าน มีเทศบาล 4 แห่ง และสุขาภิบาล 16 แห่ง โดยมีรายชื่ออำเภอต่อไปนี้

1. อำเภอเมืองสระบุรี
2. อำเภอแก่งคอย
3. อำเภอหนองแค
4. อำเภอหนองแขง
5. อำเภอบ้านหมอ
6. อำเภอเสนาห์
7. อำเภอพระพุทธบาท
8. อำเภอวิหารแดง
9. อำเภอมวกเหล็ก
10. อำเภอหนองโคน

11. อำเภอคอนปุด
12. อำเภอวังม่วง
13. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

(ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2542: 1-2)

ประวัติศาสตร์จังหวัดสระบุรี

อนุพันธ์ นิตินัย (2551: 168-174) กล่าวถึงประวัติศาสตร์จังหวัดสระบุรีสรุปได้ว่า สระบุรี เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งแต่โบราณ สันนิษฐานว่าตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2092 ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ การตั้งเมืองนี้สันนิษฐานว่า พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเขตพื้นที่บางส่วนของเมืองลพบุรีกับเมืองนครนายกมารวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เป็นศูนย์ระดมพลเมืองในยามศึกสงคราม เพราะฉะนั้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จึงมักพบเรื่องราวของจังหวัดสระบุรีเกี่ยวกับการศึกสงครามอยู่เสมอ สำหรับที่มาของคำว่า “สระบุรี” สันนิษฐานว่า เพราะเหตุที่ทำเลที่ตั้งครั้งแรกมีบึงอยู่ใกล้ คือ “บึงหนองโง้ง” เมื่อตั้งเมืองขึ้นจึงได้นำเอาคำว่า “สระ” มารวมเข้ากันกับคำว่า “บุรี” เป็นชื่อเมือง “สระบุรี”

ความเป็นมาของสระบุรีสมัยโบราณตามความในหนังสือเรื่องเที่ยวตามรถไฟของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลพร ได้ทรงอธิบายแยกไว้เป็นสมัยๆ ดังต่อไปนี้

สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา ได้ทรงสันนิษฐานเรื่องเมืองสระบุรีไว้ว่า สระบุรี เดิมเป็นอาณาจักรส่วนหนึ่งของขอม และเมืองหรือหลักฐานในทางโบราณคดีเกี่ยวกับถาวรวัตถุที่สร้างไว้ที่บางโฆมด ไม่ใช่ที่ตัวเมืองปัจจุบัน และเป็นเมืองที่อยู่ในเส้นทางที่ขอมไปมาติดต่อระหว่างลพบุรีกับนครราชสีมา นั้น ส่วนตัวเมืองสระบุรีปัจจุบันคงตั้งขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา”

สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นช่วงระยะเวลาที่บอกถึงการตั้งเมืองสระบุรี เพราะเมื่อครั้งพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกกองทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา พระไชยเชษฐาเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตยกกองทัพเมืองเวียงจันทน์ลงมาช่วยไทย โดยเดินกองทัพเลียบลำน้ำป่าสักลงมา พระเจ้าหงสาวดีให้พระมหาอุปราชคุมกองทัพไปซุ่มดักรออยู่ที่เมืองสระบุรีตีกองทัพกรุงศรีสัตนาคนหุตแตกกลับไป ซึ่งจากเหตุการณ์จึงบอกได้ว่า เมืองสระบุรีตั้งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2092 และทำให้เมืองสระบุรีกลายเป็นเมืองที่รวบรวมคนเพื่อเตรียมทัพในการทำสงครามต่อจากนั้นมา

สมัยกรุงธนบุรี สระบุรีสมัยนั้นไม่มีผู้คนอยู่มาก ดังนั้น สมเด็จพระเจ้าตากสินจึงได้ทรงรวบรวมคนจากที่อื่นมาไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาจากการทำสงครามตีเมืองกรุงศรีสัตนาคณหุต ไม่เฉพาะจะกวาดต้อนเอาผู้คนมาเท่านั้นปรากฏว่าได้ัญเชิญพระแก้วมรกตลงมาด้วย สมเด็จพระเจ้าตากสินได้เสด็จมารับพระแก้วมรกตถึงสระบุรีด้วย

สมัยรัตนโกสินทร์ สระบุรียังคงเป็นเมืองเปิด มีหน้าที่ระดมพลเพื่อไปช่วยทัพหลวง และหัวเมืองฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือและฝ่ายเหนืออยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในรัชสมัยรัชกาลที่ 1-3 ได้ยกทัพไปปราบหัวเมือง เช่น เวียงจันทน์ หลวงพระบาง และกัมพูชาที่ก่อกบฏอยู่บ่อยๆ การปกครองหัวเมืองต่างๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงไม่แตกต่างจากสมัยอยุธยา คือ เมืองยิ่งไกลพระนครมากเท่าไรก็มีอิสระในการปกครองตนเองมากเท่านั้น เนื่องจากการคมนาคมยังไม่สะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้ ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองเป็นไปอย่างลำบาก จนในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้จัดระบบการปกครองส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล คือ ในเมืองหนึ่งๆ จะแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอ ตำบล ขึ้นอยู่ในการปกครองของเจ้าเมือง ส่วนเมืองต่างๆ ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงกันก็จะจัดตั้งเป็นมณฑลขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลและปกครอง เมื่อแรกตั้งมีอยู่ 6 มณฑลต่อมาได้ตั้งเพิ่มเติมอีกหลายมณฑล สำหรับสระบุรีขึ้นอยู่ในการปกครองของมณฑลกรุงเก่า ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพดำรงพระยศเป็นเสนาบดีมหาดไทย พระองค์ได้จัดระเบียบการปกครองเป็นแบบรวมอำนาจไว้ ณ จุดเดียว คือ ส่วนกลาง พร้อมกับเปลี่ยนระบบการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองต่างๆ หมายถึงรัฐไม่ยอมให้อำนาจการปกครองไปอยู่ที่เจ้าเมืองอีกต่อไป โดยเริ่มจัดตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2435 แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 2458 เข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 7 ตรงกับพุทธศักราช 2476 ได้มีการเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นแบบประชาธิปไตย และได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองเป็นแบบกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคเปลี่ยนจากการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

สำหรับเมืองสระบุรีก็ได้จัดตั้งเป็นจังหวัดสระบุรีในคราวเดียวกันนี้เมื่อแรกศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ที่อำเภอเสาให้ ต่อมาความเจริญต่างๆ ได้ย้ายมาอยู่ที่บริเวณตำบลปากเพรียว อำเภอปากเพรียว เนื่องจากได้มีการตัดทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่านพื้นที่ไปยังจังหวัดนครราชสีมา ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นชุมทาง และชุมชนการค้า จนทางการเห็นว่าศาลากลางน่าจะอยู่ในท้องที่ที่มีความเจริญมากกว่าจึงได้มีคำสั่งย้ายที่ตั้งศาลากลางมาอยู่ ณ ตำบลปากเพรียว ได้เปลี่ยนใหม่เป็นอำเภอเมืองสระบุรี

สรุปได้ว่า สระบุรีเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งแต่โบราณ สันนิษฐานว่าตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2092 ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ การตั้งเมืองนี้สันนิษฐานว่า พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเขตพื้นที่บางส่วนของเมืองลพบุรีกับเมืองนครนายกมารวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้เป็นศูนย์ระดมพลเมืองในยามศึกสงคราม เพราะฉะนั้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นมา จึงมักพบเรื่องราวของจังหวัดสระบุรีเกี่ยวกับการศึกสงครามอยู่เสมอ สำหรับที่มาของ คำว่า “สระบุรี” สันนิษฐานว่า เพราะเหตุที่ทำเลที่ตั้งครั้งแรกมีบึงอยู่ใกล้ คือ “บึงหนองโจ้ง” เมื่อตั้งเมืองขึ้นจึงได้นำเอาคำว่า “สระ” มารวมเข้ากับคำว่า “บุรี” เป็นชื่อเมือง “สระบุรี”

ความรู้ทั่วไปของอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ปัจจุบันอำเภอเมืองสระบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลปากเพรียว ริมน้ำป่าสักตอนปากคลองเพรียว มีลักษณะปากคลองกว้างและเรียวไปทางต้นคลอง คลเล็ก ๆ ไปมาชาวบ้านจึงเรียกว่า “คลองเพรียว” และเรียกตำบลว่า “ตำบลปากคลองเพรียว” ต่อมาเรียกสั้น ๆ ว่า “ปากเพรียว” เดิมอำเภอเมืองสระบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลปากเพรียว โดยขึ้นตรงต่อจังหวัดสระบุรี ศาลากลางจังหวัดเดิมอยู่ที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ต่อมาทางราชการเห็นว่าอำเภอเมืองสระบุรีตั้งอยู่ที่ตำบลปากเพรียวและอยู่ห่างจากที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นอำเภอปากเพรียว ต่อมามีการสร้างทางรถไฟ จากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดนครราชสีมา ได้ผ่านตำบลปากเพรียวการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้น ตำบลปากเพรียวจึงได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปตั้งศาลากลางจังหวัดสระบุรีจากตำบลเมืองเก่า อำเภอเสาไห้ มาตั้งที่ตำบลปากเพรียว อำเภอปากเพรียว และได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองสระบุรี ซึ่งได้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเมืองสระบุรีตั้งอยู่ทางตอนกลาง ก่อนไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอแก่งคอย

ทิศใต้   ติดต่อกับอำเภอวิหารแดงและอำเภอหนองแค

ทิศตะวันตก   ติดต่อกับอำเภอหนองแซงและอำเภอเสาไห้

การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอเมืองสระบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 11 ตำบล 77 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลปากเพรียว
2. ตำบลดาวเรือง
3. ตำบลนาโจ่ง
4. ตำบลโคกสว่าง
5. ตำบลหนองโน
6. ตำบลหนองยาว
7. ตำบลปากข้าวสาร
8. ตำบลหนองปลาไหล
9. ตำบลกุดนกกเปล้า
10. ตำบลคลังชั้น
11. ตำบลตะกุด

(ที่ว่าการอำเภอเมืองสระบุรี, 2542)

ความรู้ทั่วไปของอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

อำเภอวังม่วงแยกมาจากอำเภอมวกเหล็ก โดยได้รับการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2533 ต่อมาทางราชการได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2538 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 31 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลวังม่วง ตำบลคำพราน และ ตำบลแสงพัน

ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอวังม่วงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดสระบุรี ห่างจากตัวจังหวัดสระบุรี 65 กิโลเมตร (เป็นอำเภอที่อยู่ไกลที่สุดของจังหวัดสระบุรี) มีเนื้อที่ประมาณ 341.585 ตารางกิโลเมตร (213,490 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 9.55 ของพื้นที่จังหวัดสระบุรี มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอพัฒนานิคมจังหวัดลพบุรีและอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

สภาพพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงเชิงเขา เป็นที่ราบลุ่มบางส่วน มีสายธารน้ำธรรมชาติ ไหลผ่าน 3 สายไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก เป็นพื้นที่การเกษตรประมาณ 119,278 ไร่ ที่อยู่อาศัย 26,982 ไร่ ป่าเขา แหล่งน้ำ และอื่นๆ 72,262 ไร่ (พื้นที่ป่าสงวนฯ จำนวน 2 ป่า ป่าทับทิมและป่ามวกเหล็ก แปลงที่ 1 จำนวน 15,625 ไร่ และลานท่าฤดู 5,800 ไร่ รวม 21,425 ไร่) โดยรวมสภาพพื้นที่และทำเลที่ตั้งมีศักยภาพเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม การลงทุนทางอุตสาหกรรมและการพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ที่ว่าการอำเภอวังม่วง, 2551)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ดังนี้

1. สืบหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความหมาย ลักษณะการสร้างคำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
2. เก็บรวบรวมรายชื่อบ้านตามขอบเขตของการวิจัย
3. สร้างแบบบันทึกข้อมูลความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน
4. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. บันทึกข้อมูลของชื่อหมู่บ้านจากเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้าน และสัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 108 หมู่บ้าน
6. นำข้อมูลประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่ได้จากเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้าน และจากการสัมภาษณ์ผู้รู้มาสรุปที่มาของชื่อหมู่บ้าน โดยยึดวิเคราะห์ความสอดคล้อง สอดคล้องบางส่วน และไม่สอดคล้อง
7. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ของแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไป

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี 77 หมู่บ้าน และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี 31 หมู่บ้าน เป็นข้อมูลที่ได้จากที่ว่าการอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้รู้ของแต่ละหมู่บ้านเกี่ยวกับความเป็นมาชื่อหมู่บ้าน (ภาคผนวก ง)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 เกณฑ์การวิเคราะห์ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน

พิจารณาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เกณฑ์ อัมมร ชุระเจน (2521) วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

2.1.1 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของภูมิประเทศคือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศในลักษณะต่างๆ เช่น ไร่ นา ป่า โป่ง ดง ดอน โลก เนิน ปรีก บ่อ เกาะ แก่ง ท่า ถ้ำ วัง เป็นต้น

2.1.2 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามตำนาน คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีตำนาน เรื่องเล่าสืบต่อกันมา

2.1.3 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นไม้หรือพืชผลที่ปลูกหรือตามธรรมชาติ คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อของต้นไม้ พรรณไม้ หรือส่วนประกอบต่างๆ ของต้นไม้

2.1.4 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดหรือมีชื่อตรงกับชื่อวัด คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับวัด หรือมีชื่อเดียวกับวัด

2.1.5 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล เช่น นำชื่อบุคคลมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่บุคคลที่ก่อตั้งหมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้าน หรือเสียสละที่ดินเพื่อเป็นประโยชน์ของหมู่บ้าน

2.1.6 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อสัตว์ คือ ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งจากชื่อสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความหมายชื่อหมู่บ้าน เช่น เป็นสัตว์ที่มีมากในหมู่บ้าน เป็นต้น

2.1.7 การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของแหล่งน้ำ คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลองบึง นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน

2.1.8 ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับสิ่งอื่นๆ

2.2 เกณฑ์การวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน

2.2.1 ลักษณะการสร้างคำ

ใช้เกณฑ์ของ ราตรี ชันวารช (2551: 108) ในการวิเคราะห์คำประสม
ดังนี้

1) ส่วนทุกส่วนที่ประสมกันเป็นคำใหม่จะต้องมีความหมายใหม่ร่วมกัน และเป็นความหมายเดียวซึ่งมีค่าความหมายเดิม เช่น น้ำใจ หมายถึง ความเอื้อเฟื้อ เป็นต้น

2) หน่วยทุกหน่วยที่ประกอบกันเป็นคำแทรกคำใดคำหนึ่งลงไปไม่ได้ เพราะหากนำคำอื่นมาแทรกจะทำให้สื่อความหมายไม่ได้ตามต้องการ เช่น น้ำใจ หากเอาคำว่า ของ มาแทรกเป็น น้ำของใจ ก็ไม่ใช่ความหมายของคำดังกล่าวที่ต้องการสื่อข้างต้น

3) ลักษณะนามที่ใช้กับคำประสมนามจะต้องเป็นคำลักษณะนามสำหรับคำ
ทั้งคำ ไม่ใช่สำหรับหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น ไข่เป็ด จะใช้ลักษณะนาม “ฟอง” หรือ “ใบ” ไม่ใช่ “ตัว”
ซึ่งเป็นลักษณะนามของเป็ด

4) คำที่จัดเป็นคำประสมจะมีเสียงหนักเบาไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่คำแรก
จะออกเสียงเบาและคำหลังจะออกเสียงหนัก เช่น น้ำใจ ลักษณะการออกเสียงหนักนี้เป็นธรรมชาติ
ของการออกเสียง คำสองพยางค์แท้ในภาษาไทย

5) คำประสมจะกล่าวคำต่อเนื่องกันตลอด เพราะคำประสมเป็นคำ
คำเดียวในภาษาไทยแล้ว

โครงสร้างคำประสม

ใช้เกณฑ์ของ ราตรี ชันวารชร (2551: 108-135) ในการวิเคราะห์
โครงสร้างคำประสมของชื่อหมู่บ้าน โดยโครงสร้างของคำประสมในภาษาไทย แบ่งออกเป็น
2 แบบ คือ แบบแรก เกิดจากส่วนหลักกับส่วนขยาย และแบบที่สอง เกิดจากส่วนหลักกับ
ส่วนหลัก ดังนี้

แบบแรก ส่วนหลักกับส่วนขยาย จำแนกเป็นแบบย่อยได้ 12 ลักษณะ คือ

1) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำนามประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น ขนอนตลาด ข้าโปรด คนทาน เป็นต้น
คำประสมนี้แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
<u>ขนอนตลาด</u>	เกิดจาก	ขนอน	+	ตลาด
<u>ข้าโปรด</u>	เกิดจาก	ข้า	+	โปรด
<u>คนทาน</u>	เกิดจาก	คน	+	ทาน

2) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำนามประสมกับกลุ่มคำกริยา หรือกลุ่มคำกริยาหรือกลุ่มคำนามหรือกลุ่มคำจำนวนนับหรือกลุ่มคำบุพบท เช่น ข้าสองเจ้า คิมคิบงู บ่วงคล็องงู เป็นต้น

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (กลุ่มคำ)
<u>ข้าสองเจ้า</u>	เกิดจาก	ข้า	+	สองเจ้า
<u>คิมคิบงู</u>	เกิดจาก	คิม	+	คิบงู
<u>บ่วงคล็องงู</u>	เกิดจาก	บ่วง	+	คล็องงู

3) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำประสม คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำนามประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น กระดาษน้ำส้ม ข้าแผ่นดิน ข้าควานา เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำประสม)
<u>กระดาษน้ำส้ม</u>	เกิดจาก	กระดาษ	+	น้ำส้ม
<u>ข้าแผ่นดิน</u>	เกิดจาก	ข้า	+	แผ่นดิน
<u>ข้าควานา</u>	เกิดจาก	ข้า	+	ควานา

4) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำซ้อน คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำนามประสมกับคำนามหรือคำกริยา เช่น ของตอบแทน ขุมเปือกตม คำเลื่องลือ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำซ้อน)
<u>ของตอบแทน</u>	เกิดจาก	ของ	+	ตอบแทน
<u>ขุมเปือกตม</u>	เกิดจาก	ขุม	+	เปือกตม
<u>คำเลื่องลือ</u>	เกิดจาก	คำ	+	เลื่องลือ

5) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายคำประธาน คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำนามประสมกับคำคุณศัพท์หรือคำนาม เช่น คนขี้นို့ เรือพระที่นั่ง เป็นต้น
แสดงโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำประธาน)
คน <u>ขี้</u> นို့	เกิดจาก	คน	+	(ขี้+นို့)
<u>เรือ</u> พระที่นั่ง	เกิดจาก	เรือ	+	(พระ+ที่นั่ง)

6) ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวและคำประสม คำประสม
ลักษณะนี้เกิดจากคำนามประสมกับคำกริยาและคำนาม เช่น ตีรับแขกเมือง ที่รับแขกเมือง เป็นต้น
แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)	+	(คำประสม)
ตี <u>รับ</u> แขกเมือง	เกิดจาก	ตี	+	รับ	+	(แขก+เมือง)
ที่ <u>รับ</u> แขกเมือง	เกิดจาก	ที่	+	รับ	+	(แขก+เมือง)

7) ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำประสมนามประสมกับคำกริยา คำคุณศัพท์หรือคำนาม เช่น ข้าวต้มห่อ ดอกไม้แก้ว
ดินสอดำ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
<u>ข้าว</u> ต้ม <u>ห่อ</u>	เกิดจาก	ข้าว+ต้ม	+	ห่อ
ดอก <u>ไม้</u> แก้ว	เกิดจาก	ดอก+ไม้	+	แก้ว
<u>ดิน</u> สอ <u>ดำ</u>	เกิดจาก	ดิน+สอ	+	ดำ

8) ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำประสมนามประสมกับกลุ่มคำกริยา เช่น ไม้รวกตรวจนก หนังสือกาคาบ เป็นต้น
แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (กลุ่มคำ)
<u>ไม้รวกตรวจนก</u>	เกิดจาก	ไม้รวก	+	ตรวจนก
<u>หนังสือกาคาบ</u>	เกิดจาก	หนังสือ	+	กาคาบ

9) ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำประสม คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำประสมนาม ประสมกับคำประสมนาม เช่น นายกongช่างก่อ นายกongช่างเลื้อย เป็นต้น
แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำประสม)
<u>นายกongช่างก่อ</u>	เกิดจาก	นายกong	+	ช่างก่อ
<u>นายกongช่างเลื้อย</u>	เกิดจาก	นายกong	+	ช่างเลื้อย

10) ส่วนหลักเป็นคำซ้อน ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากคำประสมนามประสมกับคำประสมนาม เช่น กฎหมายเหตุ รูปภาพยนตร์ เป็นต้น แสดงเป็น
โครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำซ้อน)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
<u>กฎหมายเหตุ</u>	เกิดจาก	กฎหมาย	+	เหตุ
<u>รูปภาพยนตร์</u>	เกิดจาก	รูปภาพ	+	ยนตร์

11) ส่วนหลักเป็นคำซ้อน ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คำประสมลักษณะนี้
เกิดจากการประสมระหว่างคำซ้อนนามกับกลุ่มคำจำนนวนับ เช่น หนทางสามแพรง เป็นต้น
แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก	+	ส่วนขยาย
		(คำซ้อน)		(กลุ่มคำ)
หนทาง <u>สามแพร่ง</u>	เกิดจาก	หนทาง	+	สามแพร่ง

12) ส่วนหลักเป็นคำประธาน ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากการประสมระหว่างคำประธานนามคำกริยา หรือคำนาม เช่น นักเลงปล้ำ นักเลงฟ้อน นักเลงมวย เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก	+	ส่วนขยาย
		(คำประธาน)		(คำเดี่ยว)
<u>นักเลงปล้ำ</u>	เกิดจาก	นักเลง	+	ปล้ำ
<u>นักเลงฟ้อน</u>	เกิดจาก	นักเลง	+	ฟ้อน
<u>นักเลงมวย</u>	เกิดจาก	นักเลง	+	มวย

สรุปได้ว่า วิธีสร้างคำประสมในภาษาไทยเกิดจากการนำคำที่มีใช้แล้วในภาษาที่มีลักษณะส่วนหลักเป็นคำเดียวกับส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวประสมกันก่อน ต่อจากนั้นส่วนขยายอาจเป็นกลุ่มคำที่สร้างแล้ว คือ คำซ้อน คำประธาน แม้จะเป็นคำประสมด้วยตนเองก็อาจนำมาใช้สร้างคำประสมนามคำใหม่ได้ นอกจากนั้นคำประสมนามอาจเกิดจากคำที่สร้างแล้วคือ คำประสมเอง คำซ้อน และคำประธาน ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักโดยมีส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวกลุ่มคำ และคำประสมเองมาทำหน้าที่สร้างคำประสมคำใหม่ในภาษา

แบบที่สอง ส่วนหลักกับส่วนหลัก จำแนกเป็นแบบย่อยได้ 3 ลักษณะ คือ

1) ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดี่ยว ส่วนที่สองเป็นคำเดี่ยว คำประสมลักษณะนี้เกิดจากคำกริยาหรือคำจำนวนนับประสมกับคำกริยาหรือคำนาม เช่น กันสาด กินเมือง แก้ตัว เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
กัน <u>สาด</u>	เกิดจาก	กัน	+	สาด
กิน <u>เมือง</u>	เกิดจาก	กิน	+	เมือง
แก้ <u>ตัว</u>	เกิดจาก	แก้	+	ตัว

2) ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดี่ยว ส่วนที่สองเป็นคำประสม ลักษณะนี้เกิดจากการประสมคำกริยาหรือคำจำนวนนับกับคำประสม เช่น ไว้วางใจ สองแผ่นดิน เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	+	ส่วนขยาย (คำประสม)
<u>ไว้วางใจ</u>	เกิดจาก	ไว้	+	(วาง+ใจ)
<u>สองแผ่นดิน</u>	เกิดจาก	สอง	+	(แผ่นดิน)

3) ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำประสม ส่วนที่สองเป็นคำเดี่ยว ลักษณะนี้เกิดจากคำประสมกริยาประสมกับคำกริยา เช่น เอาใจใส่ เป็นต้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ ดังนี้

คำประสม	เกิดจาก	ส่วนหลัก (คำประสม)	+	ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
<u>เอาใจใส่</u>	เกิดจาก	เอาใจ	+	ใส่

2.2.2 วิเคราะห์ที่มาของคำ

การวิเคราะห์ที่มาของคำใช้เกณฑ์ของ กำชัย ทองหล่อ (2533) ซึ่งแบ่งที่มาของคำไว้ ดังนี้

- 1) คำที่มาจากคำไทย
- 2) คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
- 3) คำที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ

3. เกณฑ์การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน

โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียงของ พระยาอนูมานราชชน (2515) และเกณฑ์การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำของ บรรจบ พันธุเมธา (2544) การเปลี่ยนแปลงความหมายใช้เกณฑ์ของ โฉมสุภางค์ ทองปวิ (2534) มาใช้ในการวิเคราะห์

3.1 การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

3.1.1 การย้ายเสียง (Sound Shift) เป็นการกลายเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์จากฐานกรณ์หนึ่งไปอีกฐานกรณ์หนึ่ง เช่น คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ช จะเป็น จ ในถิ่นพายัพ และไทยใหญ่และเป็น ซ ในถิ่นอีสาน

3.1.2 เสียงกร่อน (Phonetic Decay) เช่น คำว่า อันหนึ่ง เป็น หนึ่ง ฉะนั้น เป็น ฉะนั้น เป็นต้น

3.1.3 การสับเสียง (Metathesis) เช่น ตะกร้า เป็น กะด้า, ตะกร้อ เป็น กะต้อ, ตะกรุม เป็นกะตุม เป็นต้น

3.1.4 เสียงเลื่อนหรือสวารภักดิ์ (Glides) เช่น คำว่า กราว กว้าง เมื่อ ขณะพูด จะมีเสียง เออ หรือ อืออึ แทรกอยู่ระหว่างเสียงที่กล้ำกันเป็น เคอราว เกอวาง แต่เสียงที่แทรกอยู่นี้ ถ้าพูดเร็วๆ จะไม่ปรากฏให้ได้ยิน

3.1.5 การกลมกลืนเสียง (Assimilation) เป็นลักษณะที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่งจะกลายเป็นเสียงคล้ายหรือเหมือนกันกับเสียงหนึ่ง มี 4 ลักษณะ คือ

1) การกลมกลืนเสียงกัน ไปข้างหน้า (Progressive Assimilation) เช่น คำว่า สิบเอ็ด เป็น สิบเบ็ด

2) การกลมกลืนเสียงกัน ไปข้างหลัง (Regressive Assimilation) เช่น คำว่า มนिला เป็น มลิลา

3) การกลมกลืนร่วมกัน (Reciprocal Assimilation) เช่น คำว่า ทีเดีย
เป็น เทียว

4) การกลมกลืนกันบางส่วน (Partial Assimilation) เช่น คำว่า บำเกิด
เป็น บังเกิด

3.1.6 แปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation) เช่น คำว่า hanson เป็น hansom

3.1.7 ตัดเสียงเติมเสียง เช่น กรณีของการตัดเสียง เช่น คำว่า อนิจจา เป็น นิจจา
กรณีของการเติมเสียง เช่น คำว่า ลูกค่อม เป็น ลูกกระค่อม

3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านคำ

3.2.1 การตัดคำ เป็นลักษณะที่แบ่งคำผิด เช่น คำว่า นอจอก เป็น นกกระจอก

3.2.2 การเติมคำ เป็นการเติมคำเข้าไป เช่น คำว่า กา เป็น อีกา

3.3 การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย

3.3.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม

3.3.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด

3.3.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน

3.3.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี

3.3.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

4. ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

การวิเคราะห์ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรีกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์ของน้องนุช มณีอินทร์ (2543: 43-58) เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน สามารถจำแนกได้ 8 กลุ่ม คือ

- 4.1 การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ
- 4.2 การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน
- 4.3 การเปลี่ยนแปลงลักษณะชุมชน
- 4.4 ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูง
- 4.5 ความหลากหลายของพืชพรรณ
- 4.6 ความสำคัญของวัดและศาสนา
- 4.7 ความสำคัญของพื้นที่ป่า
- 4.8 ความสัมพันธ์กับตำนาน เรื่องเล่า

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลหมู่บ้านจากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ลักษณะการสร้างคำ การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมายของชื่อหมู่บ้าน และภาพสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นมา ความหมาย และลักษณะการสร้างคำ ระหว่างอำเภอเมือง กับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
3. เปรียบเทียบผลการวิจัยชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี กับงานวิจัยที่ศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอื่น
4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนา และเสนอข้อมูลสถิติคำร้อยละในรูปแบบตาราง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน และภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

1. ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
2. ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน
3. การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
4. ภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

1. ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
2. ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน
3. การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
4. ภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

1. ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
2. ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน
3. การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน
4. ภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

จากการศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์ความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบว่า ความหมายของชื่อหมู่บ้านจำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา และลักษณะที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 1 เนื้อหา พบ 4 ประเภท รวมจำนวน 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.94 ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 16.14 มีความหมายที่บอกลักษณะภูมิประเทศในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ป่า มอ หาด หลังเขา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านมอดินแดง	หมู่บ้านมีพื้นที่ภูมิประเทศเป็นเนินเขาสูง และมีดินที่เป็นสีแดง	เนินเขาสูงที่มีดินเป็นสีแดง
2.	บ้านป่าลานหินคาด	พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขา ดงพญาเย็น มีความอุดมสมบูรณ์ของป่า และป่าที่มีจำนวนมากคือป่าลาน หรือต้นลาน ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีอยู่ และบริเวณชายป่า ก็มีหินที่มีความแข็งแรงจะ ไม่ได้ชาวบ้าน เรียกว่าหินคาด ซึ่งจะพบ เฉพาะบริเวณ ชายป่า ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้าน “ป่าลาน หินคาด”	บริเวณที่มีต้นลานขึ้น จำนวนมาก และมีหินคาด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
3.	บ้านหลังเขา	เดิมหมู่บ้านหลังเขาคั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านโป่งตะขบ เมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้แยกหมู่บ้านออกมาชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ตามที่ตั้งของหมู่บ้านที่อยู่บนที่เนินคาบกับสันเขา จึงเรียกว่า “บ้านหลังเขา”	หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณหลังภูเขา
4.	บ้านหาดเล็บยาว 1	พื้นที่ของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำป่าสักและมีหาดทรายยาวลักษณะคล้ายกับเล็บ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “หาดเล็บยาว”	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือนเล็บที่ยาว
5.	บ้านหาดเล็บยาว 2	พื้นที่ของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำป่าสักและมีหาดทรายยาวลักษณะคล้ายกับเล็บ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “หาดเล็บยาว”	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือนเล็บที่ยาว

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อของต้นไม้ พรรณไม้ หรือส่วนประกอบต่างๆ ของต้นไม้ ชื่อหมู่บ้านในลักษณะนี้พบว่า มี 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านมะค่างาม	สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบ ที่มีต้นมะค่าโมงจำนวนมาก ชาวบ้านที่เข้ามาจับจองพื้นที่ทำกินในบริเวณนี้จึงเรียกที่นี่ว่า “บ้านมะค่างาม”	บริเวณที่มีต้นมะค่าจำนวนมาก
2.	บ้านปึกสำโรง	หมู่บ้านปึกสำโรง สมัยก่อนมีความเป็นปึกแผ่นสามัคคี ของชาวบ้าน ช่วยกันทำงานในหมู่บ้าน เดิมพื้นที่เป็นป่ามีต้นสำโรงจำนวนมาก ชาวจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าตามกันว่า ปึกสำโรง	บริเวณที่มีต้นสำโรงจำนวนมาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
3.	บ้านแสงพัน	เดิมพื้นที่เป็นป่าคงคามีชาวบ้านอพยพมาจากประเทศลาว นำโดยแม่แต่ว่าคำกรอง และได้เกิดลูกหลานสืบมา และในหมู่บ้านมีโรคอหิวา ระบาด ทำให้ผู้คนล้มตายจำนวนมาก ต่อมาได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยสังเกตจากป่าไม้ที่มีเครือแสงพัน พันอยู่รอบต้นไม้ในป่า จึงใช้สิ่งที่มีอยู่จำนวนมากมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน “แสงพัน”	บริเวณที่มีเครือแสงพันรอบต้นไม้ที่อยู่ในป่า

3. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ แหล่งน้ำ โดยการนำชื่อแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง มาตั้งชื่อหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า มีชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายลักษณะนี้ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.46 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านปากน้ำ	พื้นที่ของหมู่บ้านอยู่ระหว่างแม่น้ำป่าสัก และคลองมวกเหล็ก ซึ่งน้ำจะไหลมาบรรจบกับบริเวณหมู่บ้าน	บริเวณของหมู่บ้านเป็นจุดบรรจบของแม่น้ำ 2 สาย
2.	บ้านซับแห้ง	เดิมมีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีบ่อน้ำซับที่มีน้ำใช้ได้ตลอดปี แต่ด้วยความแห้งแล้ง จึงทำให้น้ำซับ น้ำแห้ง ไม่มีเพียงพอการใช้อุปโภคจึงเป็นที่มาของชื่อ	บริเวณที่มีบ่อน้ำซับน้ำท่าอุดม ปัจจุบันเหือดแห้ง

4. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ ได้แก่ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายนอกเหนือจาก ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ ดำเนิน ต้นไม้ วัด บุคคล สัตว์ และแม่น้ำ ห้วยหนอง คลอง บึง จากการศึกษาพบว่ามีจำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ดังนี้

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง ท่อ สะพาน หิน พบ 3 ชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้าง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านท่อหนึ่ง	ในสมัยก่อนหมู่บ้านนี้มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ลำห้วยตัดผ่านถนนดินดำที่ชาวบ้านใช้สัญจรไปมา ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านต้องฝังก่อเพื่อที่เวลาน้ำป่ามาถนนจะได้ใช้สัญจรได้ จึงฝังก่อบริเวณถนน 2 จุด จุดที่เป็นฝังก่อหมู่บ้านเป็นจุดที่ 1 ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านท่อหนึ่ง” ซึ่งหมู่บ้านท่อหนึ่งแยกมาจากหมู่บ้านวังม่วง เมื่อปี พ.ศ.2538 และใช้ชื่อบ้านว่า “บ้านท่อหนึ่ง”	หมู่บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้นการวางท่อ
2.	บ้านสะพานหิน	ในอดีตหมู่บ้านสะพานหินนั้นอยู่ในเขตของหมู่บ้านดงน้ำดำ แต่ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจึงได้แยกตัวออกมาก่อตั้งเป็นบ้านสะพานหิน สาเหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านสะพานหินเพราะว่าในหมู่บ้านมีก้อนหินขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คอยกั้นน้ำระหว่างคลองมวกเหล็ก ในเขตอำเภอมวกเหล็ก ซึ่งมีลักษณะเหมือนสะพานที่ชาวบ้านเดินข้ามผ่านไปมาได้ จึงเรียกว่าบ้าน “สะพานหิน” และเพี้ยนเสียงเป็น “สะพานหิน”	หมู่บ้านที่มีสะพานหินใช้สำหรับกั้นน้ำ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
3.	บ้านหินซ้อนเหนือ	บ้านหินซ้อนเหนือตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก คนสมัยก่อนเล่าว่าการเดินทางในสมัยนั้นส่วนมากจะใช้เรือเป็นพาหนะและเมื่อผ่านบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านจะพบแผ่นดินหินเรียงซ้อนกันเป็นชั้นๆ จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านหินซ้อน” ซึ่งต่อมาบ้านหินซ้อนแบ่งเป็น 2 ฝั่ง ฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำป่าสักเรียกว่าบ้านหินซ้อนใต้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอแก่งคอย และฝั่งตะวันออกของแม่น้ำป่าสักเรียกว่าบ้านหินซ้อนเหนืออยู่ในเขตอำเภอมวกเหล็กและต่อมาย้ายเป็นเขตการปกครองของอำเภอวังม่วง	หมู่บ้านที่มีหินวางเรียงซ้อน

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน 1 เนื้อหา ในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 1 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ลำดับที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ	5	16.14
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำนาน	-	-
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้	3	9.67
4.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับวัด	-	-
5.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล	-	-
6.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์	-	-
7.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง	2	6.46
8.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายอื่นๆ	3	9.67
	รวม	13	41.94

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้าน 31 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมาย 1 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ มากที่สุด มีจำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 16.14 ลำดับรองลงมา เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายต้นไม้ จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับอื่นๆ จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 และชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.46 ส่วนชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำนาน เกี่ยวกับวัด ชื่อบุคคล และเกี่ยวกับสัตว์ ที่มี 1 เนื้อหาไม่พบในชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 2 เนื้อหา ผู้วิจัยใช้ เครื่องหมายบวก (+) ในการแยกเนื้อหา พบ 7 ประเภท รวมจำนวน 17 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 54.84 ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้ พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.92 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านโป่งตะขบ	สมัยก่อนบริเวณที่ตั้งของวัดมีดินลักษณะเป็น ดินโป่ง เพราะมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่จำนวนมาก มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ที่มีเยอะ คือ ต้นตะขบ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโป่งตะขบ”	หมู่บ้านมีดิน โป่งและมีต้นตะขบขึ้นอยู่ตามโป่ง
2.	บ้านสวนมะเดื่อ	บ้านสวนมะเดื่อ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ในเขต ตำบลวังม่วง ในอดีตมีกลุ่มคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานจากลพบุรี ซึ่งการอพยพมาเนื่องจาก ประสบปัญหาด้านการเกษตร ฝนแล้งและ น้ำท่วมผลผลิต จึงเดินทางมาเพื่อหาที่ทำกินแห่งใหม่ ซึ่งพื้นที่แห่งนี้เดิมเป็นป่าคงคามีสัตว์ป่าอาศัยจำนวนมากและมีต้นมะเดื่อจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านสวนมะเดื่อ”	บริเวณที่มีต้นมะเดื่อขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
3.	บ้านแก่งรากหวาย	สภาพของหมู่บ้านเมื่อก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ เดิมทีมีต้นหวายมากมายอยู่ริมแม่น้ำป่าสักเป็น บริเวณกว้าง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่แถวนี้จึงช่วยกัน ตัดต้นหวาย ที่มีอยู่จำนวนมากออก เพื่อสร้าง ที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากิน ชาวบ้านเห็นว่าแถวนี้ มีต้นหวายจำนวนมากและลักษณะของดินมีราก โคลงขึ้นมาบนดิน จึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้าน แก่งรากหวาย เพื่อให้ทราบว่าแถวนี้มีต้นหวาย ขึ้นอยู่จำนวนมากในสมัยก่อน	บริเวณแก่งน้ำที่มีต้นหวาย และมีรากของหวายโผล่ พื้นดินขึ้นมาจำนวนมาก
4.	บ้านดงมะเกลือ	พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบในสมัยก่อน มีต้นไม้ขนาดใหญ่ และมีต้นมะเกลือจำนวนมาก จึงนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน “ดงมะเกลือ”	บริเวณที่มีต้นมะเกลือ ขึ้นอยู่หนาแน่น

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อบุคคล พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อบุคคล

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านท่าฤทธิ	ในสมัยก่อนหมู่บ้านนี้เป็นเส้นทางคมนาคม ทางเรือ ชาวบ้านมีอาชีพหาของป่าขาย ลากซุง และมีผู้คนสัญจรจำนวนมาก และมีท่าเรือที่ชื่อว่า “ท่านางสัมฤทธิ” ที่ทุกคนจะต้องมาแวะพัก และ ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า และเรียกชื่อว่า “ท่านางฤทธิ” พอกระทรวงมหาดไทยเข้ามา จดทะเบียนชื่อหมู่บ้าน ใ้ชื่อว่า “ท่าฤทธิ” จึงเรียกว่าบ้านท่าฤทธิในปัจจุบัน	ทำน้ำที่เป็นจุดหยุดพัก ในการเดินทางค้าขาย

3. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อสัตว์ พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศและชื่อสัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านโป่งแก้ง	ก่อนที่จะมีการตั้งหมู่บ้านสภาพเดิมเป็นป่าดงดิบอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ สัตว์ป่าทั่วไป และเป็นแหล่งดินโป่ง ซึ่งบริเวณนั้นมีฝูงแก้งมากินดินโป่งจำนวนมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น ผู้คนที่ผ่านไปมาได้พบจึงพากันเรียกว่า “โป่งแก้ง” และใช้เป็นชื่อหมู่บ้านมา	หมู่บ้านที่มีดินโป่งเป็นอาหารของสัตว์ป่าและแก้งเป็นสัตว์ป่าที่มากินดินโป่งบริเวณหมู่บ้านจำนวนมาก

4. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านดงน้ำล่า	หมู่บ้านมีคลองน้ำไหลผ่านพอช่วงที่หมู่บ้านตั้งอยู่ แล้วในคลองน้ำแห่งนี้มีชั้นหินกั้นอยู่ ทำให้น้ำที่ไหลมาตามคลองนี้เมื่อไหลผ่านชั้นหินที่กั้นอยู่ในลำคลองผ่านชั้นหินลงมากลี่ย น้ำตก และมีเสียงดัง ฉ่า ฉ่า และพื้นที่โดยรอบอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้นานาชนิดทำให้ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านดงน้ำล่า” มาจนถึงปัจจุบัน	บริเวณดงป่าที่มีน้ำตกเสียงของน้ำกระทบก้อนหิน

5. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับชื่อบุคคล+ตำนาน พบจำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับชื่อบุคคลและตำนาน

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านเจริญสุข	ที่มาของชื่อหมู่บ้านมาจากนามสกุลของเจ้าของตลาด คือ นายกุลทล เจริญสุข ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสร้างตลาดขึ้นมา โดยเนื้อที่ส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านเจริญสุขเป็นของนายกุลทล เจริญสุข ได้จัดสรรเนื้อที่ส่วนหนึ่งสร้างเป็นตลาดขึ้นมาแล้วเรียกว่าตลาดสดเจริญสุข ต่อมาผู้คนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านขึ้นมา โดยใช้ชื่อว่า “บ้านเจริญสุข”	หมู่บ้านที่ตั้งตามนามสกุลของเจ้าของตลาด
2.	บ้านมณีโชติ	หมู่บ้านนี้มีบุคคลสำคัญอยู่สองท่าน คือ กำนันช่วง พรหมณี และ นายประเสริฐ อิง โชติศักดิ์ หรือเต่าแก่สี่ ซึ่งสองท่านเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ และทั้งสองก็ได้ร่วมกันซื้อที่ดินในบริเวณหมู่บ้านนี้โดยแบ่งกันคนละส่วน จากนั้นท่านทั้งสองก็มีความคิดเหมือนกันว่าจะนำบางคำชื่อสกุลของทั้งสองมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านและชื่อวัดว่า “บ้านมณีโชติ”	หมู่บ้านที่ตั้งตามชื่อนามสกุลของเจ้าของที่ดิน
3.	บ้านคำพราน	หมู่บ้านนี้มาจากชื่อของนายพรานที่ชื่อคำ เป็นพรานเก็บของป่าที่มีความซื่อสัตย์ และตั้งใจหาอะไรจะหาแต่ของสิ่งนั้น ทำให้คนในหมู่บ้านนำชื่อของนายพรานคำมาตั้งเป็นชื่อบ้านว่า “พรานคำ” ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงหรือเกิดการเพี้ยนของการพูดกลายเป็น “บ้านคำพราน” ในปัจจุบัน	หมู่บ้านที่ตั้งตามชื่อของบุคคลที่ทำความดีของหมู่บ้าน

6. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ ดันไม้ พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 16.14 ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ดันไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองไทร	บริเวณหมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และมีต้นไทร อยู่บริเวณหนองน้ำ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะที่พบ ว่า “บ้านหนองไทร”	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มีต้นไทรอยู่ริมหนองน้ำ
2.	บ้านหนองบอน	ในพื้นที่ดังกล่าวของหมู่บ้านมีหนองน้ำและมีต้นบอนขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นกลุ่มแรกได้พบเห็นหนองน้ำและต้นบอนจึงได้มีการตั้งชื่อของหมู่บ้านว่า “บ้านหนองบอน”	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มีต้นบอนขึ้นอย่างหนาแน่น
3.	บ้านคลองมะเกลือ	สภาพหมู่บ้านเมื่อก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ และมีคลองอยู่ 1 สายเป็นที่อาศัยดื่มกินของบรรดาสัตว์ป่า และผู้คนในหมู่บ้าน คลองแห่งนี้เชื่อกันว่ามีเหวลึก เวลาหน้าแล้งทำให้น้ำที่มือน้อยอยู่แล้ว ต้องไหลลงไปในเหวทำให้ไม่มีน้ำไหลไปในหมู่บ้าน ทำให้ขาดแคลนน้ำ ต่อมาชาวบ้านได้นำดิน หิน ลงไปถมจนทำให้เหวตื้นเขิน จึงทำให้น้ำไหลได้ปกติในช่วงหน้าแล้ง และบริเวณริมคลองมีต้นมะเกลือขึ้น ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านว่า “บ้านคลองมะเกลือ”	บริเวณหนองน้ำที่มีต้นมะเกลือขึ้นอยู่มาก
4.	บ้านวังม่วง	ในสมัยก่อนหมู่บ้านมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ คือ คลองน้ำและมีต้นมะม่วงต้นใหญ่ตั้งอยู่ที่คลอง ทำให้ชาวบ้านพากันใช้น้ำที่คลอง โดยตักน้ำเอาไว้ใช้ที่บ้าน และจะมาอาบน้ำที่คลองเป็นประจำ ซึ่งในคลองน้ำจะมีวังน้ำวน ชาวบ้านจึงพากันเรียกว่าคลองวังม่วง และต่อมาก็เรียกว่า “บ้านวังม่วง”	วังน้ำที่มีต้นมะม่วงใหญ่ขึ้นอยู่ริมคลองหลายต้น

7. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+สัตว์ พบจำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านคลองกระทิง	ลำห้วยไม่มีน้ำสำหรับใช้ในอุปโภคบริโภค จึงทำให้มีสัตว์ป่าล้มตายจำนวนมาก	ลำน้ำที่มีกระทิงอาศัยอยู่
2.	บ้านซับกระทิง	บ้านซับกระทิง ในอดีตพื้นที่ดังกล่าวมี สภาพเป็นป่าไม้ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่เรียกว่า “น้ำซับ” มีสัตว์ป่าหากินอยู่ในบริเวณและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เก้ง กวาง และพบมากที่สุดคือ กระทิง ซึ่งจะอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ เนื่องจากมีกระทิงมาก และกระทิง จะลงจากภูเขาที่อยู่ใกล้กับหนองน้ำซับ เพื่อมาหาอาหาร และกินน้ำจากหนองน้ำซับดังกล่าว ทำให้ผู้คนที่เข้ามาพบเห็นเรียกพื้นที่นี้ว่า “ซับกระทิง” และเรียกเช่นนี้จนถึงปัจจุบัน	บริเวณที่มีกระทิงอาศัยอยู่จำนวนมาก
3.	บ้านหนองชะโด	พื้นที่ของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำป่าสัก และมีหนองน้ำใหญ่ประจำหมู่บ้านซึ่งมีเชื่อมกับแม่น้ำ เมื่อถึงหน้าแล้งน้ำแห้ง ปลาที่อาศัยอยู่ในหนองน้ำชาวบ้านก็จะนำมาเป็นอาหาร ซึ่งปลาที่พบมากคือ ปลาชะโด จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน “หนองชะ โด”	หนองน้ำที่มีปลาชะโดชุกชุม

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน 2 เนื้อหา ในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

ที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวน หมู่บ้าน	คิดเป็น ร้อยละ
1.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้	4	12.92
2.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อบุคคล	1	3.22
3.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+สัตว์	1	3.22
4.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+แม่น้ำ ห้วย หนอง	1	3.22
5.	ความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล+ตำนาน	3	9.67
6.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ต้นไม้	4	12.92
7.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+สัตว์	3	9.67
รวม		17	54.84

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้าน 31 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน พบว่าชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ มากที่สุด มีจำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.92 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้ มี จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.92 ลำดับรองลงมา เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+สัตว์ จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล + ตำนาน จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67

ลักษณะที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 3 เนื้อหา พบ 1 ประเภท รวมจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้+ตำนาน พบ 1 ประเภท จำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองกรด	บ้านหนองกรดในอดีตเป็นป่าร้างติดกับแม่น้ำป่าสัก ก่อนที่จะมีหมู่บ้านหนองกรดนั้นมีประชากรกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากทุ่งนาบ้านไร่ ตำบลหินซ้อน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี นำโดยนายเชื้อ นางคล้าย และนางแสง ได้เข้ามาบุกเบิกกลางป่า เพราะที่อยู่เดิมแห้งแล้งเมื่อได้กลางป่าเสร็จก็ได้สร้างบ้านปลูกพืชจนกระทั่งประชาชนเริ่มเข้ามาอยู่ ซึ่งเดิมไม่มีชื่อหมู่บ้าน ในแม่น้ำมีดินกรดขึ้นอยู่มากเวลาน้ำลงก็จะเป็นหนองน้ำ เวลาชาวบ้านไปบริเวณนั้นก็เรียกว่าไปหนองกรด ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาคำว่าหนองกรดก็ติดปากชาวบ้านจึงนำชื่อนี้มาใช้เป็นชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน และอีกหนึ่งที่มาชาวบ้านเล่าว่ามีพระพุทธรูปมาปักกลดบริเวณหนองน้ำของหมู่บ้านบ่อยครั้งจึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน	ในอดีตมีชาวบ้านเข้ามากลางป่าบริเวณหนองน้ำที่มีดินกรดขึ้นจำนวนมากและอีกความหมายคือ มีพระพุทธรูปมาปักกลดบริเวณหนองน้ำของหมู่บ้าน

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน 3 เนื้อหา ในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
สรุปได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

ที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวน หมู่บ้าน	คิดเป็น ร้อยละ
1.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ต้น ไม้+ตำนาน	1	3.22
รวม		1	3.22

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้าน 31 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมาย
3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+
ต้นไม้+ตำนาน มี จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22

จากการศึกษาความหมายชื่อของหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงจังหวัดสระบุรี สามารถสรุปได้
ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงการจำแนกประเภทเนื้อหาความหมายของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

ที่	ประเภทของลักษณะเนื้อหา	จำนวน หมู่บ้าน	คิดเป็น ร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา	13	41.94
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา	17	54.84
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา	1	3.22
รวม		31	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านเมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมายเนื้อหาของ
ชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา พบมากที่สุด 17 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 54.84
รองลงมา 1 เนื้อหา 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.94

ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน

ชนิดของคำที่เป็นชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

1. คำประสม หมายถึง การนำคำซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระต่างความหมายที่มีใช้เป็นปกติ
ในภาษาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกันได้เป็นคำคำเดียวในโครงสร้างที่ใหญ่กว่าเดิม คำประสม
ร่วมกันทำหน้าที่เป็นคำชนิดเดียวกันในภาษา คือ อาจเป็นคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำบอก
เวลาที่มีความหมายใหม่ ความหมายดังกล่าวอาจมีเค้าความหมายเดิม ลักษณะสำคัญของคำประสม
คือ คำประสมแต่ละคำจะต้องมีส่วนประกอบ 2 ส่วน แต่ละส่วนอาจเป็นคำเดี่ยว กลุ่มคำหรือคำที่
สร้างแล้ว คือ คำซ้อนหรือคำประสม (ราตรี ชันวารชร, 2551)

คำประสมที่เป็นชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรีเกิดจากส่วนหลักกับ
ส่วนขยาย พบ 4 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2
เป็นคำเดี่ยว

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+
ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 และส่วนขยาย 2 เป็นคำนาม คำกริยา
คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท เช่น บ้าน+หนอง+ไทร บ้าน+โป่ง+ตะขบ บ้าน+วัง+ม่วง บ้าน+ชัย+
กระทิง บ้าน+หนอง+บอน เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้
จำนวน 24 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 77.42 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 17 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดียว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)	ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)
1.	บ้านท่าฤทธิ	บ้าน(น.)	ท่า(น.)	ฤทธิ(น.)
2.	บ้านหนองไทร	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ไทร(น.)
3.	บ้านโป่งตะขบ	บ้าน(น.)	โป่ง(น.)	ตะขบ(น.)
4.	บ้านวังม่วง	บ้าน(น.)	วัง(น.)	ม่วง(น.)
5.	บ้านซับกระทิง	บ้าน(น.)	ซับ(น.)	กระทิง(น.)
6.	บ้านหนองบอน	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	บอน(น.)
7.	บ้านโป่งแก้ง	บ้าน(น.)	โป่ง(น.)	แก้ง(น.)
8.	บ้านสวนมะเดื่อ	บ้าน(น.)	สวน(น.)	มะเดื่อ(น.)
9.	บ้านคลองกระทิง	บ้าน(น.)	คลอง(น.)	กระทิง(น.)
10.	บ้านคลองมะเกลือ	บ้าน(น.)	คลอง(น.)	มะเกลือ(น.)
11.	บ้านหลังเขา	บ้าน(น.)	หลัง(น.)	เขา(น.)
12.	บ้านท่อนึ่ง	บ้าน(น.)	ท่อ(น.)	นึ่ง(น.)
14.	บ้านคำพราน	บ้าน(น.)	คำ(น.)	พราน(น.)
15.	บ้านปากน้ำ	บ้าน(น.)	ปาก(น.)	น้ำ(น.)
16.	บ้านมะค่างาม	บ้าน(น.)	มะค่าง(น.)	งาม(ว.)
17.	บ้านตะพานหิน	บ้าน(น.)	ตะพาน(น.)	หิน(น.)
18.	บ้านดงมะเกลือ	บ้าน(น.)	ดง(น.)	มะเกลือ(น.)
19.	บ้านหนองชะโด	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ชะโด(น.)
20.	บ้านเจริญสุข	บ้าน(น.)	เจริญ(ก.)	สุข(น.)
21.	บ้านมณีโชติ	บ้าน(น.)	มณี(น.)	โชติ(น.)
22.	บ้านปึกสำโรง	บ้าน(น.)	ปึก(น.)	สำโรง(น.)
23.	บ้านแสงลงพัน	บ้าน(น.)	แสง(ว.)	พัน(ก.)
24.	บ้านหนองกรด	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	กรด(น.)

1.2 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (คำประสม) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือ คำบุพบท ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม เช่น บ้าน+มอ+(ดิน+แดง) บ้าน+แก่ง+(ราก+หวาย) เป็นต้น

ผู้วิจัยพบ ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.68 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 18 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 2 (คำประสม)
1.	บ้านมอดินแดง	บ้าน(น.)	มอ(น.)	ดิน(น.)+แดง(ว.)
2.	บ้านแก่งรากหวาย	บ้าน(น.)	แก่ง(น.)	ราก(น.)+หวาย(น.)
3.	บ้านคดน้ำฉ่า	บ้าน(น.)	คด(น.)	น้ำ(น.)+ฉ่า(ว.)

1.3 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือ คำบุพบท ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำกริยา กลุ่มคำนาม กลุ่มคำจำนวนนับหรือกลุ่มคำบุพบท เช่น บ้านหาดเล็บขาว เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6.45 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 19 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ)
1.	บ้านหาดเล็บยาว 1	บ้าน(น.)	หาด(น.)	เล็บ(น.)+ยาว(ว.)+หนึ่ง(น.)
2.	บ้านหาดเล็บยาว 2	บ้าน(น.)	หาด(น.)	เล็บ(น.)+ยาว(ว.)+สอง(น.)

1.4 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย เป็นคำประสม(คำเดี่ยว+คำเดี่ยว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำประสม)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม ส่วนขยาย 2 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท เช่น บ้านหินซ้อนเหนือ เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.23 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 20 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	คำประสม	
			ส่วนขยาย 1 (คำประสม)	ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว)
1.	บ้านหินซ้อนเหนือ	บ้าน(น.)	หิน(น.)+ซ้อน(ก.)	เหนือ(ว.)

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำประสม จำนวน 31 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 100 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด โดยคำประสมที่พบจากชื่อหมู่บ้าน เป็นแบบมีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว จำนวน 24 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 77.42 รองลงมาเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม จำนวน 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.68 สรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 21 การสร้างคำชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ที่	ลักษณะการสร้างคำประสมของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนชื่อ	คิดเป็นร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว)	24	77.42
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (คำประสม)	3	9.68
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ)	2	6.45
4.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำประสม)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว)	1	2.23
รวม		30	100

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านทั้ง 30 ชื่อหมู่บ้าน เมื่อพิจารณาลักษณะการสร้างคำ พบคำประสมที่มากที่สุด เกิดจากส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว และส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว จำนวน 24 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 77.42 ส่วนชื่อที่พบรองลงมา มีลักษณะการสร้างคำประสมเกิดจากส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว และส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม จำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 และชื่อที่พบน้อยที่สุด มีลักษณะการสร้างคำประสมเกิดจากส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม และส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว จำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.23

2. คำสมาส หมายถึง การนำคำในภาษาบาลีและสันสกฤตมาประสมกัน ทำให้เกิดคำใหม่ มีความหมายใหม่ แต่ยังคงมีเค้าความหมายเดิมอยู่ โดยมีข้อสังเกตว่าความหมายของคำสมาส คำหลักมักจะอยู่ข้างหลัง ดังนั้น ในการแปลศัพท์คำสมาสส่วนใหญ่ มักจะแปลจากคำหลังมาคำหน้า ทั้งนี้ เพราะในภาษาบาลี-สันสกฤตคำขยายอยู่ข้างหน้าคำที่ถูกขยาย (ราตรี ชันวารชร, 2551) ผลการวิจัยลักษณะการสร้างคำพบชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.23 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 22 การสร้างคำชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส

ที่	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส	คำเสริม (ส่วนขยาย)	คำตั้ง (ส่วนหลัก)
1.	บ้านมณีโชติ	มณี(ภาษาบาลี)	โชติ(ภาษาบาลี)

ผลการวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี แสดงให้เห็น โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านตามชนิดคำ

ที่	ชนิดคำ	จำนวนที่พบ	คิดเป็นร้อยละ
1.	คำประสม	30	96.77
2.	คำสมาส	1	3.23
รวม		31	100

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำซึ่งแบ่งตามชนิดคำ เรียงลำดับที่พบจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ พบการสร้างคำประสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.77 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด และพบคำสมาสเป็นจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.33 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด

ประเภทที่มาของคำ

การวิเคราะห์ประเภทที่มาของคำ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ คำชัย ทองหล่อ (2545: 194-195) ซึ่งแบ่งประเภทที่มาของคำไว้ 3 ประเภท ได้แก่ คำที่มาจากภาษาไทย คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ และคำที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ โดยผู้วิจัยศึกษาและเปรียบเทียบที่มาของคำใน พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยมีดังนี้

1. คำที่มาจากภาษาไทย

คำที่มาจากภาษาไทย เป็นคำภาษาไทยแท้มีลักษณะคำพยางค์เดียวขึ้นคำที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์ที่มาของคำ โดยจำแนกเป็นชื่อหมู่บ้านที่เป็นหน่วยคำเดี่ยวและชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำประสม ผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นหน่วยคำเดี่ยว ที่เป็นคำที่มาจากภาษาไทย จากการวิเคราะห์ไม่พบชื่อหมู่บ้านที่เป็นหน่วยคำเดี่ยว

1.2 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำประสม ที่มีคำหลักและคำขยายเป็นคำที่มาจากภาษาไทย มีจำนวน 26 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.87 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

บ้านมอจินแดง	บ้านหนองไทร	บ้าน โป่งตะขบ	บ้านวังม่วง
บ้านป่าลานหินลาด	บ้านซับกระทิง	บ้านหาดเล็บยาว 1	บ้านหนองบอน
บ้าน โป่งแก้ง	บ้านสวนมะเดื่อ	บ้านคลองกระทิง	บ้านคลองมะเกลือ
บ้านหลังเขา	บ้านท่อนึ่ง	บ้านหาดเล็บยาว 2	บ้านซับแห้ง
บ้านแก่งรากหวาย	บ้านคำพราน	บ้านปากน้ำ	บ้านมะค่างาม
บ้านตะพานหิน	บ้านดงมะเกลือ	บ้านหนองชะโด	บ้านดงน้ำจ๋า
บ้านหินซ้อนเหนือ	บ้านแสงพัน		

2. คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ เป็นคำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ในภาษาไทย โดยเปลี่ยนแปลงความหมายและปรับเสียงให้เหมาะสมกับภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ที่มาของชื่อหมู่บ้าน พบว่าชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำมาจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.45 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

ชื่อหมู่บ้าน	ที่มาของคำภาษาต่างประเทศ	
บ้านเจริญสุข	เจริญ = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 322)	สุข = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1201)
บ้านมณีโชติ	มณี = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 830)	โชติ = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 373)

3. คำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

คำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นการนำคำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมาใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อหมู่บ้าน 1 ชื่อ อาจเป็นคำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมากกว่า 1 ภาษาก็ได้

จากการวิเคราะห์ที่มาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบชื่อหมู่บ้านที่มีคำมาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

ชื่อหมู่บ้าน	คำที่มาจากภาษาไทย	คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
บ้านท่าฤทธิ	ท่า	ฤทธิ = ภาษาสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 982)
บ้านหนองกรด	หนอง	กรด บาลี = กลศ, ภาษาสันสกฤต = กลศ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 11)
บ้านปึกสำโรง	ปึก	สำโรง = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1189)

ตารางที่ 24 แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ที่มาของคำ	จำนวนชื่อหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
คำที่มาจากภาษาไทย	26	83.87
คำที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ	3	9.68
คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ	2	6.45
รวม	31	100

จากตารางที่ 24 แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จากชื่อหมู่บ้านทั้งหมด 31 หมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าเป็นชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาไทยมากที่สุด จำนวน 26 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.87 เป็นชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 และชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาต่างประเทศ 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.45

การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยนำชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกดั้งเดิมกับชื่อหมู่บ้านตามกระทรวงมหาดไทยมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีจำนวน 31 หมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ พระยาอนูมานุสรณ์ (2515) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ใช้เกณฑ์ของ โฉมสุภาวงศ์ ทองปลิว (2534) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมาย และใช้เกณฑ์ของ บรรจบ พันธุเมธา (2544) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเสียง

- 1.1 การย้ายเสียง
- 1.2 เสียงกร่อน
- 1.3 การสับเสียง
- 1.4 เสียงเลื่อน
- 1.5 การกลมกลืนเสียง
- 1.6 แปลงเสียงให้ต่างกัน
- 1.7 ตัดเสียงเดิมเสียง

2. การเปลี่ยนแปลงด้านคำ

- 2.1 การตัดคำ
- 2.2 การเติมคำ

3. การเปลี่ยนแปลงความหมาย

- 3.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม
- 3.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด
- 3.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน
- 3.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี
- 3.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยพิจารณาชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิมเป็นหลัก แล้วนำมาเปรียบเทียบกับชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทย พบผลการวิจัยมีดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 31 หมู่บ้าน พบว่า มีชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกเดิม และจดบันทึกไว้ในกระทรวงมหาดไทยใช้ในปัจจุบัน มีจำนวน 22 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.96 ดังนี้

ตารางที่ 25 แสดงชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย
บ้านมอดินแดง	เนินเขาสูงที่มีดินเป็นสีแดง	บ้านมอดินแดง	เนินเขาสูงที่มีดินเป็นสีแดง
บ้านหนองไทร	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มี ต้นไทรอยู่ริมหนองน้ำ	บ้านหนองไทร	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มี ต้นไทรอยู่ริมหนองน้ำ
บ้านโป่งตะขบ	หมู่บ้านมีดินโป่งและ มีดินตะขบขึ้นอยู่ตามโป่ง	บ้านโป่งตะขบ	หมู่บ้านมีดินโป่งและ มีดินตะขบขึ้นอยู่ตามโป่ง
บ้านวังม่วง	ห้วงน้ำที่มีดินมะม่วงใหญ่ ขึ้นอยู่ริมคลองหลายต้น	บ้านวังม่วง	ห้วงน้ำที่มีดินมะม่วงใหญ่ ขึ้นอยู่ริมคลองหลายต้น

ตารางที่ 25 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย
บ้านป่าลานหินคาด	บริเวณที่มีดินลานขึ้น จำนวนมาก และมีหินคาด	บ้านป่าลานหินคาด	บริเวณที่มีดินลานขึ้น จำนวนมาก และมีหินคาด
บ้านหนองบอน	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มี ดินบอนขึ้นอย่างหนาแน่น	บ้านหนองบอน	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำที่มี ดินบอนขึ้นอย่างหนาแน่น
บ้านหาดเล็บยาว 1	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือนเล็บ ที่ยาว	บ้านหาดเล็บยาว 1	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือนเล็บ ที่ยาว
บ้านโป่งแก้ง	หมู่บ้านที่มีดินโป่งเป็นอาหาร ของสัตว์ป่า และแก้งเป็นสัตว์ ป่าที่มากินดินโป่งบริเวณ หมู่บ้านจำนวนมาก	บ้านโป่งแก้ง	หมู่บ้านที่มีดินโป่งเป็นอาหาร ของสัตว์ป่า และแก้งเป็นสัตว์ ป่าที่มากินดินโป่งบริเวณ หมู่บ้านจำนวนมาก
บ้านหลังเขา	หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณหลัง ภูเขา	บ้านหลังเขา	หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณหลัง ภูเขา
บ้านท่อนึ่ง	หมู่บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้น การวางท่อ	บ้านท่อนึ่ง	หมู่บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้น การวางท่อ
บ้านหาดเล็บยาว 2	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือน เล็บที่ยาว	บ้านหาดเล็บยาว 2	บริเวณที่พื้นดินลาดลงไป ในน้ำ มีรูปร่างเหมือนเล็บ ที่ยาว
บ้านมะค่างาม	บริเวณที่มีดินมะค่าง จำนวนมาก	บ้านมะค่างาม	บริเวณที่มีดินมะค่าง จำนวนมาก
บ้านหนองชะโด	หนองน้ำที่มีปลาชะโดชุม	บ้านหนองชะโด	หนองน้ำที่มีปลาชะโด
บ้านดงมะเกลือ	บริเวณที่มีดินมะเกลือ ขึ้นอยู่หนาแน่น	บ้านดงมะเกลือ	บริเวณที่มีดินมะเกลือ ขึ้นอยู่หนาแน่น
บ้านดงน้ำล่า	บริเวณที่มีเสียงของน้ำ กระทบหิน	บ้านดงน้ำล่า	บริเวณที่มีเสียงของน้ำ กระทบหิน
บ้านปึกลำโรง	บริเวณที่มีดินลำโรง จำนวนมาก	บ้านปึกลำโรง	บริเวณที่มีดินลำโรง จำนวนมาก
บ้านแสงพัน	บริเวณที่มีเครือแสงพัน รอบต้นไม้ที่อยู่ป่า	บ้านแสงพัน	บริเวณที่มีเครือแสงพัน รอบต้นไม้ที่อยู่ป่า

ตารางที่ 25 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย
บ้านสวนมะเดื่อ	บริเวณที่มีต้นมะเดื่อขึ้นอยู่ เป็นจำนวนมาก	บ้านสวนมะเดื่อ	บริเวณที่มีต้นมะเดื่อขึ้นอยู่ เป็นจำนวนมาก
บ้านปากน้ำ	บริเวณของหมู่บ้านเป็นจุด บรรจบของแม่น้ำ 2 สาย	บ้านปากน้ำ	บริเวณของหมู่บ้านเป็นจุด บรรจบของแม่น้ำ 2 สาย
บ้านเจริญสุข	หมู่บ้านที่ตั้งตามนามสกุล ของเจ้าของตลาด	บ้านเจริญสุข	หมู่บ้านที่ตั้งตามนามสกุล ของเจ้าของตลาด
บ้านมณีโชติ	หมู่บ้านที่ตั้งตามชื่อนามสกุล ของเจ้าของที่ดิน	บ้านมณีโชติ	หมู่บ้านที่ตั้งตามชื่อนามสกุล ของเจ้าของที่ดิน
บ้านชัยแห่ง	บริเวณที่มีบ่อน้ำชับน้ำท่า อุดม ปัจจุบันเหือดแห้ง	บ้านชัยแห่ง	บริเวณที่มีบ่อน้ำชับน้ำท่า อุดม ปัจจุบันเหือดแห้ง

2. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียงของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 31 หมู่บ้าน โดยพิจารณาชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิมเป็นหลัก แล้วนำมาเปรียบเทียบกับชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้และบันทึกไว้ในทำเนียบชื่อหมู่บ้านของอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี โดยใช้เกณฑ์ของ พระยาอนูมานราชชน (2515: 284-308) พบว่าชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงด้านเสียง มีจำนวน 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.58 ดังนี้

2.1 การย้ายเสียง (Sound Shift) เป็นการกลายเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์จากฐานกรณ์หนึ่งไปอีกฐานกรณ์หนึ่ง เช่น คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ช ย้ายเสียงเป็น จ ในถิ่นพายัพและไทยใหญ่ และเป็น ซ ในถิ่นอีสาน

จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงเสียง ในลักษณะการย้ายเสียง ของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.90 ซึ่งเป็นการย้ายเสียงพยัญชนะ ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้าน ที่กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
บ้านแก่งลากหวาย	บ้านแก่งรากหวาย	ย้ายเสียงวรรณยุกต์ จัตวา เป็น เอก จาก แก่ง เป็นแก้ง และย้ายเสียง พยัญชนะ ล เป็น ร จากลาก เป็นราก
บ้านคำพราน	บ้านคำพราน	ย้ายเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร จาก พราน เป็นพาน
บ้านหนองกรด	บ้านหนองกรด	ย้ายเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร จาก กรด เป็นกรด
บ้านสะพานหิน	บ้านตะพานหิน	ย้ายเสียงพยัญชนะ ส เป็น ต

2.2 ตัดเสียงเดิมเสียง เช่น กรณีของการตัดเสียง เช่น คำว่า อนิจจา เป็น นิจจา กรณีของการเติมเสียง เช่น คำว่า ลูกค่อม เป็น ลูกกระค่อม เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ พบการตัดเสียงเดิมเสียง ในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ซึ่งเป็นการเติมเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร ล ดังนี้

ตารางที่ 27 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการตัดเสียงเดิมเสียงของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
บ้านคองกะทิง	บ้านคลองกะทิง	เติมเสียงพยัญชนะ ล จาก คอง เป็น คลอง และเติมเสียงพยัญชนะ ร จาก กะ เป็น กระ
บ้านซับกะทิง	บ้านซับกะทิง	เติมเสียงพยัญชนะ ร จาก กะ เป็น กระ
บ้านคองมะเกลือ	บ้านคลองมะเกลือ	เติมเสียงพยัญชนะ ล จาก คอง เป็น คลอง

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ผู้วิจัยพบว่าจาก
ชื่อหมู่บ้าน 31 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง จำนวน 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.58

2.3 เสียงกร่อน (Phonetic Decay) เช่นคำว่า อันหนึ่ง เป็น หนึ่ง ฉันนี้ เป็น ฉะนี้ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงเสียงกร่อนในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

2.4 การสับเสียง (Metathesis) เช่น ตะกร้า เป็น กะต้ำ, ตะกร้อ เป็น กะต้อ, ตะกรุม เป็น กะตรุม เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบการสับเสียงในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

2.5 เสียงเลื่อนหรือสวารภักดิ์ (Glides) เช่น คำว่า คราว กว้าง เมื่อ ขณะพูดจะมีเสียงเออ หรือ อืออึ แทรกอยู่ระหว่างเสียงที่คล้ายกันเป็น เคอราว เกอวาง แต่เสียงที่แทรกอยู่นี้ถ้าพูดเร็วๆ จะไม่ปรากฏให้ได้ยิน

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบเสียงเลื่อนในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

2.6 การกลมกลืนเสียง (Assimilation) เป็นลักษณะที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่งจะกลายเป็นเสียงคล้ายหรือเหมือนกันกับเสียงหนึ่ง เช่น สิบเอ็ด เป็น สิบเบ็ด, มนิลา เป็น มลิลา, ทีเตียว เป็น เทียว เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบการกลมกลืนเสียงในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัด
สระบุรี

2.7 การแปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation) เช่น คำว่า hanson เป็น hansom

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบการแปลงเสียงในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

3. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านคำ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนส่วนต่างๆ ของคำที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านจากรูปหนึ่งเป็นอีกรูปหนึ่ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ บรรจบ พันธุเมธา (2544: 101-109) ซึ่งแบ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านคำเป็น 2 ลักษณะ คือ การตัดคำ และการเติมคำ พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.44

3.1 การตัดคำ

การเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการตัดคำ เป็นลักษณะที่แบ่งคำผิด เช่น คำว่า นกจอก เป็นนกรกระจอก จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนส่วนต่างๆ ของคำที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน จากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22

ตารางที่ 28 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการตัดคำของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะ	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านท่านางสัมฤทธิ์	บ้านท่าฤทธิ์	ตัดคำตรงกลาง (นางสัม)	เพื่อให้คำสั้นลงและ ออกเสียงได้ง่าย

3.2 การเติมคำ

การเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการเติมคำ เป็นการเติมคำเข้าไป เช่น คำว่า กา เป็น อีกา จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ดังนี้

ตารางที่ 29 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการเติมคำของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะ	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านหินซ้อน	บ้านหินซ้อนเหนือ	เติมคำท้าย (เหนือ)	เพื่อให้มีความหมาย ชัดเจนขึ้น

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ผู้วิจัยพบว่าจากชื่อหมู่บ้าน 31 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงด้านคำ จำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.44

4. การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ โจนีสูกางค์ ทองปลิว (2534: 12) โดยผู้วิจัยนำความหมายจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ของแต่ละหมู่บ้านเป็นหลัก และนำความหมายจากเอกสารพัฒนาอำเภอ มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ถ้าผลการสัมภาษณ์กับเอกสารไม่ตรงกัน หรือไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยสรุปว่ามีการเปลี่ยนแปลงและยึดในเอกสารเป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งแบ่งการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่

- 4.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม
- 4.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด
- 4.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน
- 4.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี
- 4.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 31 ชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมาย แยกได้ดังนี้

4.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม คือ เปลี่ยนแปลงจากไม่อยากเรียกชื่อหมู่บ้านที่ออกเสียงยาก หรือจำนวนพยางค์มาก พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ได้แก่ บ้านท่าฤทธิ

4.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงชื่อเพราะได้รับอิทธิพลทางภาษาที่เข้ามาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนภูมิภาคของรัฐบาล ไม่พบการเปลี่ยนแปลง

4.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน คือ เปลี่ยนแปลงตามประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน พบจำนวน 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.88 ได้แก่ บ้านมอดินแดง บ้านหนองไทร บ้านโป่งตะขบ บ้านวังม่วง บ้านป่าลานหินลาด บ้านซักระทิง บ้านหาดเล็บยาว บ้านหนองบอน บ้านโป่งแก้ง บ้านสวนมะเดื่อ บ้านคลองกระทิง บ้านคลอง มะเกลือ บ้านหลังเขา บ้านท่อนึ่ง บ้านหาดเล็บยาว บ้านซับแห้ง บ้านแก่งรากหวาย บ้านปากน้ำ บ้านดงมะเกลือ บ้านหนองชะโด บ้านดงน้ำคำ บ้านปึกคำโรง บ้านหินซ้อนเหนือ บ้านแสงพัน บ้านหนองกรด บ้านคำพราน

4.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี คือ เปลี่ยนแปลงจากชื่อที่มีความหมายไม่ดีให้มีความไพเราะและสื่อความหมายเป็นสิริมงคล พบจำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 ได้แก่ บ้านมะค่างาม บ้านเจริญสุข บ้านมณีโชติ

4.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด คือ เปลี่ยนแปลงเพราะความเข้าใจผิดของเจ้าหน้าที่รับเรื่องขอตั้งหมู่บ้านตามที่ผู้ใหญ่บ้านมาแจ้งชื่อหมู่บ้าน หรือเกิดจากการออกเสียงผิด เขียนผิด พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ได้แก่ บ้านตะพานหิน

ผลการวิจัยพบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงด้านความหมาย พบดังนี้

ตารางที่ 30 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้าน

ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	จำนวนชื่อหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1. เปลี่ยนแปลงตามความนิยม	1	3.22
2. เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด	-	-
3. เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน	26	83.88
4. เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี	3	9.68
5. เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด	1	3.22
รวม	31	100

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายผู้วิจัยพบว่าจากชื่อหมู่บ้าน 31 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงที่มาของชื่อหมู่บ้านมากที่สุด 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.88 รองลงมาตามลำดับ การเปลี่ยนตามความเชื่อในความหมายดี พบ 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 การเปลี่ยนตามความนิยมและการเปลี่ยนแปลงตามความเข้าใจผิด พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22

ตารางที่ 31 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน		จำนวน ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนรวม	คิดเป็น ร้อยละ
ชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง		22	22	70.96
ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลง		9	9	29.02
การเปลี่ยนแปลง ด้านเสียง	การย้ายเสียง	4	7	22.58
	การกร่อนเสียง	-		
	การสับเสียง	-		
	เสียงเลื่อน	-		
	การกลมกลืนเสียง	-		
	แปลงเสียงให้ต่างกัน	-		
	ตัดเสียงเดิมเสียง	3		
การเปลี่ยนแปลง ด้านคำ	ตัดคำ	1	2	6.44
	เติมคำ	1		
รวม			31	100
การเปลี่ยนแปลง ด้านความหมาย	ตามความนิยม	1		3.22
	ตามทางราชการกำหนด	-		-
	ตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน	26		83.88
	ตามความเชื่อในความหมายดี	3		9.68
	ตามความเข้าใจผิด	1		3.22
รวม			31	100

จากตารางที่ 31 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ค่า และความหมายของชื่อหมู่บ้านใน อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 31 หมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีจำนวน 22 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.96 และชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงมีจำนวน 9 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.02 และการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงมากที่สุด จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.58 ลำดับการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย พบการเปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้านมากที่สุด จำนวน 26 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.88

ภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อของหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี กับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์ของ นื่องนุช มณีอินทร์ (2543: 43-58) เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างชื่อหมู่บ้านซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน จากการศึกษาพบว่าชื่อหมู่บ้านจำนวน 31 ชื่อหมู่บ้าน มีชื่อหมู่บ้านจำนวน 28 ชื่อหมู่บ้าน ที่แสดงภาพของสังคมจากชื่อหมู่บ้าน ส่วนชื่อหมู่บ้าน อีก 3 ชื่อหมู่บ้าน ไม่แสดงภาพของสังคม จากชื่อหมู่บ้าน 28 ชื่อหมู่บ้าน จำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ

1. การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ พบคำที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านที่แสดงลักษณะภูมิประเทศที่หมายถึง แหล่งน้ำ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบ 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 46.43 ดังนี้

- 1.1 หนอง หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีลักษณะเป็นแอ่งน้ำ พบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.30 ได้แก่ บ้านหนองไทร บ้านหนองบอน บ้านหนองชะโด บ้านหนองกรด

- 1.2 คลอง หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำซึ่งมีลักษณะเป็นทางน้ำหรือลำน้ำ พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านคลองกระทิง บ้านคลองมะเกลือ

- 1.3 หาด หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมีลักษณะเป็นเนินลาดลงไปในพื้นที่หรือบริเวณที่ตื้นเขินเป็นเนินกลางน้ำ ส่วนมากเป็นเนินทราย พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านหาดเล็บยาว 1 บ้านหาดเล็บยาว 2

1.4 ชับ หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ภายใต้อ่างเก็บน้ำมีลักษณะน้ำซึมอยู่ พบ 2 ชื่อหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านชัยกระทิง บ้านชัยแห้ง

1.5 ท่า หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมีลักษณะเป็นฝั่งน้ำ สำหรับคนขึ้นลงหรือจอดเรือ หรือสัตว์ใช้ขึ้นลงน้ำ พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านท่าฤทธิ

1.6 แก่ง หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีลักษณะพืดหินหรือโขดหินที่กีดขวางทางน้ำ มักจะพบตามต้นแม่น้ำ พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านแก่งรอกหวาย

1.7 ปากน้ำ หมายถึง บริเวณที่ลำน้ำใหญ่ไหลมาบรรจบกัน พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านปากน้ำ

2. การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คำแสดงภูมิประเทศ ลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติที่ปรากฏ ทำให้เห็นการระบุทิศทางและตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้าน รวมทั้งลักษณะเด่นของพื้นที่บริเวณหมู่บ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบจำนวน 6 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ดังนี้

2.1 บอกสิริมงคล หมายถึง คำที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้อยู่อาศัย พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านเจริญสุข บ้านมณีโชติ

2.2 บอกลักษณะเด่น หมายถึง คำที่แสดงลักษณะของพื้นที่บริเวณหมู่บ้านหรือสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านที่บ่งบอกชื่อหมู่บ้าน พบ 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ได้แก่ บ้านหินซ้อนเหนือ บ้านตะพานหิน บ้านท่อนึ่ง

2.3 บอกที่ตั้งและทิศทาง หมายถึง บริเวณที่มีลักษณะเด่นบอกถึงตำแหน่งที่ตั้งและทิศทาง พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านหลังเขา

3. ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ มีคำแสดงลักษณะเฉพาะต่างๆ สะท้อนให้เห็นลักษณะทางกายภาพแบบพื้นที่สูงและแบบที่ราบ บอกความหมายที่แตกต่างและบอกลักษณะเด่นของพื้นที่ รวมไปถึงพื้นดินซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบจำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ดังนี้

3.1 มอ หมายถึง บริเวณที่ค่อนข้างตื้น เนินน้ำท่วมไม่ถึงมีลักษณะเป็นเนินดินสูงชันคล้ายภูเขา พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านมอดินแดง

3.2 โป่ง หมายถึง บริเวณพื้นดินที่ที่เป็นดินโป่งมีแร่ธาตุอาหารสำหรับสัตว์ได้ใช้กิน พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านโป่งตะขบ บ้านโป่งแก้ง

4. ความหลากหลายของพืชพรรณ กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้หลายชนิด แสดงถึงการนิยมนำชื่อพืชมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ดังนี้

พรรณไม้ หมายถึง ชื่อของต้นไม้หลากหลายชนิด พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านมะค่างาม บ้านแสงพัน

5. ความสำคัญของพื้นที่ป่า มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต พบคำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ เรียกพื้นที่ป่าแบบต่างๆ บอกลักษณะเด่นของพื้นที่ป่า แสดงการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะป่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ดังนี้

5.1 ป่า หมายถึง บริเวณที่กำบังภัยเพื่อป้องกันความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่หนาแน่น พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านป่าลานหินลาด

5.2 ดง หมายถึง บริเวณที่กำบังภัยเพื่อป้องกันความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่หนาแน่น พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่ บ้านดงมะเกลือ บ้านดงน้ำจ่า

5.3 สวน หมายถึง บริเวณที่ปลูกต้นไม้จำนวนมากเพื่ออาชีพหรือเพื่อป้องกันความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่ บ้านสวนมะเดื่อ

ตารางที่ 32 ความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ที่	ความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1	การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ		
	1.1 หนอง	4	14.30
	1.2 คลอง	2	7.14
	1.3 หาด	2	7.14
	1.4 ซับ	2	7.14
	1.5 ท่า	1	3.57
	1.6 แก่ง	1	3.57
	1.7 ปากน้ำ	1	3.57
	รวม	13	46.43
2	การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน		
	2.1 บอกสี่ริมคด	2	7.14
	2.2 บอกลักษณะเด่น	3	10.71
	2.3 บอกที่ตั้งและทิศทาง	1	3.57
	รวม	6	21.43
3	ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ		
	3.1 มอ	1	3.57
	3.2 โป่ง	2	7.14
	รวม	3	10.71
4	ความหลากหลายของพืชพรรณ	2	7.14
5	ความสำคัญของพื้นที่ป่า	4	14.29
	รวมทั้งสิ้น	28	100

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เรียงลำดับที่พบจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ พบมากที่สุด การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 46.43 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด พบรองลงมาเป็นชื่อหมู่บ้าน แสดงการบอกทิศ ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ของชื่อหมู่บ้าน ทั้งหมด และพบจำนวนน้อยที่สุดเป็นชื่อแสดงความหลากหลายของพืชพรรณ คิดเป็นร้อยละ 7.14

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

จากการศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์ความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบว่า ความหมายของชื่อหมู่บ้านจำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา และลักษณะที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 1 เนื้อหา พบ 7 ประเภท รวมจำนวน 37 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 48.05 ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ จำนวน 10 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.99 มีความหมายที่บอกลักษณะภูมิประเทศในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ป่าเขา โคนา ดังนี้

ตารางที่ 33 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านแพะโคก	เดิมเรียกบ้านแพะหางโคก เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ประมาณ 200 ปี แต่ก่อนความเจริญยังเข้าไม่ถึง บริเวณหมู่บ้านจะเป็นป่าที่ราษฎรถางป่าเพื่อทำมาหากินโดยการทำนา โดยบริเวณนี้เป็นที่ราบสูง น้ำท่วมไม่ถึง จึงเรียก แพะหางโคก คำว่า "แพะ" คือ ที่ราบ เตี้ยน้ำท่วมไม่ถึงหรือป่าแพะ "หาง" คือ ระยะทางจะยาวเป็นแนวราบออกไป เชื่อมต่อกับบ้านท่าวัวและฝั่งรวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จึงเรียก "แพะหางโคก" ปัจจุบัน คำว่า "หาง"หายไปจึงเหลือเพียง "แพะโคก" และได้เรียกชื่อตามทะเบียนปกครอง ท้องที่ว่า "บ้านแพะโคก"	ป่าแพะที่น้ำท่วมไม่ถึง มีพื้นที่เป็นที่ราบสูง

ตารางที่ 33 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
2.	บ้านโลกสว่าง	บ้านโลกสว่างแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่มีเนินสูงหรือเนินโคก และเป็นเส้นทางที่คนใช้สัญจรผ่านไปมาระหว่างหมู่บ้าน ตำบล เช่น การค้าขาย ไปนมัสการพระพุทธบาท พระพุทธฉาย ไปหาพิน และไปทำนา จะใช้เส้นทางนี้เป็นเส้นทางหลัก โดยเฉพาะการเดินทางจะมีเกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง และเมื่อเดินทางมาถึงบริเวณเนิน โลกจะสว่างพอดี จึงได้หยุดพักผ่อน และรับประทานอาหารเข้า เมื่อรับประทานอาหารเข้าเสร็จก็จะเทียมเกวียนเดินทางต่อ	พื้นที่เนินสูงเป็นเส้นทางคมนาคมที่ผ่านบริเวณนี้ในเวลาสว่างพอดี
3.	บ้านเขาดิน	หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ราบแต่มีภูเขาสูงใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน เป็นเขาดิน ชาวบ้านไปขุดเขาแล้วนำหินไปขาย ซึ่งขายดีมาก ต่อมาภูเขาเหลือแต่ดิน จึงเรียกว่า “บ้านเขาดิน”	ภูเขาที่มีแต่ดิน
4.	บ้านนาร่อง	หมู่บ้านที่มีพื้นที่ราบลุ่มลักษณะคล้ายร่องน้ำ และมีร่องน้ำไหลไปตามท้องนา ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนา “บ้านนาร่อง”	พื้นที่ราบลุ่มชาวบ้านทำนามีน้ำไหลมาตามร่องน้ำ
5.	บ้านโลกสะอาด	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา และมีดินเป็นดินลูกรัง เพาะปลูกอะไรไม่งอกงาม มีแต่ต้นหญ้าเล็กๆ เต็มภูเขา และมองไปทางใดก็ไม่พบบ้านเรือน ด้วยความสะอาดตาและมีพื้นที่เป็น โลก จึงตั้งชื่อว่า “บ้าน โลกสะอาด”	เนินดินที่เพาะปลูกพืชไม่ขึ้นมองแล้วสะอาดตา
6.	บ้านเขาโปร่ง	เดิมมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน และมีป่าโปร่งขึ้นรอบๆ ภูเขา จึงตั้งชื่อ “บ้านเขาโปร่ง”	บริเวณภูเขาที่รอบล้อมด้วยป่าโปร่ง

ตารางที่ 33 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
7.	บ้านป่าไม้พระฉาย	สมัยก่อนนี้บริเวณรอบๆ หมู่บ้าน เต็มไปด้วยป่าไม้ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย จึงมีชาวบ้านมาหาของป่าและล่าสัตว์ และได้มาจับจองพื้นที่เป็นของตน ถางป่า เพื่อทำไร่ จากที่เป็นป่า ต้นไม้จำนวนมากก็ได้ลดจำนวนลง เพื่อเตือนใจชาวบ้านมิให้ตัดทำลาย จึงตั้งชื่อว่า “บ้านป่าไม้” ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นบ้านป่าไม้พระฉาย และมีกรมป่าไม้เข้ามาดูแลป่าให้คงอยู่	บริเวณที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก
8.	บ้านตลิ่งชัน	ตามคำเล่าขานราษฎรส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากทางอีสาน และได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านชื่อ “บ้านตลิ่งชัน” เหตุที่เรียกว่า บ้านตลิ่งชันนั้น มาจากมีแม่น้ำลำคลองไหล ผ่านและประกอบกับราษฎรได้ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมตลิ่งริมแม่น้ำป่าสัก ซึ่งมีลักษณะตลิ่งที่สูงชัน จึงเป็นที่มาของ “บ้านตลิ่งชัน”	บริเวณริมตลิ่งแม่น้ำที่มีความลาดชัน
9.	บ้านป้อกเป็ก	เดิมที่ชาวบ้าน ได้อพยพมาจากทางเหนือ เรียกตัวเองว่า ขวน เมื่อมีคนจำนวนมากขึ้นก็ได้จัดให้เป็นหมู่บ้าน เรียกว่า บ้านป่าเป็ก เนื่องจากหมู่บ้านมีป่าไม้ชนิดหนึ่งเรียกว่า เป็ก หรือเพ็ก มีลักษณะคล้ายไม้รวกแต่เล็กกว่า ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ได้มีการสร้างทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือถึงจังหวัดนครราชสีมา ทางรถไฟผ่านหมู่บ้านนี้ ทางราชการจึงตั้งสถานีรถไฟบ้านป้อกเป็ก เรียกเพี้ยนมาจากบ้านป่าเป็ก ตั้งแต่นั้นมาชื่อบ้านป่าเป็กค่อยหายไป คงเหลือแต่บ้านป้อกเป็กแทน	บริเวณที่มีต้นไม้เป็ก หรือเพ็กจำนวนมาก และเพี้ยนมาเป็นป้อกเป็ก
10.	บ้านป้อกเป็ก	บ้านป้อกเป็ก เรียกเพี้ยนมาจาก บ้านป่าเป็ก ตั้งแต่นั้นมาชื่อบ้านป่าเป็กค่อยหายไป คงเหลือแต่บ้านป้อกเป็กแทน	บริเวณที่มีต้นไม้เป็ก หรือเพ็กจำนวนมาก และเพี้ยนมาเป็นป้อกเป็ก

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำนาน

ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวกับตำนาน เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีตำนาน เรื่องเล่าขานสืบต่อกันมา ชื่อหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าวเมื่อพิจารณาแล้ว พบ 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.50

ตารางที่ 34 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำนาน

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านเจ้าเอก	เมื่อก่อนชื่อบ้านวัดน้อย เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคตามลุ่มแม่น้ำป่าสัก เพื่อเสด็จไปยังวังสีกาได้ ค้าบลสีกา อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้เสด็จผ่านมาถึงหมู่บ้านวัดน้อย และได้ทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่อยู่ติดชายฝั่งแม่น้ำป่าสัก ตอนหลังวัดน้อยเปลี่ยนสถานที่ตั้งใหม่เป็นวัดหนองบัวในปัจจุบัน ต่อมาชาวบ้านได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น “หมู่บ้านเจ้าเอก” ตามชื่อเรียกในปัจจุบัน	หมู่บ้านที่มีพระมหากษัตริย์ เสด็จพระราชดำเนินมาประทับ
2.	บ้านตะกูด	เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 มีตำนานเล่าขานสืบกันมาว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐีชาวมอญสามพี่น้องมาจากจังหวัดนครราชสีมา ได้อพยพล่องเรือมาตามแม่น้ำแควป่าสักและมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ตั้ง ในขณะนั้นริมแม่น้ำป่าสักบุกเบิกที่ดินทำกินในด้าน การเกษตรเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ต่อมามีการขยายครอบครัวบ้านเรือนและมีลูกหลานมากขึ้น จึงได้สร้างวัดเพื่อเป็นสถานที่ทำบุญเคารพบูชาประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นสถานที่อบรมศึกษาแก่บุตรหลาน เพื่อป้องกันภัยอันตรายจากโจรผู้ร้ายหรือสัตว์ป่านานาชนิด ตลอดทั้งการวางแผนเก็บกักน้ำไว้ใช้ในครัวเรือน การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เศรษฐีชาวมอญทั้งสามพี่น้องและลูกหลานได้พร้อมใจกันขุดสระน้ำขนาดใหญ่เชื่อมต่อจากแม่น้ำป่าสักล้อมรอบวัดและหมู่บ้านเลยตั้งชื่อว่า “บ้านสระขุด” ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “บ้านตะกูด” ตั้งแต่นั้นมา	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วย ความสามัคคี

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
3.	บ้านตะกุด	<p>เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 มีตำนานเล่าขานสืบกันมาว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐีชาวมอญสามพี่น้องมาจากจังหวัดนครราชสีมา ได้อพยพล่องเรือมาตามแม่น้ำแควป่าสักและมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ตั้ง ในขณะนั้นริมแม่น้ำป่าสักบุกเบิกที่ดินทำกินในด้าน การเกษตรเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ต่อมามีการขยายครอบครัวบ้านเรือนและมีลูกหลานมากขึ้น จึงได้สร้างวัดเพื่อเป็นสถานที่ทำบุญเคารพบูชาประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นสถานที่อบรมศึกษาแก่บุตรหลาน เพื่อป้องกันภัยอันตรายจากโจรผู้ร้ายหรือสัตว์ป่านานาชนิด ตลอดทั้งการวางแผนเก็บกักน้ำไว้ใช้ในครัวเรือน การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เศรษฐีชาวมอญทั้งสามพี่น้องและลูกหลานได้พร้อมใจกันขุดสระน้ำขนาดใหญ่เชื่อมต่อกับแม่น้ำป่าสัก ล้อมรอบวัดและหมู่บ้านเลขตั้งชื่อว่า “บ้านสระขุด” ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “บ้านตะกุด” ตั้งแต่นั้นมา</p>	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วย ความสามัคคี
4.	บ้านท่าเข้ยม	<p>บ้านท่าเข้ยม เมื่อก่อนใช้ชื่อว่าบ้านลานเข้ยม เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของวัดลานเข้ยมในอดีต และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคตามลุ่มแม่น้ำป่าสักเพื่อเสด็จไปยังวังสีทา ตำบลสีทา อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้เสด็จมาถึงศาลาท่าน้ำหลังวัดลานเข้ยมและแวะเข้ยมราษฎรบริเวณวัดลานเข้ยมชาวบ้านได้นำก้อนหินขนาดใหญ่ใช้ประดับพลับพลาที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อรับเสด็จ ให้เป็นที่ประทับพุดคุยกับราษฎรมาเฝ้ารับเสด็จ</p>	หมู่บ้านที่พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินมาเข้ยมบริเวณท่าน้ำของหมู่บ้าน

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
		<p>ซึ่งวัดลานเชื่อมแห่งนี้เดิมทีจะมีเจดีย์เก่าแก่ในอดีตและมีพุทธรูปที่องค์พระมีสีดำทั้งองค์ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานว่าอยู่ในสมัยใดใครเป็นผู้นำมาประดิษฐานไว้ ณ วัดลานเชื่อมแห่งนี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อยู่หมู่บ้านคูเมืองมานานชาวบ้านจะเรียกชื่อตามลักษณะขององค์พระว่า “หลวงพ่อดำ” หรือ หลวงพ่อดำ ซึ่งปัจจุบันนี้ยังประดิษฐานอยู่ในกุฏิวัด แต่เจดีย์เก่าแก่ก่อนใหญ่ที่ชาวบ้านนำมาตั้งเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ 5 ไม่หลงเหลือให้เห็น ทราบต่อมาว่าหลังจากนั้นรัชกาลที่ 5 เสด็จกลับทางท่าหน้าของวัดลานเชื่อมและต่อมาได้รับการขนานนามเปลี่ยนชื่อเรียกจากวัดลานเชื่อมเป็น วัดท่าเชื่อมและเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านลานเชื่อมเป็น “บ้านท่าเชื่อม”</p>	
5.	บ้านพระพุทธราย	<p>พระพุทธราย คือเงาเงื่อนรางที่เป็นรอยประทับอยู่บนหน้าผามีลักษณะคล้ายพระพุทธรูปยื่นอยู่บนหน้าผาในบริเวณวัดพระพุทธรายซึ่งตั้งอยู่บนเชิงเขา ตามตำนานกล่าวว่า เมื่อครั้งสมัยพระพุทธราย พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาที่เขาฆาฏกะ (เขาพระพุทธราย) เพื่อโปรดพรานฆาฏกะ จึงได้ขอพรพรานเป็นพระภิกษุจนสำเร็จอรหันต์อยู่ที่ฆาฏกะบรรพตนั้นเอง ต่อมาพระพุทธรองค์จำต้องเสด็จกลับยังพระวิหารบุพพารามจึงเรียกภิกษุฆาฏกะมาเข้าเฝ้า และตรัสอ้ำลาอดีตนายพรานขอตามไปด้วยแต่ไม่ทรงอนุญาต จึงได้ให้พระฉายาลักษณ์ของพระองค์ปรากฏอยู่ ณ เจ็อมผาฆาฏกะบรรพตนั้น จึงเป็นปรากฏเป็น “พระพุทธราย” บนไหล่เขาสระบุรีตราบเท่าทุกวันนี้ ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านตามวัดว่า “บ้านพระพุทธราย”</p>	<p>วัดมีรอยเงาพระพุทธรูปยื่นบริเวณเชิงเขาพระพุทธราย</p>

3. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ เป็นชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวกับชื่อของต้นไม้ พรรณไม้ หรือส่วนประกอบต่างๆ ของต้นไม้ ชื่อหมู่บ้านในลักษณะนี้ พบว่ามี 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังนี้

ตารางที่ 35 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านดาวเรือง	บริเวณนี้จะมีต้นดาวเรืองขึ้นอยู่ทั่วไป เป็นดอกสีเหลือง สวยงาม ผู้ที่เดินทางผ่านไป-มาได้พบเห็นจึงเรียกกันติดปากว่า “บ้านดาวเรือง”	บริเวณที่มีต้นดาวเรือง
2.	บ้านดาวเรือง	บริเวณนี้จะมีต้นดาวเรืองขึ้นอยู่ทั่วไป เป็นดอกสีเหลือง สวยงาม ผู้ที่เดินทางผ่านไป-มาได้พบเห็นจึงเรียกกันติดปากว่า “บ้านดาวเรือง”	บริเวณที่มีต้นดาวเรือง
3.	บ้านดาวเรือง	บริเวณนี้จะมีต้นดาวเรืองขึ้นอยู่ทั่วไป เป็นดอกสีเหลือง สวยงาม ผู้ที่เดินทางผ่านไป-มาได้พบเห็นจึงเรียกกันติดปากว่า “บ้านดาวเรือง”	บริเวณที่มีต้นดาวเรือง
4.	บ้านมะขามหย่อง	บริเวณหมู่บ้านมีต้นมะขามจำนวนมาก และมีอายุยืน ชาวบ้านจึงเรียกว่า “มะขามเต่า” ต่อมามีการปรับภูมิทัศน์ของหมู่บ้าน แต่ยังคงมีต้นมะขามหลงเหลือเป็นหย่อมๆ จึงเรียกว่า “บ้านมะขามหย่อม” และเพี้ยนมาเป็น “มะขามหย่อง”	บริเวณที่มีต้นมะขาม
5.	บ้านพู่	เมื่อก่อนนี้ชาวบ้านนิยมกินหมากกันมากไม่ว่าจะเป็นหนุ่มสาว หรือคนเฒ่าคนแก่ กลัวฟันไม่สวย กลัวฟันหักฟันบิ่น จะหาแปรงสีฟัน ยาสีฟันก็ยาก มีอย่างมากก็ใช้ยาเส้นขัดฟันให้เป็นเงา การเคี้ยวหมากมีดีหลายอย่าง ช่วยบรรเทาอาการฟันผุ ชาวบ้านจึงนิยมเคี้ยวหมากพู่ เพื่อป้องกันฟันผุ ในหมู่บ้านจึงปลูกพู่ไว้สำหรับกินเองจำนวนมาก จึงสร้างความร่มรื่นให้กับหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านพู่”	บริเวณที่มีต้นพู่

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
6.	บ้านไผ่ล้อม	บ้านไผ่ล้อมเดิมเรียกว่าบ้านเขาแดง เพราะมีศาลเจ้าพ่อเขาแดงสิงสถิตอยู่บนเขา ประมาณ 80 กว่าปี มีชาวอีสาน ชื่อ ปูญา ได้อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามและมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเขาแดง ซึ่งหมู่บ้านมีป่าไม้เบญจพรรณ และป่าไผ่ล้อมรอบหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านตามลักษณะพืชที่พบว่า “บ้านไผ่ล้อม”	บริเวณที่มีไผ่ล้อมรอบ กลุ่มบ้าน
7.	บ้านม่วง	ก่อนตั้งหมู่บ้าน ได้มี 2 สามเณรชรา คือ นายแสง กับนางบาง รุ่งเรือง เดินทางอพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว โดยนั่งเรือแจวลัดเลาะตามแม่น้ำป่าสักเรื่อยมา คือ ค่าไหนนอนพักที่นั่น จนกระทั่งได้พบบริเวณผืนแผ่นดินที่เต็มไปด้วยพืชพันธุ์ไม้นานาชนิด เขียวขจี โดยเฉพาะดินมะม่วงขึ้นอยู่มากมาย จึงได้พากันตั้งหลักปักฐานสร้างบ้านพักอาศัยทำมาหากินเรื่อยมา โดยที่มีดินมะม่วงขึ้นอยู่จำนวนมากเลย ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านม่วง	หมู่บ้านที่มีดินมะม่วง จำนวนมาก

4. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด

ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวข้องกับวัด ได้แก่ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด หรือมีชื่อเดียวกับวัด ชื่อหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าว เมื่อพิจารณาแล้วพบชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา จำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.19 ดังนี้

ตารางที่ 36 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหงษา	บ้านหงษา เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ซึ่งเข้าใจว่า ในสมัยโบราณชาวมอญ ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากประเทศพม่า เมืองหงสาวดี ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีเชื้อสายไท-ขวน และมีภาษาพูดพื้นบ้านและวัฒนธรรมประเพณี แบบไท-ขวนและได้ร่วมกันก่อสร้างวัดขึ้นในราว พ.ศ.2483 และตั้งชื่อวัดว่า “วัดหงษา”คาราวาส” ชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดและเรียกสั้นๆ ว่า “บ้านหงษา”	วัดที่สร้างขึ้นโดยผู้อพยพมาจากเมืองหงสาวดี ประเทศพม่า
2.	บ้านเจดีย์งาม	ที่มาของชื่อบ้านเจดีย์งาม เดิมหมู่บ้านตั้งอยู่ที่ราบสูง เป็นเนินมีทุ่งนาล้อมรอบตามบริเวณเชิงเขา และมีเจดีย์อยู่ในวัดร้างนี้ เรียกว่า “วัดเจดีย์หัก” เพราะมีซากเจดีย์ปรักหักพังบนเนินเขา ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ทางราชการเห็นว่าชื่อวัดเจดีย์หักไม่เหมาะสม จึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดเจดีย์งาม” และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดว่า “บ้านเจดีย์งาม”	วัดที่มีเจดีย์หักและได้รับการบูรณะให้สวยงาม
3.	บ้านโนนสภาราม	บ้านโนนสภารามมีชื่อเดิมว่า บ้านก๊กบก ซึ่งเป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นไม้ชนิดนี้มีจำนวนมากในหมู่บ้านจึงนำชื่อต้นไม้มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ว่า “บ้านก๊กบก” แต่เมื่อมีการจดทะเบียนการตั้งหมู่บ้าน ได้เปลี่ยนเป็นบ้าน โนนสภาราม ตามชื่อของวัด โนนสภาราม เนื่องจากบริเวณพื้นที่ของวัดเป็นป่าโนน น้ำท่วมไม่ถึง จึงได้เรียกว่าหมู่บ้าน โนนสภาราม	วัดที่มีป่าโนนน้ำท่วมไม่ถึง
4.	บ้านกอกนาฝาย	“บ้านกอกนาฝาย” ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดสมัยนั้น ยังไม่มีถนน ยังไม่มีไฟฟ้า ยังไม่มีห้วย หลังจากนั้น ได้มีโครงการขุดห้วยเพื่อที่จะนำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูกประชากรในหมู่บ้าน มีอาชีพหลัก คือ ทำนา จึงได้มีการขุดห้วยม่วงขึ้นมาเป็นกอก เป็นชอย สำหรับให้น้ำไหลเข้าท้องนา	วัดที่มีชอยน้ำไหลผ่านไป ยังท้องนาของชาวบ้าน

5. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อของบุคคล เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล เช่น นำชื่อบุคคลมาตั้งชื่อหมู่บ้าน เพื่อเป็นอนุสรณ์ แต่บุคคลที่ก่อตั้งหมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้าน หรือเสียดสละที่เพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน ชื่อหมู่บ้านในลักษณะนี้ พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.29 ดังนี้

ตารางที่ 37 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้าน โตนด	เดิมทีพ่อค้าชาวมอญเดินทางมาค้าขายตามเส้นทางแม่น้ำป่าสัก ชื่อตาโอด ต่อมาได้ตั้งรกรากอยู่อาศัยและไม่เดินทางไปไหน และได้เชิญพระชาวมอญมาทำบุญสร้างระฆัง และเจดีย์บริเวณวัด จึงเรียกบริเวณนี้ว่าบ้านตาโอด ภายหลังมีราษฎรกลุ่มหนึ่งเดินทางมาจากภาคเหนือ เป็นชาวยวน “โยนก” มาตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันหลายๆครอบครัว เรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้าน โตนด”	หมู่บ้านที่มีตาโหนด มาตั้งบ้านเรือนกลุ่มแรก

6. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ เป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งจากชื่อสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้าน เช่น เป็นสัตว์ที่มีมากในหมู่บ้าน เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าว เมื่อพิจารณาแล้ว ไม่พบชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหาในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

7. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ แหล่งน้ำ โดยการนำชื่อแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง มาตั้งชื่อหมู่บ้าน จากการศึกษา พบว่า มีชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายลักษณะนี้ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ดังนี้

ตารางที่ 38 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านบึง	บ้านบึง เมื่อสมัยก่อนมีชาวมอญ หรือชาวมอญ ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ที่นี่ เพราะเป็นบริเวณ ที่ใกล้แม่น้ำป่าสัก และประกอบอาชีพปั้นอิฐดินเหนียว ภาชนะหม้อ และเครื่องปั้นดินเผาขาย โดยได้ขุดเอา ดินเหนียวมาใช้ในการประกอบอาชีพ เมื่อนานวันเข้า พื้นที่ที่ขุดนำดินเหนียวมาใช้ มีลักษณะกลายเป็น บ่อลึกใหญ่ ต่อมาช่วงฤดูฝนน้ำจากแม่น้ำป่าสักไหล ทะลักเข้าท่วมบ่อดินเหนียวจนกลายเป็นบึงใหญ่	หมู่บ้านมีบึงน้ำ ขนาดใหญ่
2.	บ้านหนองคู	สมัยก่อนบ้านหนองคู มีสภาพภูมิประเทศเป็นป่า ธรรมชาติ มีหนองน้ำธรรมชาติ ต่อมามีการถากป่าไม้ บริเวณที่ติดกับหนองน้ำ เพื่อเป็นพื้นที่ทิ้งซากสัตว์ เช่น วัว ควาย ที่ชาวบ้านฆ่าเพื่อประกอบอาชีพ ความแห้งแล้งทำให้หนองน้ำตื้นเขินจนเห็นสันคูดิน ในหนองน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านหนองคู”	หนองน้ำมีคูหรือเนิน โส่ล่งขึ้นช่วงหน้าแล้ง

8. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ ได้แก่ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมาย นอกเหนือจาก ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ ดำเนิน ต้นไม้ วัช บุคคล สัตว์ และแม่น้ำ ห้วยหนอง คลอง บึง จากการศึกษาพบว่า มีจำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 ดังนี้

8.1 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำแหน่งทิศทาง

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำแหน่งทิศทาง ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมาย บ่งบอกถึงตำแหน่ง ที่ตั้ง ทิศทางของหมู่บ้าน พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ ห้วย แอว จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.59 ดังนี้

ตารางที่ 39 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำแหน่งทิศทาง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหัวถนน	หมู่บ้านหัวถนนเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมา นานเก่าแก่กว่า 100 ปี จากการบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า จะมีเจ้าเสด็จไปพระพุทธฉายได้มาแวะพักที่หมู่บ้าน ทางหมู่บ้านจึงทำถนนเพื่อให้ขบวนเสด็จผ่านถนน ที่ทำขึ้นได้ทำจากหนองน้ำมาบรรจบถึงวัด จึงตั้งชื่อว่า “บ้านศิระษะถนน” ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น “บ้านหัวถนน”	บริเวณที่ชาวบ้านตั้ง ขบวนรับเสด็จอยู่ จุดเริ่มต้นของถนน
2.	บ้านแถว	บ้านของชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้าน สร้างเรียงกันเป็นแถว จึงเรียกว่า “บ้านแถว”	หมู่บ้านที่สร้างบ้าน เรียงกันเป็นแถว

8.2 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคม

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคม ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายบ่งบอกถึงถนน ลักษณะถนนของหมู่บ้าน พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ ถนน ไร่ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.59 ดังนี้

ตารางที่ 40 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับเส้นทางคมนาคม

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านถนนเหล็ก	เป็นที่ราบสูง และเป็นหมู่บ้านที่มีรถไฟผ่านที่สัญจรของคนทั่วไป และในสมัยก่อน ชาวบ้าน ใช้รถไฟในการเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ เรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านถนนเหล็กตามที่ได้เดินทางสัญจรไปมาบนทางรถไฟ	หมู่บ้านที่มีทางรถไฟ ตัดผ่านและใช้รถไฟในการเดินทาง
2.	บ้านไร่	การเดินทางมาพื้นที่นี้จะลำบาก เพราะมีถนนโค้งไป โค้งมา ชาวบ้านจึงเรียกบ้าน โค้ง เพี้ยนมาเป็นบ้าน ไร่	หมู่บ้านที่มีเส้นทาง โค้งคดเคี้ยว

8.3 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับอาชีพ

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายบ่งบอกถึงอาชีพของชาวบ้านในท้องถิ่น พบจำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.29 ดังนี้

ตารางที่ 41 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอาชีพ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านกุ	เดิมบ้านกุ เป็นตำบลบ้านกุมาก่อน ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นตำบลถ้ำทะล่า และได้เปลี่ยนเป็นบ้านกุ เพื่อสะดวกต่อการเรียกกงายและจำง่ายจึงเรียกชื่อบ้านกุ เช่นเดิม บ้านกุมีกำนันคนแรกชื่อ กำนันผิง มีชื่อเสียงในการทำพลูหรือดอกไม้ไฟ ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านพลู ตามชื่อเสียงของการประกอบอาชีพ และเพี้ยนมาเป็น บ้านกุ	แหล่งผลิตพลู ดอกไม้ไฟ

8.4 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐาน

ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐาน ได้แก่ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับการย้ายที่ตั้งของหมู่บ้าน พบชื่อหมู่บ้านลักษณะนี้ จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.89 ดังนี้

ตารางที่ 42 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับที่ตั้งถิ่นฐานเดิมที่ย้ายมา

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านใหม่	บ้านใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของบ้านกุไทย มีปู่หรือและย่าหรืออพยพมาตั้งถิ่นฐานแต่อยู่ได้ไม่นานน้ำท่วมจึงต้องเข้าถ้ำกลางป่าช้า แล้วปลุกบ้านขึ้นมา ต่อมาก็ขยับขยายบ้านเรือนเพิ่มขึ้น และได้แยกมาตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ โดยใช้วิธีการสอบถามอดีตผู้ใหญ่บ้านว่าจะตั้งชื่อว่าอะไร และได้คำตอบว่า “บ้านใหม่” ทางราชการเห็นว่าควรเดิมเป็น “บ้านใหม่สันติสุข” แต่ชาวบ้านไม่ยอมรับจึงได้เป็นชื่อหมู่บ้านว่าบ้านใหม่	หมู่บ้านที่ขยายออกมาจากบ้านกุไทยมาตั้งหมู่บ้านใหม่

ตารางที่ 42 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
2.	บ้านใหม่สามัคคี	ประชาชนบ้านใหม่สามัคคีส่วนใหญ่ย้ายมาจากหมู่บ้านแพะ (ค่ายทหาร) ซึ่งหลังจากถูกเวนคืนจากราชการปัจจุบันเป็นเขตกรมทหาร ค่าขอคืนระหว่างที่ได้ย้ายถิ่นฐานจากบ้านแพะนั้น ชาวบ้านหลายคนได้ปลูกสร้างบ้านขึ้นใหม่หลายหลังและได้ใช้แรงงานคนในหมู่บ้านแบบขอแรงกันปลูกสร้างด้วยความสามัคคีแบบพี่น้อง ผู้นำชุมชนเห็นว่าชาวบ้านสามัคคีกันดี จึงตั้งชื่อว่า “บ้านใหม่สามัคคี”	หมู่บ้านที่ย้ายออกจากหมู่บ้านแพะและตั้งบ้านเรือนใหม่และมีความสามัคคีช่วยกันสร้างบ้าน
3.	บ้านใหม่พัฒนา	จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโส เดิมหมู่บ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ เรียกว่า “บ้านทรายมูล” ต่อมาราชการแจ้งให้ราษฎรย้ายออกจากที่ดินที่เวนคืน เพื่อสร้างกรมทหารม้าที่ 5 จึงได้ย้ายมาตั้งหมู่บ้านใหม่ โดยผู้ที่ย้ายมาช่วยกันสร้างความเจริญให้กับหมู่บ้านเมื่อจำนวนบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น จึงตั้งเป็นหมู่บ้านโดยทางอำเภอพิจารณาถึงความเจริญของหมู่บ้าน	บ้านเรือนใหม่ที่มีการพัฒนาความเจริญ

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดัง
ตารางที่ 43

ตารางที่ 43 แสดงการจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน

ลำดับที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ	10	12.99
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำนาน	5	6.50
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้	7	9.09
4.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับวัด	4	5.19
5.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล	1	1.29
6.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์	-	-
7.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง	2	2.60
8.	ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายอื่นๆ	8	10.39
	รวม	37	48.05

จากตารางที่ 43 แสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านทั้ง 77 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกลักษณะความหมาย 1 เนื้อหา พบ 37 ชื่อหมู่บ้าน พบว่าชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด มีจำนวน 10 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.99 ลำดับรองลงมาเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับอื่นๆ จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.69 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับวัด จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.19 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับชื่อบุคคล จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.29 ส่วนชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ไม่พบในชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ลักษณะที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมาย 2 เนื้อหา พบ 8 ประเภท รวมจำนวน 38 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 49.35 ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้ พบจำนวน 11 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.28 ดังนี้

ตารางที่ 44 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านป่าสัก	เดิมมีดินสักรากและมีสภาพเป็นป่า ในปัจจุบันถูกตัดถางเป็นที่อยู่อาศัย และที่ทำกิน ที่เรียกว่าบ้านป่าสัก ก็มาจากสมัยก่อนมีดินสักรากนั่นเอง	หมู่บ้านที่มีดินสักรากจำนวนมาก
2.	บ้านสันมะพลับ	เดิมนั้น มีป่ามากมาย มีต้นไม้หลากหลายชนิดขึ้นตามสันเนินหมู่บ้าน และแนวรั้วบ้าน และมีต้นไม้ นานาชนิดทั้งต้นไม้เล็ก และไม้ใหญ่เกิดขึ้นมากมาย และหนึ่งในนั้นก็จะมีพันธุ์ไม้ใหญ่เกิดขึ้นชนิดหนึ่งเรียกว่า ดันมะพลับ เกิดขึ้นตามแนวรั้วบ้าน มากมาย จึงเรียก “บ้านสันมะพลับ”	มีดินมะพลับขึ้นเป็นสันตามรั้วบ้าน
3.	บ้านดอนคา	หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ดอน มีต้นหญ้าคาขึ้นอยู่	พื้นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง มีหญ้าคาขึ้นจำนวนมาก

ตารางที่ 44 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
4.	บ้านท่าดอกแก้ว	เดิมชื่อว่า “บ้าน 3 หลุม” ชาวเห็นว่าชื่อไม่เป็นมงคล จึงได้เรียกประชุมเพื่อเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ใกล้ลำห้วยชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำในลำห้วยในการอุปโภคบริโภค จึงสร้างต้ำน้ำขึ้นเพื่อใช้สำหรับอาบน้ำและมีดินแก้วขึ้นบริเวณลำห้วยจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านท่าดอกแก้ว”	ต้ำน้ำที่มีดินแก้วขึ้นอยู่ที่ต้ำน้ำ
5.	บ้านป่าไผ่	สมัยก่อนมีแต่กอไผ่ และมองไปที่ไหนก็เห็นเหมือนป่าไผ่ จึงได้เรียกชื่อ “บ้านป่าไผ่”	บริเวณที่มีดินไผ่ขึ้นอยู่หนาแน่น
6.	บ้านโลกหนามแท่ง	บริเวณหมู่บ้านเป็นป่าละเมาะ มีต้นไม้ชนิดหนึ่งมีจำนวนมาก และขึ้นตามเนินดิน ซึ่งชาวบ้านไม่ทราบชื่อของต้นไม้ แต่มีลักษณะเด่นที่ลำต้นมีหนามจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้าน โลกหนามแท่ง”	เนินดินที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่ และมีหนามรอบต้น
7.	บ้านเขาไม้โค่น	สมัยก่อนพื้นที่เป็นภูเขาที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เมื่อชาวบ้านย้ายมาตั้งถิ่นฐานและถางป่าเพื่อประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด ซึ่งการถางป่าของชาวบ้านได้ตัดต้นไม้เล็กๆ ออก เหลือไว้เฉพาะต้นไม้ใหญ่ ในเวลาต่อมาต้นไม้ใหญ่ได้โค่นเองตามธรรมชาติ	บริเวณภูเขาที่มีต้นไม้สมบูรณ์และต้นไม้โค่นเองตามธรรมชาติ
8.	บ้านป่ากล้วย	ชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมปลูกต้นกล้วยน้ำว้า ซึ่งคนที่ปลูกกล้วยคนแรกของหมู่บ้านชื่อตาตัน ยายขาว พรหมมา โดยปลูกต้นกล้วยไว้ที่ปลายนา ปริมาณการปลูกของชาวบ้านเพิ่มจำนวนขึ้น จึงมีต้นกล้วยจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านป่ากล้วย	บริเวณที่มีต้นกล้วยจำนวนมาก
9.	บ้านโลกเพ็ก	ชาวบ้านจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือพลัดถิ่นมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน แถวคลองน้ำซึ่งมีดินเพ็กขึ้นอยู่จำนวนมาก และพื้นดินบริเวณที่ต้นเพ็กขึ้นเป็นที่โลก เมื่อจัดตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้าน โลกเพ็ก”	พื้นที่โลกมีดินเพ็กขึ้นจำนวนมาก

ตารางที่ 44 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
10.	บ้านวังยาง	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นวังน้ำติดกับลำคลอง มีดินขงหลายคัน	ห้วงน้ำที่มีดินขงใหญ่ อยู่ริมน้ำหลายคัน
11.	บ้านท่าจิว	หมู่บ้านที่มีต้นจิว อยู่ตรงท่าน้ำริมแม่น้ำป่าสัก	ท่าน้ำที่มีต้นจิวขึ้นอยู่จำนวนมาก

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อสัตว์ พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ดังนี้

ตารางที่ 45 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อสัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านโคกกระท้าย	ในสมัยก่อนพื้นที่เป็นที่โคกสลับกับที่ราบ มีต้นไม้ และพวงหรีดขึ้นหนาแน่น และมีกระท้ายอาศัยอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านโคกกระท้าย”	พื้นที่เป็นที่โคกและมีกระท้ายอาศัยอยู่จำนวนมาก
2.	บ้านทุ่งสาริกา	เดิม “บ้านทุ่งสาริกา” อยู่ในตำบลหนองเอี่ยน และแยกออกมาอยู่ในเขตตำบลลูกนกเปล้า โดยใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านทุ่งสาริกา” เนื่องจากมีพื้นที่เป็นท้องทุ่งนาและมินิกเอียงสาริกาอาศัยอยู่จำนวนมาก	บริเวณทุ่งนาและมินิกสาริกาอาศัยอยู่จำนวนมาก

3. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้ พบจำนวน 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังนี้

ตารางที่ 46 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง +ต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองปรือ	บ้านหนองปรือ สมัยก่อนเป็นท้องทุ่งนา รวมกันประมาณ 1,000 ไร่ ทำนาได้ทุกปี ฤดูฝนก็ทำนา พอเก็บเกี่ยวแล้วฤดูแล้งพอน้ำแห้งดินปรือจะขึ้นเต็ม ไปหมดทั้งทุ่งนา จะหมุนเวียนอย่างนี้ตลอดมา ท้องทุ่งหนองปรือจะมีลักษณะพื้นที่เป็นเหมือนท้องกระทะน้ำจะแห้งยาก และมีดินปรือขึ้นตลอด ชาวบ้านจึงตั้งชื่อบ้านหนองปรือ แต่ตอนนี้หนองปรือมีแต่ชื่อบ้านเท่านั้น เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่จมอยู่ในน้ำน้ำไม่แห้งและดินปรือหายไปหมด ปัจจุบันนี้กลายเป็นดินรูปภูเขาริมน้ำเต็มไปหมด	หนองน้ำที่มีดินปรือขึ้นอยู่มาก
2.	บ้านหนองหลอด	หมู่บ้านที่มีหนองน้ำขนาดใหญ่กลางหมู่บ้านและมีดินหลอดขึ้นอยู่กลางหนองและได้แพร่ขยายไปตามพื้นที่ต่างๆ จึงเรียกว่า หนองหลอด แต่ปัจจุบันหนองน้ำตื้นเขิน ไม่พบดินหลอดแล้ว	หนองน้ำที่มีดินหลอดขึ้นจำนวนมาก
3.	บ้านหนองปรือ	บ้านหนองปรือ สมัยก่อนเป็นท้องทุ่งนา รวมกันประมาณ 1,000 ไร่ ทำนาได้ทุกปี ฤดูฝนก็ทำนา พอเก็บเกี่ยวแล้วฤดูแล้งพอน้ำแห้งดินปรือจะขึ้นเต็ม ไปหมดทั้งทุ่งนา จะหมุนเวียนอย่างนี้ตลอดมา ท้องทุ่งหนองปรือจะมีลักษณะพื้นที่เป็นเหมือนท้องกระทะน้ำจะแห้งยาก และมีดินปรือขึ้นตลอด ชาวบ้านจึงตั้งชื่อบ้านหนองปรือ แต่ตอนนี้หนองปรือมีแต่ชื่อบ้านเท่านั้น แห้งและดินปรือหายไปหมด ปัจจุบันนี้กลายเป็นดินรูปภูเขาริมน้ำเต็มไปหมด	หนองน้ำที่มีดินปรือขึ้นอยู่มาก
4.	บ้านหนองม่วง	พื้นที่ของหมู่บ้านมีหนองน้ำสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ และบริเวณรอบหนองน้ำมีดินมะม่วงกะล่อนขึ้นอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านหนองม่วง”	หนองน้ำที่มีดินมะม่วงขึ้นรอบหนองน้ำจำนวนมาก

ตารางที่ 46 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
5.	บ้านหนองบัว	ประวัติความเป็นมาเกิดจากการสันนิษฐานพบว่า “หนองบัว” นั้น คงจะมาจากแต่เดิมบริเวณด้านทิศ ตะวันออกของหมู่บ้าน มีหนองน้ำขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยดอกบัว ชาวบ้านทั่วไปเรียกชื่อหมู่บ้าน ตามสภาพแวดล้อมในขณะนั้น คือมีดอกบัวมาก เรียกหมู่บ้านว่า “บ้านหนองบัว”	หนองน้ำที่มีดอกบัว ขึ้นอยู่มาก
6.	บ้านหนองกรู	พื้นที่เดิมส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาอยู่ในที่ลุ่ม ซึ่งเรียกกันว่า หนอง ส่วนพื้นที่ดอนก็จะมีต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่งที่มีใบขนาดใหญ่ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ต่างๆ เช่น นำมาทำเป็นแผงทำเป็นฝายบ้านหรือ ใช้เป็นโรงเรือนสำหรับเป็นที่พักของสัตว์เลี้ยงของ ชาวบ้าน ซึ่งคนในสมัยนั้นเรียกต้นไม้ชนิดนี้ว่า ใบตองกรู ดังนั้น เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงนำ ลักษณะเด่นของหมู่บ้านทั้งสองอย่างมารวมกัน เรียกว่า หมู่บ้านหนองตองกรู แต่การเรียกชื่อ ดังกล่าวนั้นค่อนข้างยากแก่การจดจำ จึงเรียกกัน ให้กระชับและจดจำได้ง่ายว่า หมู่บ้านหนองกรู	หนองน้ำที่มีต้นใบตองกรู ใช้สำหรับทำแผงหรือ ฝายบ้าน
7.	บ้านหนองบัว	ประวัติความเป็นมาเกิดจากการสันนิษฐานพบว่า “หนองบัว” นั้น คงจะมาจากแต่เดิมบริเวณด้าน ทิศตะวันออกของหมู่บ้าน มีหนองน้ำขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยดอกบัว ชาวบ้านทั่วไปเรียกชื่อหมู่บ้าน ตามสภาพแวดล้อมในขณะนั้น คือมีดอกบัวมาก เรียกหมู่บ้านว่า “บ้านหนองบัว”	หนองน้ำที่มีดอกบัว ขึ้นอยู่มาก

4. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+สัตว์ พบจำนวน 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ดังนี้

ตารางที่ 47 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง + สัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองชำแรด	ตามประวัติที่เล่าขานกันมาว่า มีชาวบ้านอพยพมาจากทางเหนือ ตามหลักฐานว่าสมัยก่อนเรียกว่า “บ้านหนองคุ่ม” ซึ่งหมู่บ้านนี้มีทุ่งนาและหนองน้ำ เป็นสังคมชนบทความเจริญยังไม่ถึง ครั้งหนึ่งมีชาวบ้านพบเห็นแรดคู่หนึ่งนอนอยู่ในหนองน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านหนองจำแรด” และเพี้ยนมาเป็น “บ้านหนองชำแรด”	หนองน้ำที่มีแรดอาศัยอยู่
2.	บ้านห้วยจะเข้	ในสมัยก่อนนั้นมีภูเขาหินอยู่คู่หนึ่ง ซึ่งมีรูปร่างลักษณะคล้ายจะเข้ และมีห้วยน้ำไหลผ่าน	ลำห้วยมีลักษณะคล้ายจะเข้
3.	บ้านหนองปลาไหล	บ้านหนองปลาไหล เดิมชื่อบ้านหนองเอียน เป็นภาษาลาวซึ่งแปลว่า ปลาไหล เพราะในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการยกกำลังทหารไปปราบกบฏในประเทศลาว และเมื่อครั้งเดินทางกลับก็ได้เกณฑ์คนลาวจากเวียงจันทน์มาเป็นเชลย ได้ผ่านมาจังหวัดสระบุรีและมีคนลาวบางส่วนอาศัยอยู่ที่นี้ทำให้มีการตั้งชุมชนรวมกันกับคนไทย จนทำให้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาลาว และบริเวณบ้านหนองปลาไหลเป็นแหล่งน้ำที่มีปลาไหลชุกชุมมาก จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองปลาไหล”	หนองน้ำที่มีปลาไหลชุกชุม
4.	บ้านหนองปลาไหล	บ้านหนองปลาไหล เดิมชื่อบ้านหนองเอียน เป็นภาษาลาวซึ่งแปลว่า ปลาไหล เพราะในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการยกกำลังทหารไปปราบกบฏในประเทศลาว และเมื่อครั้งเดินทางกลับก็ได้เกณฑ์คนลาวจากเวียงจันทน์มาเป็นเชลย ได้ผ่านมาจังหวัดสระบุรีและมีคนลาวบางส่วนอาศัยอยู่ที่นี้ทำให้มีการตั้งชุมชนรวมกันกับคนไทย จนทำให้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาลาว และบริเวณบ้านหนองปลาไหลเป็นแหล่งน้ำที่มีปลาไหลชุกชุมมาก จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองปลาไหล”	หนองน้ำที่มีปลาไหลชุกชุม

ตารางที่ 47 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
5.	บ้านกุดนกกเปล้า	บริเวณหมู่บ้านมีบ่อน้ำขนาดใหญ่ โดยรอบเป็นป่าละเมาะและป่าไผ่ บ่อน้ำแห่งนี้เป็นแหล่งอาหารของนกนานาชนิด แต่ที่พบมากที่สุด คือ นกเปล้า เพราะนกเปล้าใช้ป่าไผ่เป็นที่พักอาศัย ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านว่า “กุดนกกเปล้า” ส่วนคำว่า “กุด” เป็นภาษาถิ่นอีสาน ที่หมายถึง หนองน้ำ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคอีสาน	หนองน้ำที่นกกเปล้าจำนวนมาก

5. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำนาน+ต้นไม้ พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ซึ่งทั้ง 2 ชื่อหมู่บ้านซ้ำกัน ผู้วิจัยจึงอธิบายเพียงชื่อหมู่บ้านเดียว ดังนี้

ตารางที่ 48 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับตำนาน+ต้นไม้

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านกล้วย	เดิมมีชื่อหมู่บ้านว่า บ้านซ้อง เมื่อสมัยก่อนชาวบ้านติดต่อไปมาค้าขายกันทางน้ำ โดยใช้เรือเป็นพาหนะจะไปค้าขายต้องไปทางเรือ ในสมัยนั้นได้มีพ่อค้ากล้วยบรรทุกกล้วยใส่เรือมาขายตามแม่น้ำป่าสัก พอมาถึงหมู่บ้านซ้อง เรือได้เกิดชนกับก้อนหินทำให้น้ำเข้าเรือ จึงเก็บกล้วยขึ้นมาตากที่หมู่บ้านซ้อง ขณะนั้นชาวบ้านกำลังสร้างวัดอยู่พอดี ผู้นำหมู่บ้านก็ได้เรียกประชุมชาวบ้านให้ตั้งชื่อวัด จึงได้ตั้งชื่อวัดว่า วัดบ้านกล้วย ต่อมาผู้นำหมู่บ้านก็ได้ประชุมอีกครั้งว่าชื่อหมู่บ้านซ้อง ชื่อไม่เป็นมงคลจึงขอให้ที่ประชุมตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ ชาวบ้านจึงมีความเห็นตรงกันว่าให้ชื่อหมู่บ้านใหม่เป็น บ้านกล้วย	หมู่บ้านที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับกล้วย

6. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด+ตำนาน พบจำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.29 ดังนี้

ตารางที่ 49 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัด+ตำนาน

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านปากข้าวสาร	บ้านปากข้าวสารเดิมมีสภาพหมู่บ้านเป็นคูคลอง มีน้ำไหลผ่านไปเชื่อมหมู่บ้านอื่น ซึ่งลำคลองนี้มีเรือสำเภาสินค้าแล่นผ่านไปมา จนมีเหตุการณ์เรือบรรทุกข้าวสารล่มบริเวณใกล้วัด ข้าวสารที่บรรทุกมาเปียกน้ำจึงนำไปตากบริเวณลานวัด เป็นที่มาของชื่อวัดว่า“วัดตากข้าวสาร” และเพี้ยนมาเป็น “บ้านปากข้าวสาร” และหมู่บ้านใช้ชื่อเดียวกันกับชื่อวัด	วัดที่มีการตากข้าวสารที่จมน้ำ

7. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+ชื่อบุคคล พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ดังนี้

ตารางที่ 50 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+ชื่อบุคคล

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองดาไทย	บริเวณราบลุ่ม มีหนองน้ำอุดมสมบูรณ์ และดาไทยเป็นกลุ่มคนที่ตั้งรกรากทำมาหากินข้างหนองน้ำขนาดใหญ่ เมื่อมีการขยายหมู่บ้าน มีผู้คนมาอาศัยทำมาหากินจนเป็นหมู่บ้าน และตั้งชื่อขึ้นมาเป็น “หนองดาไทย”	ดาไทยประกอบอาชีพใกล้หนองน้ำ
2.	บ้านหนองดาไทย	บริเวณราบลุ่ม มีหนองน้ำอุดมสมบูรณ์ และดาไทยเป็นกลุ่มคนที่ตั้งรกรากทำมาหากินข้างหนองน้ำขนาดใหญ่ เมื่อมีการขยายหมู่บ้าน มีผู้คนมาอาศัยทำมาหากินจนเป็นหมู่บ้าน และตั้งชื่อขึ้นมาเป็น “หนองดาไทย”	ดาไทยประกอบอาชีพใกล้หนองน้ำ

8. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+อื่นๆ พบจำนวน 8 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 ดังนี้

ตารางที่ 51 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ+อื่นๆ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองจักร	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองน้ำจำนวนมาก จึงเรียกว่า “บ้านหนอง” ตามตำนานเล่าว่ามีพระยาเมืองสยามมาตรวจความสงบร่มเย็นของเมืองใหญ่ ผ่านบ้านหนองเพื่อจะไปยังเมืองเพรียว ชาวบ้านถูกเกณฑ์เข้าแถวรับ ตั้งประรำประดับสวยงาม ขบวนเกวียน ขบวนม้า ขบวนคนลั่นกลม ขบวนเกวียนใหญ่ลือลั่น และจอกทิ้งไว้ที่บ้านหนอง เป็นอนุสรณ์ ชาวบ้านมีความประทับใจกับการเดินทางผ่านของพระยา จึงเปลี่ยนชื่อว่า “บ้านหนองดินลือ” ต่อมาสมัยผู้ใหญ่ม้า เห็นว่า “ดิน” เป็นคำหยาบจึงเปลี่ยนเป็น “บ้านหนองจักร” แทน เพราะรูปร่างลักษณะของลือเกวียนคล้ายกับกรงจักร ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านว่า “บ้านหนองจักร”	หมู่บ้านมีหนองน้ำและมีลือเกวียนลักษณะคล้ายกรงจักร
2.	บ้านห้วยแร่	มีชื่อตามลำห้วยใหญ่ และเล่ากันว่าแร่คือ แร่เหล็ก หรือเป็นลักษณะดินลูกรัง โดยมีทางระบายแยกไปตามคันคลองชลประทานไปยังอำเภอเสนาให้ คลองชลประทาน และคลองห้วยแร่จะใช้เพื่อการเกษตร และจะมีคลองซอยไหลไปถึงหมู่ 3 ตำบลดาวเรือง จึงเรียก “ห้วยแร่” กันต่อๆมา และได้ชื่อตามทะเบียนปกครองท้องถิ่นว่า “บ้านห้วยแร่”	ลำห้วยที่มีแร่เหล็ก
3.	บ้านหนองโนใต้	ตามประวัติเล่าขานมาว่า มีชาวบ้านอพยพมาจาก เชียงแสน ตั้งถิ่นฐานใกล้หนองน้ำใหญ่ มีดินโสน ขึ้นมากมาย ชาวบ้านจึงเรียกว่า “หนองโสน” ต่อมา น้ำในหนองลดระดับลงทำให้มองเห็นเนินสูง ลักษณะคล้ายเกาะขนาดใหญ่ โนนูนขึ้นมา ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านหนองโน” หมู่บ้านตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหนองน้ำ จึงเรียกว่า “บ้านหนองโนใต้”	หมู่บ้านที่อยู่ทางทิศใต้ของหนองน้ำ

ตารางที่ 51 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
4.	บ้านหนองโนเหนือ	ตามประวัติเล่าขานมาว่า มีชาวบ้านอพยพมาจาก เชียงแสน ตั้งถิ่นฐาน ใกล้หนองน้ำใหญ่ มีดิน โสน ขึ้นมากมาย ชาวบ้านจึงเรียกว่า “หนอง โสน” ต่อมา น้ำในหนองลดระดับลงทำให้มองเห็นเนินสูง ลักษณะคล้ายเกาะขนาดใหญ่ โนนูนขึ้นมา ชาวบ้าน จึงเรียกว่า “บ้านหนองโน” หมู่บ้านตั้งอยู่ทาง ทิศเหนือของหนองน้ำ จึงเรียกว่า “บ้านหนองโน เหนือ”	หมู่บ้านที่อยู่ทางทิศเหนือ ของหนองน้ำ
5.	บ้านห้วยเหนือ	สมัยก่อนมีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้านจากห้วยเหนือ ไปยังห้วยใต้ ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือ ของห้วย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านห้วย เหนือ”	ลำห้วยที่อยู่ด้านเหนือ ของหมู่บ้าน
6.	บ้านหนองยาวใต้	หมู่บ้านหนองยาวใต้ มาจากลักษณะที่ตั้งของ หมู่บ้าน ตามลักษณะภูมิศาสตร์ที่เป็นหนองน้ำยาว ต่อเนื่องกันในสมัยอดีต อ้อมไปจนถึงหนองยาว สูง คนเฒ่าคนแก่จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะ ภูมิประเทศของหมู่บ้าน คือหนองยาวใต้ เพราะ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ตรงกลางเป็นภูเขาสูงกั้นระหว่าง หนองยาวใต้กับหนองยาวสูง	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว ไปถึงตอนใต้ของ หมู่บ้าน
7.	บ้านหนองยาวสูง	หมู่บ้านมีลำห้วยหนองยาวที่อุดมสมบูรณ์ มีปลา มากมาย ลำห้วยหนองมีความยาวมาก พอถึงหน้า น้ำน้ำมีปริมาณมาก ชาวบ้านจึงต้องขึ้น ไปอาศัยอยู่ บริเวณเชิงเขาที่สูงจากน้ำ จึงเรียกชื่อบ้านว่า “บ้านหนองยาวสูง”	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว และช่วงฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านต้องขึ้น ไปอยู่ ที่สูง
8.	บ้านห้วยลี	ตามประวัติเล่าต่อ ๆ กันมา ได้มีชาวบ้านอพยพมา ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีลำห้วยไหลผ่าน หมู่บ้าน มีปลาชุกชุมชาวบ้านส่วนมากจึงได้ทำที่ ดักปลาในลำห้วย เรียกว่า ลีดักปลา จึงได้ตั้งชื่อ หมู่บ้านตามอุปกรณ์ดักจับปลา ว่า “ห้วยลี”	ลำห้วยที่มีปลาชุกชุม และชาวบ้านใช้อุปกรณ์ “ลี” ในการดักปลา

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน 2 เนื้อหา ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
สรุปได้ดังตารางที่ 52

ตารางที่ 52 แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง
จังหวัดสระบุรี

ที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้	11	14.28
2.	ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+สัตว์	2	2.60
3.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ต้นไม้	7	9.09
4.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+สัตว์	5	6.50
5.	ความหมายเกี่ยวกับตำนาน+ต้นไม้	2	2.60
6.	ความหมายเกี่ยวกับวัด+ตำนาน	1	1.29
7.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ชื่อบุคคล	2	2.60
8.	ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+อื่นๆ	8	10.39
	รวม	38	49.35

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้าน 77 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมาย 2 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน พบว่าชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ มากที่สุด มีจำนวน 11 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.28 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+อื่นๆ มีจำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 ลำดับรองลงมา เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ต้นไม้ จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+ชื่อบุคคล จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับตำนาน+ต้นไม้ จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 และพบน้อยที่สุดคือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับวัด+ตำนาน จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.29

ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมาย 3 เนื้อหา พบ 2 ประเภท รวมจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึงอื่นๆ+สัตว์ พบ 1 ประเภท จำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ดังนี้

ตารางที่ 53 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+อื่นๆ+สัตว์

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านหนองเขื่อนช้าง	เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ เล่าสืบต่อกันมาว่ากลุ่มคนไทยอพยพมาจากเชียงแสน มาตั้งถิ่นฐานในแถบจังหวัดสระบุรี เลือกลงที่ราบลุ่ม มีลำห้วยใหญ่ไหลผ่าน สำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งบริเวณหมู่บ้านมีลำห้วยขนาดใหญ่ที่กว้างขวางคล้ายหนองน้ำและมีเขื่อนกั้นน้ำมิให้ไหลเร็ว ในสมัยก่อนเวลามีศึกสงครามจะมีโจรช้างมาแวงกินน้ำ ออบน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองเขื่อนช้าง”	หนองน้ำขนาดใหญ่ที่สร้างเขื่อนกั้นน้ำ และมีช้างมากินน้ำที่หนองน้ำ

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน พบ 1 ประเภท จำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ดังนี้

ตารางที่ 54 แสดงชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ความเป็นมา	ความหมาย
1.	บ้านโนนคล้อ	มีเรื่องเล่าอยู่ว่า เมื่อประมาณปี 2478 มีลุงดำและครอบครัวได้เดินทางจากภาคอีสานเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินจึงพาครอบครัวเดินทางมาโดยการเดินเท้า ขณะเดินทางก็เกิดอาการเหนื่อยและเป็นเวลาพลบค่ำ จึงอาศัยนอนใต้ต้นคล้อที่มีโนนดินรอบต้น ลุงดำนอนหลับฝันว่า มีคนมาบอกให้อาศัยอยู่ที่นั่นต่อไปอย่าเดินทางไปเพราะจะเกิดอันตราย ลุงดำเล่าให้ครอบครัวฟัง และยกมือไหว้ต้นคล้อขอให้มีความสุขปลอดภัยแก่ครอบครัว แต่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโนนคล้อ”	บริเวณเนินดินที่มีต้นคล้อขึ้นอยู่

การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน 3 เนื้อหา ในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
สรุปได้ดังตารางที่ 55

ตารางที่ 55 แสดงการจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง
จังหวัดสระบุรี

ที่	การจำแนกประเภทความหมายของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1.	ความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง +อื่น ๆ+สัตว์	1	1.30
2.	ความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน	1	1.30
	รวม	2	2.60

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้าน 77 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมาย 3 เนื้อหาของชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง+อื่น ๆ+สัตว์ จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30

จากการศึกษาความหมายชื่อของหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 56

ตารางที่ 56 แสดงการจำแนกประเภทเนื้อหาความหมายของชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

ที่	ประเภทของเนื้อหา	จำนวนหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา	37	48.05
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา	38	49.35
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา	2	2.60
	รวม	77	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านเมื่อพิจารณาจำแนกประเภทความหมายเนื้อหาของ
ชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา พบมากที่สุด 38 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 49.35
รองลงมา 1 เนื้อหา 37 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 48.05

ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน

ชนิดของคำที่เป็นชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

1. คำประสม หมายถึง การนำคำซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระต่างความหมายที่มีใช้เป็นประจำ
ในภาษาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกันได้เป็นคำคำเดียวในโครงสร้างที่ใหญ่กว่าเดิม คำประสม
ร่วมกันทำหน้าที่เป็นคำชนิดเดียวกันในภาษา คือ อาจเป็นคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำบอก
เวลาที่มีความหมายใหม่ ความหมายดังกล่าวอาจมีเค้าความหมายเดิม ลักษณะสำคัญของคำประสม
คือ คำประสมแต่ละคำจะต้องมีส่วนประกอบ 2 ส่วน แต่ละส่วนอาจเป็นคำเดี่ยว กลุ่มคำหรือคำที่
สร้างแล้ว คือ คำซ้อนหรือคำประสม (ราตรี ชันวารชกร, 2551)

คำประสมที่เป็นชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เกิดจากส่วนหลักกับ
ส่วนขยาย พบ 8 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)
ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ประสมกับส่วนขยายเป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท ได้แก่
บ้านโดนด บ้านบึง

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้
จำนวน 13 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 16.88 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 57 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม	
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)
1.	บ้านโตนด	บ้าน(น.)	โตนด(น.)
2.	บ้านหงษา	บ้าน(น.)	หงษา(น.)
3.	บ้านบึง	บ้าน(น.)	บึง(น.)
4.	บ้านใหม่	บ้าน(น.)	ใหม่(ว.)
5.	บ้านแถว	บ้าน(น.)	แถว(น.)
6.	บ้านภู	บ้าน(น.)	ภู(น.)
7.	บ้านพุ	บ้าน(น.)	พุ(น.)
8.	บ้านโง้ง	บ้าน(น.)	โง้ง(ว.)
9.	บ้านตะกุด	บ้าน(น.)	ตะกุด(น.)
10.	บ้านตะกุด	บ้าน(น.)	ตะกุด(น.)
11.	บ้านม่วง	บ้าน(น.)	ม่วง(น.)
12.	บ้านกล้วย	บ้าน(น.)	กล้วย(น.)
13.	บ้านกล้วย	บ้าน(น.)	กล้วย(น.)

1.2 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย (กลุ่มคำ) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ประสมกับกลุ่มคำกริยา หรือกลุ่มคำนาม หรือกลุ่มจำนวนนับ หรือกลุ่มคำบุพบทได้แก่ บ้านสันมะพลับ บ้านป้อกแป็ก

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.90 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 58 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (กลุ่มคำ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม	
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (กลุ่มคำ)
1.	บ้านสันมะพลับ	บ้าน(น.)	สันมะพลับ(น.)
2.	บ้านป้อกเป็ก	บ้าน(น.)	ป้อกเป็ก
3.	บ้านป้อกเป็ก	บ้าน(น.)	ป้อกเป็ก

1.3 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำประสม

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลักเป็น (คำเดี่ยว)+ส่วนขยายเป็น (คำประสม) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ประสมกับส่วนขยายเป็นประสม ได้แก่ บ้านดาวเรือง

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.90 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 59 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็น (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 เป็น (คำประสม)พบจำนวน 3 หมู่บ้าน

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม	
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำประสม)
1.	บ้านดาวเรือง	บ้าน(น.)	ดาว(น.)+เรือง(ว.)
2.	บ้านดาวเรือง	บ้าน(น.)	ดาว(น.)+เรือง(ว.)
3.	บ้านดาวเรือง	บ้าน(น.)	ดาว(น.)+เรือง(ว.)

1.4 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 และส่วนขยาย 2 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท เช่น บ้านแพะ โลก บ้านป่าสัก บ้านห้วยแร้ง เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้ จำนวน 39 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 50.65 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 60 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก(คำเดี่ยว) +ส่วนขยาย1 (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย2 (คำเดี่ยว)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว)
1.	บ้านแพะ โลก	บ้าน(น.)	แพะ(น.)	โลก(น.)
2.	บ้านป่าสัก	บ้าน(น.)	ป่า(น.)	สัก(น.)
3.	บ้านห้วยแร้ง	บ้าน(น.)	ห้วย(น.)	แร้ง(น.)
4.	บ้านเจดีย์งาม	บ้าน(น.)	เจดีย์(น.)	งาม(ว.)
5.	บ้าน โลกสว่าง	บ้าน(น.)	โลก(น.)	สว่าง(ว.)
6.	บ้านหนองปรือ	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ปรือ(น.)
7.	บ้านหนองหลอด	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	หลอด(น.)
8.	บ้านหัวถนน	บ้าน(น.)	หัว(น.)	ถนน(น.)
9.	บ้านหนองปรือ	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ปรือ(น.)
10.	บ้านถนนเหล็ก	บ้าน(น.)	ถนน(น.)	เหล็ก(น.)
11.	บ้านเขาดิน	บ้าน(น.)	เขา(น.)	ดิน(น.)
12.	บ้านนาร่อง	บ้าน(น.)	นา(น.)	ร่อง(น.)
13.	บ้าน โลกกระต่าย	บ้าน(น.)	โลก(น.)	กระต่าย(น.)
14.	บ้านหนองชำแรด	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ชำแรด(น.)
15.	บ้านห้วยเหนือ	บ้าน(น.)	ห้วย(น.)	เหนือ(ว.)

ตารางที่ 60 (ต่อ)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดียว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)	ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)
16.	บ้านหนองม่วง	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ม่วง(น.)
17.	บ้านดอนคา	บ้าน(น.)	ดอน(น.)	คา(น.)
18.	บ้าน โศกสะอาด	บ้าน(น.)	โศก(น.)	สะอาด(ว.)
19.	บ้านมะขามหย่อง	บ้าน(น.)	มะขาม(น.)	หย่อง(น.)
20.	บ้านป่าไผ่	บ้าน(น.)	ป่า(น.)	ไผ่(น.)
21.	บ้านหนองจักร	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	จักร(น.)
22.	บ้านเขาโปรง	บ้าน(น.)	เขา(น.)	โปรง(ว.)
23.	บ้านใหม่สามัคคี	บ้าน(น.)	ใหม่(ว.)	สามัคคี(น.)
24.	บ้านห้วยจะเข้	บ้าน(น.)	ห้วย(น.)	จะเข้(น.)
25.	บ้านไผ่ล้อม	บ้าน(น.)	ไผ่(น.)	ล้อม(ก.)
26.	บ้านใหม่พัฒนา	บ้าน(น.)	ใหม่(ว.)	พัฒนา(ก.)
27.	บ้านป่ากล้วย	บ้าน(น.)	ป่า(น.)	กล้วย(น.)
28.	บ้านทุ่งสาธิต	บ้าน(น.)	ทุ่ง(น.)	สาธิต(น.)
29.	บ้าน โศกเพ็ก	บ้าน(น.)	โศก(น.)	เพ็ก(น.)
30.	บ้าน โนนคล้อ	บ้าน(น.)	โนน(น.)	คล้อ(ก.)
31.	บ้านวังยาง	บ้าน(น.)	วัง(น.)	ยาง(น.)
33.	บ้านหนองบัว	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	บัว(น.)
34.	บ้านหนองกรุง	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	กรุง(น.)
35.	บ้านห้วยลี่	บ้าน(น.)	ห้วย(น.)	ลี่(น.)
36.	บ้านตลิ่งชัน	บ้าน(น.)	ตลิ่ง(น.)	ชัน(ก.)
37.	บ้านหนองบัว	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	บัว(น.)
38.	บ้านเจ้าเอก	บ้าน(น.)	เจ้า(น.)	เอก(ว.)
39.	บ้านท่าจิว	บ้าน(น.)	ท่า(น.)	จิว(น.)

1.5 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 2 (คำประสม) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม เช่น บ้านหนองตาไทย บ้านหนองเขื่อนช้าง เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้จำนวน 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 14.28 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 61 ชื่อหมู่บ้านส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 2 (คำประสม)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 2 (คำประสม)
1.	บ้านหนองตาไทย	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ตา(น.)+ไทย(น.)
2.	บ้านหนองตาไทย	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ตา(น.)+ไทย(น.)
3.	บ้านหนองเขื่อนช้าง	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	เขื่อน(น.)+ช้าง(น.)
4.	บ้านท่าดอกแก้ว	บ้าน(น.)	ท่า(น.)	ดอก(น.)+แก้ว(น.)
5.	บ้านปากข้าวสาร	บ้าน(น.)	ปาก(น.)	ข้าว(น.)+สาร(น.)
6.	บ้านโคกหนามแท่ง	บ้าน(น.)	โคก(น.)	หนาม(น.)+แท่ง(น.)
7.	บ้านหนองปลาไหล	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ปลา(น.)+ไหล(น.)
8.	บ้านหนองปลาไหล	บ้าน(น.)	หนอง(น.)	ปลา(น.)+ไหล(น.)
9.	บ้านเขาไม้โค่น	บ้าน(น.)	เขา(น.)	ไม้(น.)+โค่น(ก.)
10.	บ้านกุดนกเปล้า	บ้าน(น.)	กุด(น.)	นก(น.)+เปล้า(น.)
11.	บ้านกอกนาฝาย	บ้าน(น.)	กอก(ก.)	นา(น.)+ฝาย(น.)

1.6 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ

คำประสมที่มีลักษณะนี้เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำกริยา กลุ่มคำนาม กลุ่มคำจำนวนนับหรือกลุ่มคำบุพบท เช่น บ้าน โนนสภาราม เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 62 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 2 เป็นกลุ่มคำ

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ)
1.	บ้านโนนสภาราม	บ้าน(น.)	โนน(น.)	สภา(น.)+ราม(ว.)

1.7 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม(คำเดี่ยว+คำเดี่ยว) ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย 1 (คำประสม)+ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม ส่วนขยาย 2 เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ หรือคำบุพบท เช่น บ้านหนองโนเหนือ บ้านหนองโนใต้ บ้านหนองยาวสูง เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้จำนวน 4 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.19 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 63 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว)
ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดี่ยว

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำประสม)	ส่วนขยาย 2 (คำเดี่ยว)
1.	บ้านหนองโนเหนือ	บ้าน(น.)	หนอง(น.)+โน(ก.)	เหนือ(ว.)
2.	บ้านหนองโนใต้	บ้าน(น.)	หนอง(น.)+โน(ก.)	ใต้(ว.)
3.	บ้านหนองยาวใต้	บ้าน(น.)	หนอง(น.)+ยาว(ว.)	ใต้(ว.)
4.	บ้านหนองยาวสูง	บ้าน(น.)	หนอง(น.)+ยาว(ว.)	สูง(ว.)

1.8 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม(คำเดี่ยว+คำเดี่ยว)
ส่วนขยาย 2 เป็นประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว)

คำประสมที่มีลักษณะนี้ เกิดจากส่วนหลัก (คำเดี่ยว)+ส่วนขยาย 1 (คำประสม)+
ส่วนขยาย 2 (คำประสม) ซึ่งส่วนหลักเป็นคำนาม ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม ส่วนขยาย 2 เป็น
คำประสม เช่น บ้านป่าไม้พระฉาย เป็นต้น

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นคำประสมลักษณะนี้
จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้าน แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 64 ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยาย 1 เป็นคำประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว)
ส่วนขยาย 2 เป็นคำประสม (คำเดี่ยว+คำเดี่ยว)

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	คำประสม		
		ส่วนหลัก (คำเดี่ยว)	ส่วนขยาย 1 (คำประสม)	ส่วนขยาย 2 (คำประสม)
1.	บ้านป่าไม้พระฉาย	บ้าน(น.)	ป่า(น.)+ไม้(น.)	พระ(น.)+ฉาย(น.)

การจำแนกลักษณะการสร้างค่าประสมของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
สรุปได้ดังตารางที่ 65

ตารางที่ 65 สรุปการสร้างค่าชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบ 8 ลักษณะ

ที่	ลักษณะการสร้างค่าประสมของชื่อหมู่บ้าน	จำนวนชื่อ	ร้อยละ
1.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)	13	16.88
2.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (กลุ่มคำ)	3	3.90
3.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำประสม)	3	3.90
4.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)	39	50.65
5.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ ส่วนขยาย 2 (คำประสม)	11	14.28
6.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก (คำเดียว)+ส่วนขยาย 1 (คำเดียว)+ ส่วนขยาย 2 (กลุ่มคำ)	1	1.30
7.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก(คำเดียว)+ส่วนขยาย 1(คำประสม)+ ส่วนขยาย 2 (คำเดียว)	4	5.19
8.	ชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลัก(คำเดียว)+ส่วนขยาย 1(คำประสม)+ ส่วนขยาย 2(คำประสม)	1	1.30
	รวม	75	100

ผู้วิจัยพบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างค่าประสมมากที่สุด
จำนวน 76 ชื่อหมู่บ้าน โดยคำประสมที่พบจากชื่อหมู่บ้านเป็นแบบมีส่วนหลักเป็นคำเดียว
ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดียว ส่วนขยาย 2 เป็นคำเดียว จำนวน 39 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 50.65 รองลงมา
เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยาย 1 เป็นคำเดียว จำนวน 13 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ
16.88

2. คำสมาส หมายถึง การนำคำในภาษาบาลีและสันสกฤตมาประสมกัน ทำให้เกิดคำใหม่ มีความหมายใหม่ แต่ยังคงมีเค้าความหมายเดิมอยู่ โดยมีข้อสังเกตว่าความหมายของคำสมาส คำหลักมักจะอยู่ข้างหลัง ดังนั้นในการแปลศัพท์คำสมาสส่วนใหญ่ มักจะแปลจากคำหลังมาคำหน้า ทั้งนี้ เพราะในภาษาบาลี-สันสกฤตคำขยายอยู่ข้างหน้าคำที่ถูกขยาย (ราตรี ชันวารชร, 2551) ผลการวิจัยลักษณะการสร้างคำพบชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 66 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส

ที่	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำสมาส	คำเสริม (ส่วนขยาย)	คำตั้ง (ส่วนหลัก)
1.	บ้านพระพุทธรชายน	พระ (ภาษาบาลีสันสกฤต) พุทธร (ภาษาบาลีสันสกฤต)	ฉายน(ภาษาบาลี.)

3. คำซ้อน หมายถึง การนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกันหรือตรงข้ามกัน ตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาวางเรียงต่อกัน (ราตรี ชันวารชร, 2551) ผลการวิจัยลักษณะการสร้างคำซ้อน พบชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำซ้อน จำนวน 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี แสดงให้เห็นโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังตารางที่ 67 ต่อไปนี้

ตารางที่ 67 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำซ้อน

ที่	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำซ้อน	ส่วนหลัก (คำซ้อน)	ส่วนขยาย (คำซ้อน)
1.	บ้านหนองคู	หนอง	คู

ตารางที่ 68 สรุปวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำชื่อหมู่บ้านตามชนิดคำ

ที่	ชนิดคำ	จำนวนที่พบ	คิดเป็นร้อยละ
1.	คำประสม	75	97.40
2.	คำสมาส	1	1.30
3.	คำซ้อน	1	1.30
	รวม	77	100

จากตารางที่ 68 แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำซึ่งแบ่งตามชนิดคำ เรียงลำดับที่พบจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ พบการสร้างคำประสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.40 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด พบคำสมาสและคำซ้อนเป็นจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด

ประเภทที่มาของคำ

การวิเคราะห์ประเภทที่มาของคำ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ กำชัย ทองหล่อ (2545: 194-195) ซึ่งแบ่งประเภทที่มาของคำไว้ 3 ประเภท ได้แก่ คำที่มาจากภาษาไทย คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ และคำที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ โดยผู้วิจัยศึกษาและเปรียบเทียบที่มาของคำในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยมีดังนี้

1. คำที่มาจากภาษาไทย

คำที่มาจากภาษาไทย เป็นคำภาษาไทยแท้มีลักษณะคำพยางค์เดียว เป็นคำที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์ที่มาของคำ โดยจำแนกเป็นชื่อหมู่บ้านที่เป็นหน่วยคำเดียวและชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำประสม ผลการวิจัยพบคำที่มาจากภาษาไทย จำนวน 59 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.62 ดังนี้

1.1 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นหน่วยคำเดี่ยว ที่เป็นคำที่มาจากภาษาไทย มีจำนวน 0 ชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบึง บ้านใหม่ บ้านแถว บ้านภู บ้านโพ บ้านโง้ง บ้านม่วง บ้านกล้วย บ้านกล้วย บ้านโดนด คิดเป็นร้อยละ 12.99

1.2 ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำประสม ที่มีคำหลักและคำขยายเป็นคำที่มาจากภาษาไทย มีจำนวน 49 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 74.03 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

บ้านดาวเรือง	บ้านดาวเรือง	บ้านป่าสัก	บ้านดาวเรือง
บ้านห้วยแร่	บ้านหงษา	บ้านหนองปรือ	บ้านหนองตาไทย
บ้านหนองหลอด	บ้านสันมะพลับ	บ้านหนองปรือ	บ้านป็อกแป็ก
บ้านหนองตาไทย	บ้านเขาดิน	บ้านป็อกแป็ก	บ้านนาร่อง
บ้านหนองโนเหนือ	บ้านห้วยเหนือ	บ้านหนองโนใต้	บ้านหนองชำแรด
บ้านหนองม่วง	บ้านหนองยาวใต้	บ้านป่าไผ่	บ้านห้วยจะเข้
บ้านหนองเขื่อนช้าง	บ้านท่าดอกแก้ว	บ้านมะขามหย่อง	บ้านหนองปลาไหล
บ้านหนองยาวสูง	บ้านหนองคู	บ้านเขาโป่ง	บ้านป่ากล้วย
บ้านไผ่ล้อม	บ้านวังยาง	บ้านหนองปลาไหล	บ้านท่าจิว
บ้านเขาไม้โค่น	บ้านท่าเยี่ยม	บ้านกุดนกเปล้า	บ้านหนองบัว
บ้านกอกนาฝาย	บ้านห้วยลี	บ้านหนองกรุง	บ้านดลิ่งชัน
บ้านหนองบัว	บ้านเจ้าเอก	บ้านตะกุด	บ้านตะกุด
บ้านหนองตาไทย			

2. คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ เป็นคำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ในภาษาไทย โดยเปลี่ยนแปลงความหมายและปรับเสียงให้เหมาะสมกับภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ที่มาของชื่อหมู่บ้าน พบว่าชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำมาจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

ชื่อหมู่บ้าน	ที่มาของคำภาษาต่างประเทศ
บ้านพระพุทธรณาย	พระพุทธร ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต นาย ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 762) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 336)

3. คำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

คำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นการนำคำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมาใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อหมู่บ้าน 1 ชื่อ อาจเป็นคำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมากกว่า 1 ภาษาก็ได้

จากการการวิเคราะห์ที่มาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบชื่อหมู่บ้านที่มีคำมาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 17 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.08 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ได้แก่

ชื่อหมู่บ้าน	คำที่มาจากภาษาไทย	คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
บ้านเจดีย์งาม	งาม	เจดีย์ = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต บาลี = เจดีย์, สันสกฤต = ใจดูย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 320-321)
บ้านหัวถนน	หัว	ถนน = ภาษาเขมร เขมร = ถนน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 485)
บ้านถนนเหล็ก	เหล็ก	ถนน = ภาษาเขมร , เขมร = ถนน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 485)
บ้านหนองจักร	หนอง	จักร = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี = จุก , ภาษาบาลี = จกร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 296)
บ้านใหม่สามัคคี	ใหม่	สามัคคี = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต = สามคฺฐี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1178)
บ้านใหม่พัฒนา	ใหม่	พัฒนา = ภาษาบาลีภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี = วฑฺฒน, ภาษาสันสกฤต = วรฺจน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 779)

ชื่อหมู่บ้าน	คำที่มาจากภาษาไทย	คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
บ้านโนนสภาราม	โนน,ราม	สภา = ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาบาลี = สภา, ภาษาสันสกฤต=สภา) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1123)
บ้านทุ่งสาริกา	ทุ่ง	สาริกา = ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาบาลี = สาริกา, ภาษาสันสกฤต= สาริกา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1184)
บ้านป่าไม้พระฉาย	ป่าไม้	พระ = ภาษาบาลีสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1184) ฉาย = ภาษาบาลีสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 336)
บ้านแพะโคก	แพะ	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านโคกสว่าง	สว่าง	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านโคกกระต่าย	กระต่าย	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านโคกสะอาด	สะอาด	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านโคกหนามแท่ง	หนาม, แท่ง	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านโคกเพ็็ก	เพ็็ก	โคก = ภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 268)
บ้านปากข้าวสาร	ปาก,ข้าว	สาร = ภาษาบาลีสันสกฤต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1182)

ตารางที่ 69 แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ที่มาของคำ	จำนวนชื่อหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
คำที่มาจากภาษาไทย	59	76.62
คำที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ	17	22.08
คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ	1	1.30
รวม	77	100

จากตารางที่ 69 แสดงประเภทที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จากชื่อหมู่บ้านทั้งหมด 77 หมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าเป็นชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาไทยมากที่สุดจำนวน 59 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.62 เป็นชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ 17 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.08 และชื่อหมู่บ้านที่มาจากภาษาต่างประเทศ 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30

การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยนำชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกดั้งเดิม กับชื่อหมู่บ้านตามกระทรวงมหาดไทยในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 77 หมู่บ้าน มาวิเคราะห์โดยนำเกณฑ์ของ พระยาอนุমানราชชน (2515) มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ใช้เกณฑ์ของ โฉมสุรางค์ ทองปลิว (2534) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมาย และใช้เกณฑ์ของ บรรจบ พันธุเมธา (2544) มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเสียง

- 1.1 การย้ายเสียง
- 1.2 เสียงกร่อน
- 1.3 การสับเสียง
- 1.4 เสียงเลื่อน
- 1.5 การกลมกลืนเสียง
- 1.6 แปลงเสียงให้ต่างกัน
- 1.7 ตัดเสียงเดิมเสียง

2. การเปลี่ยนแปลงด้านคำ

2.1 การตัดคำ

2.2 การเติมคำ

3. การเปลี่ยนแปลงความหมาย

3.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม

3.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด

3.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน

3.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี

3.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยพิจารณาชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิมเป็นหลัก แล้วนำมาเปรียบเทียบกับชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้และบันทึกไว้ในทำเนียบชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านใน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 77 หมู่บ้าน พบว่า มีชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกแต่เดิม และจนบันทึกไว้ในกระทรวงมหาดไทยใช้ในปัจจุบัน มีจำนวน 48 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 62.34 ดังนี้

ตารางที่ 70 แสดงชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง คำ และความหมาย

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย	ความหมาย
1. บ้านห้วยแร่	ลำห้วยที่มีแร่เหล็ก	บ้านห้วยแร่	ลำห้วยที่มีแร่เหล็ก
2. บ้านโตนด	หมู่บ้านที่มีตาโหนดมาตั้ง บ้านเรือนกลุ่มแรก	บ้านโตนด	หมู่บ้านที่มีตาโหนดมาตั้ง บ้านเรือนกลุ่มแรก
3. บ้านบึง	หมู่บ้านมีบึงน้ำขนาดใหญ่	บ้านบึง	หมู่บ้านมีบึงน้ำขนาดใหญ่
4. บ้านโคกสว่าง	พื้นที่เนินสูงเป็นเส้นทาง คมนาคมที่ผ่านบริเวณนี้ ในเวลาสว่างพอดี	บ้านโคกสว่าง	พื้นที่เนินสูงเป็นเส้นทาง คมนาคมที่ผ่านบริเวณนี้ใน เวลาสว่างพอดี
5. บ้านหนองตาไทย	ตาไทยประกอบอาชีพใกล้ หนองน้ำ	บ้านหนองตาไทย	ตาไทยประกอบอาชีพใกล้ หนองน้ำ
6. บ้านหนองหลอด	หนองน้ำที่มีต้นหลอดขึ้น จำนวนมาก	บ้านหนองหลอด	หนองน้ำที่มีต้นหลอดขึ้น จำนวนมาก
7. บ้านสันมะพลับ	มีต้นมะพลับขึ้นเป็นสัน ตามริ้วบ้าน	บ้านสันมะพลับ	มีต้นมะพลับขึ้นเป็นสัน ตามริ้วบ้าน
8. บ้านหนองตาไทย	ตาไทยประกอบอาชีพใกล้ หนองน้ำ	บ้านหนองตาไทย	ตาไทยประกอบอาชีพใกล้ หนองน้ำ
9. บ้านเขาดิน	ภูเขาที่มีแต่ดิน	บ้านเขาดิน	ภูเขาที่มีแต่ดิน
10. บ้านห้วยเหนือ	ลำห้วยที่อยู่ด้านเหนือของ หมู่บ้าน	บ้านห้วยเหนือ	ลำห้วยที่อยู่ด้านเหนือของ หมู่บ้าน
11. บ้านนาร่อง	พื้นที่ราบลุ่มชาวบ้านทำนา มีน้ำไหลมาตามร่องน้ำ	บ้านนาร่อง	พื้นที่ราบลุ่มชาวบ้านทำนา มีน้ำไหลมาตามร่องน้ำ
12. บ้านหนองม่วง	หนองน้ำที่มีต้นมะม่วงขึ้น รอบหนองน้ำจำนวนมาก	บ้านหนองม่วง	หนองน้ำที่มีต้นมะม่วงขึ้น รอบหนองน้ำจำนวนมาก
13. บ้านดอนคา	พื้นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงมี หญ้าคาขึ้นจำนวนมาก	บ้านดอนคา	พื้นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงมี หญ้าคาขึ้นจำนวนมาก
14. บ้านโคกสะอาด	เนินดินที่เพาะปลูกพืช ไม่ขึ้นมองแล้วสะอาดตา	บ้านโคกสะอาด	เนินดินที่เพาะปลูกพืช ไม่ขึ้นมองแล้วสะอาดตา
15. บ้านหนองยาวใต้	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว ไปถึงตอนใต้ของหมู่บ้าน	บ้านหนองยาวใต้	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว ไปถึงตอนใต้ของหมู่บ้าน

ตารางที่ 70 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย	ความหมาย
16. บ้านหนองเขื่อนช้าง	หนองน้ำขนาดใหญ่ที่สร้าง เขื่อนกั้นน้ำและมีช้างมากิน น้ำที่หนองน้ำ	บ้านหนองเขื่อนช้าง	หนองน้ำขนาดใหญ่ที่สร้าง เขื่อนกั้นน้ำและมีช้างมากิน น้ำที่หนองน้ำ
17. บ้านป่าไผ่	บริเวณที่มีต้นไผ่ขึ้นอยู่ หนาแน่น	บ้านป่าไผ่	บริเวณที่มีต้นไผ่ขึ้นอยู่ หนาแน่น
18. บ้านหนองยาวสูง	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว และช่วงฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านต้องขึ้นไปอยู่ที่สูง	บ้านหนองยาวสูง	หนองน้ำที่มีลักษณะยาว และช่วงฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านต้องขึ้นไปอยู่ที่สูง
19. บ้านพู่	บริเวณที่มีต้นพู่	บ้านพู่	บริเวณที่มีต้นพู่
20. บ้านปากข้าวสาร	วัดที่มีการตากข้าวสาร ที่จมน้ำ	บ้านปากข้าวสาร	วัดที่มีการตากข้าวสาร ที่จมน้ำ
21. บ้านเขาโปร่ง	บริเวณภูเขาที่รอบล้อม ด้วยป่าโปร่ง	บ้านเขาโปร่ง	บริเวณภูเขาที่รอบล้อม ด้วยป่าโปร่ง
22. บ้านห้วยจะเข้	ลำห้วยมีลักษณะคล้ายจะเข้	บ้านห้วยจะเข้	ลำห้วยมีลักษณะคล้ายจะเข้
23. บ้านพระพุทธราย	วัดมีรอยเงาพระพุทธรูปยื่น บริเวณเชิงเขาพระพุทธราย	บ้านพระพุทธราย	วัดมีรอยเงาพระพุทธรูปยื่น บริเวณเชิงเขาพระพุทธราย
24. บ้านโลกเพ็ก	พื้นที่โลกมีต้นเพ็กขึ้น จำนวนมาก	บ้านโลกเพ็ก	พื้นที่โลกมีต้นเพ็กขึ้น จำนวนมาก
25. บ้านโลกหนามแท่ง	เนินดินที่มีต้นไม้อื่นขึ้นอยู่และ มีหนามรอบต้น	บ้านโลกหนามแท่ง	เนินดินที่มีต้นไม้อื่นขึ้นอยู่และ มีหนามรอบต้น
26. บ้านเขาไม้ไค่น	บริเวณภูเขาที่มีต้นไม้ สมบูรณ์และต้นไม้ไค่นเอง ตามธรรมชาติ	บ้านเขาไม้ไค่น	บริเวณภูเขาที่มีต้นไม้ สมบูรณ์และต้นไม้ไค่นเอง ตามธรรมชาติ
27. บ้านหนองคู	หนองน้ำมีคูหรือเนินโคลนขึ้น ช่วงหน้าแล้ง	บ้านหนองคู	หนองน้ำมีคูหรือเนินโคลนขึ้น ช่วงหน้าแล้ง
28. บ้านกุดนกเปล้า	หนองน้ำที่มีนกเปล้า จำนวนมาก	บ้านกุดนกเปล้า	หนองน้ำที่มีนกเปล้า จำนวนมาก
29. บ้านปากกล้วย	บริเวณที่มีต้นกล้วย จำนวนมาก	บ้านปากกล้วย	บริเวณที่มีต้นกล้วย จำนวนมาก

ตารางที่ 70 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย	ความหมาย
30. บ้านทุ่งสาธิตา	บริเวณทุ่งนาและมินิก สาธิตาศัยอยู่จำนวนมาก	บ้านทุ่งสาธิตา	บริเวณทุ่งนาและมินิก สาธิตาศัยอยู่จำนวนมาก
31. บ้านโนนค้อ	บริเวณเนินดินที่มีต้นค้อ ขึ้นอยู่	บ้านโนนค้อ	บริเวณเนินดินที่มีต้นค้อ ขึ้นอยู่
32. บ้านม่วง	หมู่บ้านที่มีต้นมะม่วง จำนวนมาก	บ้านม่วง	หมู่บ้านที่มีต้นมะม่วง จำนวนมาก
33. บ้านวังยาง	ห้วยน้ำที่มีต้นยางใหญ่ อยู่ริมน้ำหลายต้น	บ้านวังยาง	ห้วยน้ำที่มีต้นยางใหญ่ อยู่ริมน้ำหลายต้น
34. บ้านหนองบัว	หนองน้ำที่มีดอกบัวขึ้น อยู่มาก	บ้านหนองบัว	หนองน้ำที่มีดอกบัวขึ้น อยู่มาก
35. บ้านท่าเยี่ยม	หมู่บ้านที่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 5 เสด็จมาเยี่ยม บริเวณทำนน้ำของหมู่บ้าน	บ้านท่าเยี่ยม	หมู่บ้านที่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 5 เสด็จมาเยี่ยม บริเวณทำนน้ำของหมู่บ้าน
36. บ้านกอกนาฝาย	วัดที่มีชอนน้ำไหลผ่าน ไปยังท้องนาของชาวบ้าน	บ้านกอกนาฝาย	วัดที่มีชอนน้ำไหลผ่าน ไปยังท้องนาของชาวบ้าน
37. บ้านห้วยลี	ลำห้วยที่มีปลาชุกชุมและ ชาวบ้านใช้อุปกรณ์ “ลี” ในการดักปลา	บ้านห้วยลี	ลำห้วยที่มีปลาชุกชุมและ ชาวบ้านใช้อุปกรณ์ “ลี” ในการดักปลา
38. บ้านดลิ่งชัน	บริเวณริมดลิ่งแม่น้ำ ที่มีความลาดชัน	บ้านดลิ่งชัน	บริเวณริมดลิ่งแม่น้ำ ที่มีความลาดชัน
39. บ้านหนองบัว	หนองน้ำที่มีดอกบัว ขึ้นอยู่มาก	บ้านหนองบัว	หนองน้ำที่มีดอกบัว ขึ้นอยู่มาก
40. บ้านท่าจิว	ทำนน้ำที่มีต้นจิวขึ้นอยู่ จำนวนมาก	บ้านท่าจิว	ทำนน้ำที่มีต้นจิวขึ้นอยู่ จำนวนมาก
41. บ้านแถว	ชาวบ้านสร้างบ้านเรียง เป็นแถว	บ้านแถว	ชาวบ้านสร้างบ้านเรียง เป็นแถว
42. บ้านถนนเหล็ก	หมู่บ้านที่มีทางรถไฟ ตัดผ่านและใช้รถไฟ ในการเดินทาง	บ้านถนนเหล็ก	หมู่บ้านที่มีทางรถไฟ ตัดผ่านและใช้รถไฟ ในการเดินทาง

ตารางที่ 70 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกมาแต่เดิม	ความหมาย	ชื่อหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย	ความหมาย
43. บ้านป่าสัก	หมู่บ้านที่มีต้นสัก จำนวนมาก	บ้านป่าสัก	หมู่บ้านที่มีต้นสัก จำนวนมาก
44. บ้านหงษา	วัดที่สร้างขึ้นโดยผู้อพยพ มาจากเมืองหงษา ประเทศพม่า	บ้านหงษา	วัดที่สร้างขึ้นโดยผู้อพยพ มาจากเมืองหงษา ประเทศพม่า
45. บ้านเจดีย์หัก	วัดที่มีเจดีย์หักและได้รับ การบูรณะให้สวยงาม	บ้านเจดีย์หัก	วัดที่มีเจดีย์หักและได้รับ การบูรณะให้สวยงาม
46. บ้านใหม่	หมู่บ้านที่ขยายออกจาก บ้านภูไทยมาตั้งบ้านใหม่	บ้านใหม่	หมู่บ้านที่ขยายออกจาก บ้านภูไทยมาตั้งบ้านใหม่
47. บ้านใหม่สามัคคี	หมู่บ้านที่ย้ายออกจาก หมู่บ้านแพะและตั้ง บ้านเรือนใหม่และมีความ สามัคคีช่วยกันสร้างบ้าน	บ้านใหม่สามัคคี	หมู่บ้านที่ย้ายออกจาก หมู่บ้านแพะและตั้ง บ้านเรือนใหม่และมีความ สามัคคีช่วยกันสร้างบ้าน
48. บ้านใหม่พัฒนา	บ้านเรือนใหม่ที่มีการพัฒนา ความเจริญ	บ้านใหม่พัฒนา	บ้านเรือนใหม่ที่มีการพัฒนา ความเจริญ

2. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียงของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 77 หมู่บ้าน โดยพิจารณาชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิมเป็นหลัก แล้วนำมาเปรียบเทียบกับชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้และบันทึกไว้ในทำเนียบชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบว่าชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงด้านเสียง มีจำนวน 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังนี้

2.1 การย้ายเสียง (Sound Shift) เป็นการกลายเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์จากฐานกรณ์หนึ่งไปอีกฐานกรณ์หนึ่ง เช่น คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ช จะเป็น จ ในถิ่นพายัพและไทยใหญ่ และเป็น ซ ในถิ่นอีสาน (พระยาอนุมานราชชน, 2515)

จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงเสียง ในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน
ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.90

ตารางที่ 71 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
บ้านดาวเลื่อง	บ้านดาวเรือง	ย้ายเสียงพยัญชนะ ร เป็น ล
บ้านดาวเลื่อง	บ้านดาวเรือง	ย้ายเสียงพยัญชนะ ร เป็น ล
บ้านดาวเลื่อง	บ้านดาวเรือง	ย้ายเสียงพยัญชนะ ร เป็น ล

2.2 การกลมกลืนเสียง(Assimilation) เป็นลักษณะที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่ง
จะกลายเป็นเสียงคล้ายหรือเหมือนกันกับเสียงหนึ่ง เช่น ลิบเอ็ด เป็น ลิบเบ็ด, มนิลา เป็น มลิลลา,
ทีเดิว เป็น เทียว เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ พบการกลมกลืนเสียง ในชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
พบ 1 ชื่อคิดเป็นร้อยละ 1.30

ตารางที่ 72 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการย้ายเสียงของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้าน เรียกแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
บ้านโง้ง	บ้านโค้ง	กลมกลืนจากเสียง ง เป็น ค โง้ง เป็น โค้ง เพราะมีตำแหน่งที่เกิดของ เสียงตำแหน่งเดียวกัน คือเพดานอ่อน

2.3 ตัดเสียงเดิมเสียง เช่น กรณีของการตัดเสียง เช่น คำว่า อนิจจา เป็น นิจจา กรณี
ของการเติมเสียง เช่น คำว่า ลูกค่อม เป็น ลูกกระค่อม เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ พบการตัดเสียงเดิมเสียง ในชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.90 ซึ่งเป็นการเติมเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร ดังนี้

ตารางที่ 73 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงในลักษณะการตัดเสียงเดิมเสียงของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกแต่เดิม	ชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
บ้าน โลกกะต่าย	บ้าน โลกกระต่าย	เติมเสียงพยัญชนะ ร จาก กะ เป็น กระ
บ้านหนองปือ	บ้านหนองปรือ	ตัดเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร จาก ปรือ เป็น ปือ
บ้านหนองปือ	บ้านหนองปรือ	ตัดเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ร จาก ปรือ เป็น ปือ

2.4 เสียงกร่อน (Phonetic Decay) เช่นคำว่า อันหนึ่ง เป็น หนึ่ง ฉะนั้น เป็น ฉะนี้ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ไม่พบการเปลี่ยนแปลงเสียงกร่อนในชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

2.5 การสับเสียง (Metathesis) เช่น ตะกร้า เป็น กะต้ำ, ตะกร้อ เป็น กะต้อ, ตะกรุม เป็น กะตรัม เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ไม่พบการสับเสียงในชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

2.6 เสียงเลื่อนหรือสวารภักดิ์ (Glides) เช่น คำว่า คราว กว้าง เมื่อ ขณะพูดจะมีเสียงเออ หรือ อืออี้ แทรกอยู่ระหว่างเสียงที่คล้ายกันเป็น เคอราว เกอวาง แต่เสียงที่แทรกอยู่นี้ถ้าพูดเร็วๆ จะไม่ปรากฏให้ได้ยิน

จากการวิเคราะห์ไม่พบเสียงเลื่อนในชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

2.7 การแปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation) เช่น คำว่า hanson เป็น hansom

จากการวิเคราะห์ที่ไม่พบการแปลงเสียงในชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ผู้วิจัยพบว่าจากชื่อหมู่บ้าน 77 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง จำนวน 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.09

3. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านคำ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนส่วนต่างๆ ของคำที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านจากรูปหนึ่งเป็นอีกรูปหนึ่ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ บรรจบ พันธุเมธา (2544: 101-109) ซึ่งแบ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านคำเป็น 2 ลักษณะ คือ การตัดคำ และการเติมคำ

3.1 การตัดคำ

การเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการตัดคำ เป็นลักษณะที่แบ่งคำผิด เช่น คำว่า นกจอก เป็นนกรกระจอก จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนส่วนต่างๆ ของคำที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน จากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60

ตารางที่ 74 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการตัดคำของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่	ลักษณะ	สาเหตุของ
ที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิม	กระทรวงมหาดไทยใช้	การเปลี่ยนแปลง	การเปลี่ยนแปลง
บ้านแพะหาง โลก	บ้านแพะ โลก	ตัดคำตรงกลาง (หาง)	เพื่อให้คำสั้นลงและ ออกเสียงได้ง่าย
บ้านหนองตองกรุง	บ้านหนองกรุง	ตัดคำตรงกลาง (ตอง)	เพื่อให้คำสั้นลงและ ออกเสียงได้ง่าย

3.2 การเติมคำ

การเปลี่ยนแปลงด้านคำ ในลักษณะการเติมคำ เป็นการเติมคำเข้าไป เช่น คำว่า กา เป็น อีกา จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ดังนี้

ตารางที่ 75 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการเติมคำของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่	ลักษณะ	สาเหตุของ
ที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิม	กระทรวงมหาดไทยใช้	การเปลี่ยนแปลง	การเปลี่ยนแปลง
บ้านป่าไม้	บ้านป่าไม้พระฉาย	เติมคำด้านท้าย (พระฉาย)	เพื่อให้ความหมาย ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง มีการเปลี่ยนแปลงในอีก 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงรูปคำบางส่วน และการเปลี่ยนรูปคำทั้งหมด

3.2.1 การเปลี่ยนรูปคำบางส่วน

การเปลี่ยนรูปคำบางส่วนพบว่า มีการเปลี่ยนคำหน้า และคำหลัง จำนวน 8 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.38 ดังนี้

ตารางที่ 76 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการเปลี่ยนแปลงบางส่วน

ชื่อหมู่บ้านที่ ชาวบ้านเรียกเดิม	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านหนองดินลื้อ	หมู่บ้านที่มีเจ้าเสด็จผ่าน โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะ และ ลื้อเกวียนหลุดหักที่หมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของดินลื้อ	บ้านหนองจักร	หมู่บ้านที่มีเจ้าเสด็จผ่าน โดยใช้ เกวียนเป็นพาหนะ และลื้อเกวียน หลุดหักที่หมู่บ้านจึงเรียกว่า ลื้อเกวียน ว่า ดินลื้อ ต่อมาชาวบ้าน เปลี่ยนจาก ดินลื้อ เป็น จักร เพราะมีรูปลักษณะคล้ายกัน	เปลี่ยนคำหลังจากดินลื้อ เป็น จักร	เพื่อความไพเราะและสุภาพ
บ้านหนองโสน	หนองน้ำที่มีต้นโสนขึ้นจำนวน มาก	บ้านหนองโนใต้	หนองน้ำที่น้ำแห้งและมีโนนดิน โผล่ขึ้นกลางน้ำและหมู่บ้านตั้งอยู่ ทางทิศใต้ของหนองน้ำ	เปลี่ยนคำหลังจาก โสน เป็น โนใต้	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ ของพื้นที่และเพื่อให้มี ความหมาย
บ้านมะขามเต่า	หมู่บ้านที่มีต้นมะขามที่อายุยืน	บ้านมะขามหย่อง	หมู่บ้านที่มีต้นมะขามจำนวนมาก และถูกตัดเพราะอายุมาก คงเหลือ เป็นหย่อมๆ	เปลี่ยนคำหลังจาก เต่า เป็น หย่อม และเพี้ยนมา เป็น หย่อง	เปลี่ยนเพื่อความไพเราะ และตามสภาพพื้นที่

ตารางที่ 76 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ ชาวบ้านเรียกเดิม	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านหนองโสน	หนองน้ำที่มีต้นโสนขึ้น จำนวนมาก	บ้านหนองโนเหนือ	หนองน้ำที่น้ำแห้งและมีโนนดิน โผล่ขึ้นกลางน้ำและหมู่บ้านตั้ง อยู่ทางทิศเหนือของหนองน้ำ	เปลี่ยนคำหลังจาก โสน เป็น โนเหนือ	เปลี่ยนแปลงตามสภาพพื้นที่ และเพื่อให้มีความหมาย ชัดเจน
บ้านหนองจำแรด	หนองน้ำที่มีแรดมาอาศัยอยู่	บ้านหนองชำแรด	หนองน้ำที่มีแรดมาอาศัยอยู่	เปลี่ยนคำหลังจาก จำแรด เป็น ชำแรด	เพื่อความไพเราะและง่ายต่อ การออกเสียง
บ้านหนองเอี่ยน	หมู่บ้านที่มีปลาไหลมาก เอี่ยน เป็นภาษาล้าน หมายถึงปลาไหล	บ้านหนองปลาไหล	หมู่บ้านที่มีปลาไหลจำนวนมาก	เปลี่ยนคำหลังจาก เอี่ยน เป็นปลาไหล	เพื่อความหมายชัดเจนและ ความไพเราะ
บ้านหนองเอี่ยน	หมู่บ้านที่มีปลาไหลมากเอี่ยน เป็นภาษาล้าน หมายถึงปลาไหล	บ้านหนองปลาไหล	หมู่บ้านที่มีปลาไหลจำนวนมาก	เปลี่ยนคำหลังจาก เอี่ยน เป็น ปลาไหล	เพื่อความหมายชัดเจนและ ความไพเราะ
บ้านศิระชะถนน	หมู่บ้านมีเจ้าเสด็จมาแวะพักที่ หมู่บ้าน ทางหมู่บ้านจึงทำ ถนนเพื่อให้ขบวนเสด็จผ่าน ถนนที่สร้างขึ้นได้ทำจากหนอง น้ำมาบรรจุบถึงวัด	บ้านหัวถนน	หมู่บ้านมีเจ้าเสด็จมาแวะพักที่ หมู่บ้าน ทางหมู่บ้านจึงทำถนน เพื่อให้ขบวนเสด็จผ่าน ถนนที่ สร้างขึ้นได้ทำจากหนองน้ำมาบรรจุ ถึงวัด	เปลี่ยนคำหน้า จาก ศิระชะ เป็น หัว	เพื่อให้มีความหมายชัดเจน ว่าเป็นส่วนต้นของถนน

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงรูปคำทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงรูปคำทั้งหมดเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปคำจากคำหนึ่งไปเป็นอีกคำหนึ่ง เพื่อให้ชื่อนั้นเป็นสิริมงคลกับผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือเพื่อให้เกิดความไพเราะ มีความหมายจดจำและเข้าใจง่าย การเปลี่ยนแปลงรูปคำทั้งหมดนี้ทำให้ความหมายของชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปด้วย ชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะนี้มีจำนวน 11 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตารางที่ 77 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านคำในลักษณะการเปลี่ยนแปลงคำทั้งหมด

ชื่อหมู่บ้านที่ ชาวบ้านเรียกเดิม	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านป่าเป็ก	หมู่บ้านที่มีต้นเป็ก หรือเพล็ก	บ้านป้อกเป็ก	หมู่บ้านที่มีทางรถไฟผ่านและ ตั้งเป็นสถานีรถไฟบ้านป้อก เป็ก	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ พื้นที่
บ้านป่าเป็ก	หมู่บ้านที่มีต้นเป็ก หรือเพล็ก	บ้านป้อกเป็ก	หมู่บ้านที่มีทางรถไฟผ่านและ ตั้งเป็นสถานีรถไฟ บ้านป้อกเป็ก	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ พื้นที่
บ้าน 3 หลุม	หมู่บ้านที่หลุม จำนวนสามหลุม ตามคำบอกเล่าของชาวบ้าน	บ้านท่าดอกแก้ว	ท่าน้ำที่มีต้นแก้วขึ้นอยู่ที่ท่าน้ำ	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เพื่อความเป็นสิริมงคล
บ้านวัดน้อย	หมู่บ้านที่ใช้ชื่อเดียวกับวัด ว่า วัดน้อย	บ้านเจ้าเอก	หมู่บ้านที่มีเจ้าเสด็จมาประทับ	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เพื่อความเป็นสิริมงคล

ตารางที่ 77 (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้านที่ ชาวบ้านเรียกเดิม	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านที่ กระทรวงมหาดไทยใช้	ความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน	ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง	สาเหตุของ การเปลี่ยนแปลง
บ้านสระขุด	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วย ความสามัคคี	บ้านตะกุด	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วยความ สามัคคี เสียงเพี้ยน เป็น ตะกุด	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เพื่อความเป็นสิริมงคล
บ้านสระขุด	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วย ความสามัคคี	บ้านตะกุด	หมู่บ้านที่มีสระขุดด้วยความ สามัคคี เสียงเพี้ยน เป็น ตะกุด	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เพื่อความเป็นสิริมงคล
บ้านซ้อง	ตามคำบอกเล่าไม่ทราบว่า ทำไมจึงเรียกซ้อง	บ้านกล้วย	หมู่บ้านที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ กล้วย	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ พื้นที่ สภาพแวดล้อม
บ้านซ้อง	ตามคำบอกเล่าไม่ทราบว่า ทำไมจึงเรียกซ้อง	บ้านกล้วย	หมู่บ้านที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ กล้วย	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ พื้นที่สภาพแวดล้อม
บ้านเขาแดง	หมู่บ้านมีศาลเจ้าพ่อเขาแดง สิงสถิตอยู่บนเขา	บ้านไผ่ล้อม	หมู่บ้านที่มีไผ่ล้อมหมู่บ้าน	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ พื้นที่สภาพแวดล้อม
บ้านก๊กบก	หมู่บ้านที่ต้นก๊กบกจำนวนมาก	บ้านโนนสภาราม	วัดที่มีป่าโนนน้ำท่วมไม่ถึง	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนตามสถานที่สำคัญ
บ้านพลู	หมู่บ้านที่ประกอบอาชีพ ผลิตพลู	บ้านภู	หมู่บ้านที่ประกอบอาชีพผลิต พลู เสียงเพี้ยนจาก พลู เป็น ภู	เปลี่ยนคำทั้งหมด	เปลี่ยนแปลงตามสภาพ

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านคำ ผู้วิจัยพบว่าจากชื่อหมู่บ้าน 77 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงด้านคำ จำนวน 22 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 28.57

4. การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ โนมสุทวงศ์ ทองปลิว (2534: 12) โดยผู้วิจัยนำความหมายจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ของแต่ละหมู่บ้านเป็นหลัก และนำความหมายจากเอกสารพัฒนาอำเภอ มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ถ้าผลการสัมภาษณ์กับเอกสารไม่ตรงกัน หรือไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยสรุปว่ามีการเปลี่ยนแปลงและยึดในเอกสารเป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งแบ่งการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่

- 4.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม
- 4.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด
- 4.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน
- 4.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี
- 4.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 77 ชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมาย แยกได้ดังนี้

4.1 เปลี่ยนแปลงตามความนิยม คือ เปลี่ยนแปลงจากไม่อยากจะเรียกชื่อหมู่บ้านที่ออกเสียงยาก หรือจำนวนพยางค์มาก พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 ได้แก่ บ้านหัวถนน บ้านถนนเหล็ก บ้านหนองปลาไหล บ้านหนองปลาไหล

4.2 เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงชื่อเพราะได้รับอิทธิพลทางภาษาที่เข้ามาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนภูมิภาคของรัฐบาล พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 ได้แก่ บ้านใหม่ บ้านใหม่สามัคคี บ้านใหม่พัฒนา บ้านป่าไม้ พระพุทธฉาย

4.3 เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน คือ เปลี่ยนแปลงตามประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน พบจำนวน 52 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.53 ได้แก่ บ้านแพะโคก บ้านดาวเรือง บ้านดาวเรือง บ้านป่าสัก บ้านดาวเรือง บ้านโตนด บ้านห้วยแร่ บ้านโลกสว่าง บ้านหนองปรือ บ้านหนองตาไทย บ้านหนองหลอด บ้านสันมะพลับ บ้านหนองปรือ บ้านหนองตาไทย บ้านเขาดิน บ้านนาร่อง บ้านหนองโนเหนือ บ้านโคกกระต่าย บ้านหนองโนใต้ บ้านแถว บ้านห้วยเหนือ บ้านหนองม่วง บ้านคอนคา บ้านโคกสะอาด บ้านหนองยาวใต้ บ้านหนองเขื่อนช้าง บ้านมะขามหย่อง บ้านป่าไผ่ บ้านหนองยาวสูง บ้านพู่ บ้านเขาโปร่ง บ้านห้วยจะเข้ บ้านไผ่ล้อม บ้านโคกหนามแท่ง บ้านเขาไม้โค่น บ้านหนองคู บ้านกุดนกเปล้า บ้านปากกล้วย บ้านทุ่งสาธิตา บ้านโคกเพ็ชร์ บ้านโนนค้อ บ้านวังยาง บ้านท่าเยี่ยม บ้านหนองบัว บ้านกอกนาฝาย บ้านห้วยลี บ้านตลิ่งชัน บ้านหนองบัว บ้านท่าจิว บ้านม่วง บ้านกล้วย บ้านกล้วย

4.4 เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี คือ เปลี่ยนแปลงจากชื่อที่มีความหมายไม่ดีให้มีความไพเราะและสื่อความหมายเป็นสิริมงคล พบจำนวน ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 ได้แก่ บ้านหงษา บ้านเจดีย์งาม บ้านบึง บ้านท่าดอกแก้ว บ้านหนองจักร บ้านพระพุทธฉาย บ้านโนนสภาราม บ้านเจ้าเอก

4.5 เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด คือ เปลี่ยนแปลงเพราะความเข้าใจผิดของเจ้าหน้าที่รับเรื่องขอตั้งหมู่บ้านตามที่ผู้ใหญ่บ้านมาแจ้งชื่อหมู่บ้าน หรือเกิดจากการออกเสียงผิดเขียนผิด พบจำนวน 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.68 ได้แก่ บ้านป้อกแป็ก บ้านป้อกแป็ก บ้านหนองชำแรด บ้านภู บ้านปากข้าวสาร บ้านโง้ง บ้านหนองกรุง บ้านตะกุด บ้านตะกุด

ผลการวิจัยพบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงด้านความหมาย พบดังนี้

ตารางที่ 78 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของชื่อหมู่บ้าน

ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	จำนวนชื่อหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1. เปลี่ยนแปลงตามความนิยม	4	5.20
2. เปลี่ยนแปลงตามทางราชการกำหนด	4	5.20
3. เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน	52	67.53
4. เปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี	8	10.39
5. เปลี่ยนแปลงจากความเข้าใจผิด	9	11.68
รวม	77	100

จากการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย ผู้วิจัยพบว่ามีชื่อหมู่บ้าน 77 ชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้านมากที่สุด 52 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.53 รองลงมาตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงตามความเข้าใจผิด พบ 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.68 การเปลี่ยนแปลงตามความหมายดี พบ 8 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 การเปลี่ยนแปลงตามความนิยมและการเปลี่ยนแปลงตามราชการกำหนด พบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20

ตารางที่ 79 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน	จำนวนชื่อ	จำนวนรวม	คิดเป็นร้อยละ
	หมู่บ้าน		
ชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	48	48	62.34
ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลง	29	29	37.66
การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง	การย้ายเสียง	3	9.09
	การกร่อนเสียง	-	
	การสับเสียง	-	
	เสียงเลื่อน	-	
	การกลมกลืนเสียง	1	
	แปลงเสียงให้ต่างกัน	-	
	ตัดเสียงเดิมเสียง	3	

ตารางที่ 79 (ต่อ)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน		จำนวนชื่อหมู่บ้าน	จำนวนรวม	คิดเป็นร้อยละ
การเปลี่ยนแปลงด้านคำ	ตัดคำ	2		
	เติมคำ	1	22	28.57
	เปลี่ยนคำ	19		
	รวม		77	100
การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย	ตามความนิยม	4		5.20
	ตามทางราชการกำหนด	4		5.20
	ตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน	52		67.53
	ตามความเชื่อในความหมายดี	8		10.39
	ตามความเข้าใจผิด	9		11.68
รวม		77	100	

จากตารางที่ 79 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 77 หมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมีจำนวน 48 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 62.34 และชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงมีจำนวน 29 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.66 และการเปลี่ยนแปลงด้านคำมากที่สุด จำนวน 22 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 28.57 การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย พบการเปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้านมากที่สุด จำนวน 52 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.53

ภาพของสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี กับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์ของ น้อยนุช มณีอินทร์ (2543: 43-58) เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน จากการศึกษาพบว่าชื่อหมู่บ้านจำนวน 77 ชื่อหมู่บ้าน มีชื่อหมู่บ้านจำนวน 57 ชื่อหมู่บ้าน ที่แสดงภาพของสังคมจาก

ชื่อหมู่บ้าน ส่วนชื่อหมู่บ้านจำนวน 20 ชื่อหมู่บ้าน ไม่ได้แสดงภาพของสังคม จากชื่อหมู่บ้าน 57 ชื่อหมู่บ้าน สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ

1. การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ พบคำที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านที่แสดง ลักษณะภูมิประเทศที่หมายถึง แหล่งน้ำ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบ 27 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 47.37 ดังนี้

1.1 หนอง หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีลักษณะเป็นแอ่งน้ำ พบ 19 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ได้แก่ บ้านหนองบัว บ้านหนองกรุง บ้านหนองบัว บ้านหนองคู บ้านหนองปลาไหล บ้านหนองปลาไหล บ้านหนองยาวสูง บ้านหนองจักร บ้านหนองเขื่อนช้าง บ้านหนองยาวใต้ บ้านหนองม่วง บ้านหนองชำแรด บ้านหนองโนเหนือ บ้านหนองโนใต้ บ้านหนองตาไทย บ้านหนองปรือ บ้านหนองหลอด บ้านหนองตาไทย บ้านหนองปรือ

1.2 บึง หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ภายใต้อินดินมีลักษณะน้ำซึมอยู่ พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ได้แก่ บ้านบึง

1.3 ท่า หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมีลักษณะเป็นฝั่งน้ำ สำหรับคนขึ้นลงหรือจอดเรือ หรือสัตว์ใช้ขึ้นลงน้ำ พบ 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ได้แก่ บ้านท่าดอกแก้ว บ้านท่าเยี่ยม บ้านท่าวี

1.4 ห้วย หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมีลักษณะเป็นแอ่งลึกกว้างมีทางน้ำไหล จากที่สูงลงมา มักมีน้ำขังตลอดปี พบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.02 ได้แก่ บ้านห้วยแร่ บ้านห้วยเหนือ บ้านห้วยจะเข้ บ้านห้วยลี

2. การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คำแสดงภูมิประเทศ ลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติที่ปรากฏ ทำให้เห็นการระบุทิศทางและตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้าน รวมทั้งลักษณะเด่นของพื้นที่บริเวณหมู่บ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.02 ดังนี้

2.1 บอกลีริมมกค หมายถึง คำที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้อยู่อาศัย
 พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ได้แก่ บ้านหงษา บ้านเจดีย์งาม

2.2 บอกลักษณะเด่น หมายถึง คำที่แสดงลักษณะของพื้นที่บริเวณหมู่บ้านหรือ
 สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านที่บ่งบอกชื่อหมู่บ้าน พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ได้แก่
 บ้านหัวถนน บ้านถนนเหล็ก

3. ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ มีคำแสดงลักษณะเฉพาะต่างๆ สะท้อน
 ให้เห็นลักษณะทางกายภาพแบบพื้นที่สูงและแบบที่ราบ บอกความหมายที่แตกต่างและบอก
 ลักษณะเด่นของพื้นที่ รวมไปถึงพื้นดินซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบ 12 ชื่อหมู่บ้าน
 คิดเป็นร้อยละ 21.05 ดังนี้

3.1 โลก หมายถึง บริเวณที่ดอน เนินน้ำท่วมไม่ถึงมีลักษณะเป็นเนินดินสูงขึ้น
 คล้ายเนิน พบ 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.77 ได้แก่ บ้านโลกสว่าง บ้านโลกกระต่าย
 บ้านโลกสะอาด บ้านโลกหนามแท่ง บ้านโลกเพ็ก

3.2 ดอน หมายถึง บริเวณที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.75
 ได้แก่ บ้านดอนคา

3.3 เขา หมายถึง บริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึงมีลักษณะเป็นเนินสูง พบ 3 ชื่อหมู่บ้าน
 คิดเป็นร้อยละ 5.26 ได้แก่ บ้านเขาหิน บ้านเขาโป่ง บ้านเขาไม้ไค่น

3.4 โนน หมายถึง บริเวณที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงมีลักษณะเป็นดินนูนสูงขึ้น
 พบ 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ได้แก่ บ้านโนนค้อ บ้านโนนสภาราม

3.5 นา หมายถึง บริเวณพื้นที่ราบน้ำท่วมถึงมีลักษณะดินก้นน้ำทำเป็นแปลงๆ
 สำหรับปลูกข้าว พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ได้แก่ บ้านนาร่อง

4. ความหลากหลายของพืชพรรณ กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้หลายชนิด แสดงถึงการนิยมนำชื่อพืชมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พบ 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ดังนี้

4.1 พรรณไม้ หมายถึง ชื่อของต้นไม้หลากหลายชนิด พบ 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ได้แก่ บ้านดาวเรือง บ้านดาวเรือง บ้านดาวเรือง บ้านมะขามหย่อง บ้านพู่ บ้านไผ่ล้อม บ้านกล้วย บ้านกล้วย บ้านม่วง

5. ความสำคัญของพื้นที่ป่า มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต พบคำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ เรียกพื้นที่ป่าแบบต่างๆ บอกลักษณะเด่นของพื้นที่ป่า แสดงการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะป่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม พบ 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.77 ดังนี้

ป่า หมายถึง บริเวณที่กำบังภัยเพื่อป้องกันความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่ ขึ้นอยู่หนาแน่น พบ 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.77 ได้แก่ บ้านป่าสัก บ้านป่าไผ่ บ้านป่าไม้ พระฉาย บ้านป่ากล้วย บ้านแพะโคก (ป่าแพะ)

ตารางที่ 80 ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ที่	ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
1	การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ		
1.1	หนอง	19	33.33
1.2	บึง	1	1.75
1.3	ท่า	3	5.26
1.4	ห้วย	4	7.02
	รวม	27	47.37
2	การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน		
2.1	บอกสี่ริมงคล	2	3.51
2.2	บอกลักษณะเด่น	2	3.51
	รวม	4	7.02

ตารางที่ 80 (ต่อ)

ที่	ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
3	ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ		
3.1	โคก	5	8.77
3.2	ดอน	1	1.75
3.3	เขา	3	5.26
3.4	โนน	2	3.51
3.5	นา	1	1.75
	รวม	12	21.05
4	ความหลากหลายของพืชพรรณ	9	15.79
5	ความสำคัญของพื้นที่ป่า	5	8.77
	รวมทั้งสิ้น	57	100

จากตารางที่ 80 แสดงให้เห็นภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เรียงลำดับที่พบจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ พบมากที่สุดการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 47.37 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด พบรองลงมาเป็นชื่อหมู่บ้านแสดงลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ คิดเป็นร้อยละ 21.05 ของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด และพบจำนวนน้อยที่สุดเป็นชื่อแสดงการบอกทิศทาง ตำแหน่งและลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.02

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ในตอนต้นที่ 3 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ของตอนที่ 1 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี และตอนที่ 2 วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี นำมาเปรียบเทียบ โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การเปรียบเทียบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน การเปรียบเทียบลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน และการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยแสดงเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 81 เปรียบเทียบความหมายและความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

เปรียบเทียบความเป็นมาและความหมาย ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง		ชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ชื่อหมู่บ้านที่มี 1 เนื้อหา				
ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ	5	16.14	10	12.99
ความหมายเกี่ยวกับตำนาน	-	-	5	6.50
ความหมายเกี่ยวกับต้นไม้	3	9.67	7	9.09
ความหมายเกี่ยวกับวัด	-	-	4	5.19
ความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล	-	-	1	1.30
ความหมายเกี่ยวกับสัตว์	-	-	-	-
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง	2	6.46	2	2.60
ความหมายเกี่ยวกับอื่นๆ	3	9.67	8	10.39
รวม	13	41.94	37	48.05
2. ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 เนื้อหา				
ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้	4	12.92	11	14.28
ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ชื่อบุคคล	1	3.22	-	-
ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+สัตว์	1	3.22	2	2.60
ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+แม่น้ำ	1	3.22	-	-
ความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคล+ตำนาน	3	9.67	-	-
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ต้นไม้	4	12.92	7	9.09
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+สัตว์	3	9.67	5	6.50
ความหมายเกี่ยวกับตำนาน+ต้นไม้	-	-	2	2.60
ความหมายเกี่ยวกับวัด+ตำนาน	-	-	1	1.30
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+ชื่อบุคคล	-	-	2	2.60
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ ห้วย หนอง+อื่นๆ	-	-	8	10.39
รวม	17	54.84	38	49.35
3. ชื่อหมู่บ้านที่มี 3 เนื้อหา				
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ+ต้นไม้+ตำนาน	1	3.22	-	-
ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำ+อื่นๆ+สัตว์	-	-	1	1.30
ความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ+ต้นไม้+ตำนาน	-	-	1	1.30
รวม	1	3.22	2	2.60

จากตารางที่ 81 แสดงให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบลักษณะชื่อหมู่บ้านที่มีเนื้อหาเหมือนกันคือ ชื่อหมู่บ้าน 2 เนื้อหาพบมากที่สุดเหมือนกัน อำเภอเมือง 38 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 49.35 อำเภอวังม่วง 17 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 54.84 และมีความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศเหมือนกัน รองลงมาเป็นชื่อหมู่บ้าน 1 เนื้อหา อำเภอเมือง 37 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 48.05 อำเภอวังม่วง 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.94 พบมากที่สุดเหมือนกัน คือ ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศต้นไม้ และชื่อหมู่บ้าน 3 เนื้อหา พบน้อยที่สุดเหมือนกัน อำเภอเมือง 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 อำเภอวังม่วง 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22

ตารางที่ 82 เปรียบเทียบลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

เปรียบเทียบลักษณะการสร้างคำ ของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง		ชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง	
	จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ	จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ
1. ชนิดของคำ				
คำประสม	30	96.77	75	97.40
คำสมาส	1	3.23	1	1.30
คำซ้อน	-	-	1	1.30
รวม	31	100	77	100
2. ที่มาของคำ				
คำที่มาจากภาษาไทย	26	83.87	59	76.62
คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ	3	9.68	17	22.08
คำที่มาจากภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ	2	6.50	1	1.30
รวม	31	100	77	100

จากตารางที่ 82 แสดงให้เห็นว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำแบบคำประสมมากที่สุดเหมือนกัน กล่าวคือ อำเภอเมือง พบ 75 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 97.40 อำเภอวังม่วง พบ 30 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96.77 และที่มาของคำที่ใช้

ในการสร้างชื่อหมู่บ้านพบว่าที่มาของคำมาจากภาษาไทยมากที่สุด เหมือนกัน กล่าวคือ อำเภอเมือง พบ 59 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.62 อำเภอวังม่วง พบ 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.87

ตารางที่ 83 เปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน

เปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลง เสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านอำเภอวังม่วง		ชื่อหมู่บ้านอำเภอเมือง		
	จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ	จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ	
ชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	22	70.96	48	62.34	
ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลง	9	29.03	29	37.66	
การเปลี่ยนแปลง ด้านเสียง	การย้ายเสียง	4	12.90	3	3.90
	การกร่อนเสียง	-	-	-	-
	การสับเสียง	-	-	-	-
	เสียงเลื่อน	-	-	-	-
	การกลมกลืนเสียง	-	-	1	1.30
	แปลงเสียงให้ต่างกัน	-	-	-	-
	ตัดเสียงเติมเสียง	3	9.67	3	3.90
การเปลี่ยนแปลง ด้านคำ	ตัดคำ	1	3.22	2	2.60
	เติมคำ	1	3.22	1	1.30
	เปลี่ยนคำ	-	-	19	24.67
	รวม	31	100	77	100
การเปลี่ยนแปลง ด้านความหมาย	ตามความนิยม	1	3.22	4	5.20
	ตามพระราชกำหนด	-	-	4	5.20
	ตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน	26	83.87	52	67.53
	ตามความเชื่อในความหมายดี	3	9.68	8	10.39
	ตามความเข้าใจผิด	1	3.22	9	11.68
	รวม	31	100	77	100

จากตารางที่ 83 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมายของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงจังหวัดสระบุรี จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีการเปลี่ยนเหมือนกัน อำเภอเมือง 48 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 62.34 อำเภอวังม่วง 22 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.96 ในการเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้านอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงพบการเปลี่ยนแปลงที่เหมือนกัน อำเภอเมือง 29 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.66 อำเภอวังม่วง 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.03 ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงที่เหมือนกันคือ 1) การย้ายเสียง อำเภอเมือง 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.90 อำเภอวังม่วง 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.90 2) การตัดเสียงเดิมเสียง อำเภอเมือง 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.90 อำเภอวังม่วง 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านคำอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีการเปลี่ยนแปลงการตัดคำและเติมคำเหมือนกันแต่มีส่วนต่างกัน คือ การเปลี่ยนรูปคำอำเภอเมืองพบ 19 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 24.67 อำเภอวังม่วงไม่พบการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ในการด้านการเปลี่ยนแปลงความหมายอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีเปลี่ยนแปลงความหมายของชื่อหมู่บ้านเหมือนกัน คือ เปลี่ยนแปลงตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองพบ 52 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.53 อำเภอวังม่วงพบ 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.37 ในด้านที่แตกต่างกันด้านความหมายคือ อำเภอเมือง พบการเปลี่ยนแปลงตามความเข้าใจผิด 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.68 อำเภอวังม่วง พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 พบการเปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี อำเภอเมืองพบ 8 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 อำเภอวังม่วงพบ 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 พบการเปลี่ยนแปลงตามความนิยม อำเภอเมืองพบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 อำเภอวังม่วงพบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ส่วนที่ต่างกันอีกด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงตามราชการกำหนด อำเภอเมือง พบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 อำเภอวังม่วงไม่พบชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตามราชการกำหนด

ตารางที่ 84 เปรียบเทียบภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ที่	ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน อำเภอวังม่วง		ชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมือง	
		จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ	จำนวน หมู่บ้าน	ร้อยละ
1	การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ	13	46.43	27	47.37
2	การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดง ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน	6	21.43	4	7.02
3	ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ	3	10.71	12	21.05
4	ความหลากหลายของพืชพรรณ	2	7.14	9	15.79
5	ความสำคัญของพื้นที่ป่า	4	14.29	5	8.77
รวม		28	100	57	100

จากตารางที่ 84 แสดงให้เห็นภาพของสังคมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง กับ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี กับวัฒนธรรมท้องถิ่น จากผลการศึกษาพบว่า อำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีภาพของสังคมที่เหมือนกัน คือ การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำพบมากที่สุด อำเภอวังม่วงพบ 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 46.43 อำเภอเมือง พบ 27 ชื่อคิดเป็นร้อยละ 47.37 ส่วนที่ต่างกันของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง อำเภอเมืองพบรองลงมา คือ ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ พบ 12 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.05 อำเภอวังม่วงพบรองลงมา คือ การบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน พบ 6 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.43

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
2. ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
3. การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
4. ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษาพบว่าชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

จากผลการวิจัยของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบลักษณะเนื้อหาของความเป็นมาและความหมาย 3 ลักษณะ คือ พบลักษณะชื่อหมู่บ้านที่มีเนื้อหาเหมือนกัน คือ

ชื่อหมู่บ้าน 2 เนื้อหาพบมากที่สุดเหมือนกัน อำเภอเมือง 38 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 49.35 อำเภอวังม่วง 17 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 54.84 เป็นความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศเหมือนกัน รองลงมา เป็นชื่อหมู่บ้าน 1 เนื้อหา อำเภอเมือง 37 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 48.05 อำเภอวังม่วง 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.94 พบมากที่สุดเหมือนกัน คือ ความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ+ต้นไม้ และชื่อหมู่บ้าน 3 เนื้อหา พบน้อยที่สุดเหมือนกัน อำเภอเมือง 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.60 อำเภอวังม่วง 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22

ลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษาพบว่าชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน ดังนี้ จากการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง กับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำแบบคำประสมมากที่สุดเหมือนกัน กล่าวคือ อำเภอเมือง พบ 75 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 97.40 อำเภอวังม่วง พบ 30 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96.77 และพบที่มาของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านเหมือนกันทั้ง 3 ประเภท ซึ่งทั้ง 2 อำเภอ พบชื่อหมู่บ้านที่มาจากคำภาษาไทยมากที่สุด อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี 59 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.62 อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.87 รองลงมาชื่อหมู่บ้านที่มาจากคำภาษาต่างประเทศ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี 17 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.08 อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68

การเปลี่ยนแปลงเสียง คำและความหมายของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากชื่อที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้ พบผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบว่าทั้งอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีชื่อหมู่บ้านที่ไม่มีกรเปลี่ยนเหมือนกัน อำเภอเมือง 48 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 62.34 อำเภอวังม่วง 22 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.96 ในการเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้านอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงพบการเปลี่ยนแปลง

ที่เหมือนกัน ดังนี้ อำเภอเมือง 29 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.66 อำเภอวังม่วง 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.03 ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ที่เหมือนกัน คือ อำเภอเมือง 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.57 อำเภอวังม่วง 7 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 9.10 ในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านคำ อำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีการเปลี่ยนแปลงการตัดคำ และเติมคำเหมือนกัน แต่มีส่วนต่างกันคือ การเปลี่ยนรูปคำ อำเภอเมืองพบ 19 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 24.67 อำเภอวังม่วงไม่พบการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ในด้านการเปลี่ยนแปลงความหมาย อำเภอเมืองและอำเภอวังม่วงมีเปลี่ยนแปลงความหมายของชื่อหมู่บ้านเหมือนกัน คือ เปลี่ยนแปลง ตามที่มาของชื่อหมู่บ้าน อำเภอเมืองพบ 52 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.53 อำเภอวังม่วงพบ 26 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.37 ในด้านที่ต่างกันด้านความหมาย คือ อำเภอเมือง พบการเปลี่ยนแปลงตามความเข้าใจผิด 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.68 อำเภอวังม่วง พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 พบการเปลี่ยนแปลงตามความเชื่อในความหมายดี อำเภอเมือง พบ 8 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.39 อำเภอวังม่วงพบ 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.68 พบการเปลี่ยนแปลงตามความนิยม อำเภอเมืองพบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 อำเภอวังม่วง พบ 1 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.22 ส่วนที่ต่างกันอีกด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงตามราชการกำหนด อำเภอเมืองพบ 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.20 อำเภอวังม่วงไม่พบชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงตาม ราชการกำหนด

ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษาภาพสะท้อนของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองกับอำเภอ วังม่วง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านเพื่อแสดง ให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยมีดังนี้

จากผลการวิจัยภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อของหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอ วังม่วง จังหวัดสระบุรี พบว่า อำเภอวังม่วงกับอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบภาพสะท้อนของสังคม ประเภทการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำมากที่สุดลำดับที่ 1 เหมือนกัน คือ อำเภอเมือง 27 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 47.37 อำเภอวังม่วง 13 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 46.43 ลำดับที่ 2 อำเภอเมือง พบภาพของสังคมประเภทลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบสูง จำนวน 12 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.05 อำเภอวังม่วงพบภาพของสังคมประเภทการบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดง ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน พบจำนวน 6 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ลำดับที่ 3 อำเภอเมือง

พบภาพของสังคมประเภทความหลากหลายของพืชพรรณ พบจำนวน 9 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.79 อำเภอวังม่วงพบภาพของสังคมประเภทความสำคัญของพื้นที่ป่า พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ลำดับที่ 4 อำเภอเมืองพบภาพของสังคมประเภทความสำคัญของพื้นที่ป่า พบจำนวน 5 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.77 อำเภอวังม่วงพบภาพของสังคมประเภทลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูงและที่ราบ พบจำนวน 3 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.71 และลำดับที่ 5 อำเภอเมืองพบภาพของสังคมประเภทการบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน พบจำนวน 4 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.02 อำเภอวังม่วงพบภาพของสังคมประเภทความหลากหลายของพืชพรรณ พบจำนวน 2 ชื่อหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.14

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ทำให้ทราบความเป็นมาและความหมายชื่อหมู่บ้าน ลักษณะการสร้างคำ การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้าน ภาพของสังคมที่ปรากฏจากชื่อของหมู่บ้าน และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจากวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีต ที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อที่นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ผู้วิจัยพบประเด็นที่เป็นข้อสังเกต ดังนี้

1. ผู้วิจัยพบว่าชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีความหมายเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง มากที่สุด เพราะลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมืองเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์และการเดินทางของชาวบ้านสมัยก่อนเดินทางโดยเรือ ชาวบ้านจึงเลือกตั้งถิ่นฐานใกล้กับแหล่งน้ำและอำเภอเมืองมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ เช่น บ้านห้วยแร้ง บ้านหนองปรือ บ้านบึง เป็นต้น ส่วนอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด เพราะอำเภอวังม่วงมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงเชิงเขา เป็นที่ราบลุ่มบางส่วน ชาวบ้านจึงนำสภาพแวดล้อมที่ตนเองอยู่อาศัยนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านโป่งตะขบ บ้านมอดินแดง บ้านป่าลานหินคาด บ้านหลังเขา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จานงก์ ทองประเสริฐ (2546: 168) ว่า “ชื่อบ้านชื่อเมืองทำให้ทราบความหมาย ความเป็นมาของสถานที่และภูมิประเทศในหลายๆ แง่มุม” ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศของท้องถิ่นที่มักจะตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มในการตั้งชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้ของ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529: 982) กล่าวว่า “การตั้งชื่อหมู่บ้านนิยมใช้ลักษณะภูมิศาสตร์ของสถานที่

นั้นๆ อาจใช้สิ่งปรากฏพิเศษเป็นส่วนขยายชื่อ เช่น ทำ ข้าม หนองจิก เป็นต้น โดยส่วนใหญ่พบว่า ชื่อบ้านนามเมืองมักมีคำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศตามท้องถิ่น”

2. ผู้วิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองและอำเภอวังม่วง มีทั้งชื่อที่มีความหมาย 1 เนื้อหา ความหมาย 2 เนื้อหา และความหมาย 3 เนื้อหา ทั้งนี้มีผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับสภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติ และจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ในการเลือกตั้งถิ่นฐานในการประกอบอาชีพที่ชาวบ้านนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โนมสุทนต์ ทองปลิว (2534) เรื่อง “ความหมายชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมืองจังหวัดเลย” พบความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเดียว และหลายความหมาย ซึ่งการพิจารณาของ โนมสุทนต์ ทองปลิว พิจารณาจากคำแรก, คำแรกและคำถัดไป ซึ่งแตกต่างกับผู้วิจัยที่พิจารณาจากทั้งชื่อหมู่บ้าน แต่ผลวิจัยที่ได้สอดคล้องกัน

3. ผู้วิจัยพบว่าชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะการสร้างคำประสมที่เกิดจากการประสมระหว่างคำไทยกับคำไทยมากที่สุด รองลงมาคือคำสมาส และพจนานุกรมเป็นคำซ้อน โดยมีลักษณะการสร้างคำที่เกิดจากโครงสร้างคำส่วนหลักกับส่วนขยาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ ราตรี ชันวารชร์ (2551) กล่าวถึงวิธีการสร้างคำประสมในภาษาไทยว่าเกิดจากการนำคำที่มีใช้แล้วในภาษาที่มีส่วนหลัก (คำเดี่ยว) กับส่วนขยาย (คำเดี่ยว) หรือส่วนขยายอาจเป็นกลุ่มคำที่สร้างไว้แล้วก็ได้ ซึ่งผลการวิจัยลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้านสอดคล้องกับ นารีรัตน์ เลิศชัยวรกุล (2548) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย ว่าชื่อหมู่บ้านทุกภาคของประเทศไทยมีลักษณะการสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน 2 ลักษณะ คือ คำประสม กับคำซ้อน ซึ่งเป็นการนำคำไทยกับคำไทยมาประสมกันให้เกิดชื่อหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะการสร้างคำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่พบในอำเภอวังม่วง และอำเภอเมือง คือ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาใหม่และมุ่งเน้นความหมายของชื่อหมู่บ้านให้เป็นสิริมงคล มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันผู้คนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องชื่อมากขึ้น ซึ่งการพบชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำภาษาไทยกับคำภาษาเขมรในทั้งสองอำเภอนั้น สันนิษฐานตามประวัติศาสตร์ของจังหวัดสระบุรี ที่เดิมสระบุรีเป็นอาณาจักรส่วนหนึ่งของขอม ส่วนภาษาบาลี และภาษาสันสกฤตนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำยืมในชื่อหมู่บ้าน เป็นผลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีพื้นที่ติดต่อกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนภาษาหรือปัจจัยเรื่องของความเจริญรุ่งเรืองของสภาพสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529) กล่าวว่า การใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตในการตั้งชื่อสื่อให้เห็นถึงความหมายเป็นสิริมงคลของชื่อหมู่บ้านและผู้ที่อยู่อาศัย

4. ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงเสียง คำ และความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากความต้องการให้เกิดความสะดวกในการพูด การเขียน และต้องการความไพเราะ ความเป็นสิริมงคล ความหมายดี และง่ายต่อการจดจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่พบ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง พยัญชนะ ล เป็น ร และวรรณยุกต์เอก เป็นจัตวา จากประเด็นนี้ทำให้เห็นความแตกต่างในเรื่องของภาษาที่บอกถึงถิ่นฐานการอพยพมาของชาวบ้านที่อาศัยในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีถิ่นฐานการอพยพมาจากเวียงจันทน์และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังจะเห็นได้จากชื่อหมู่บ้าน “หนองเอียน” เป็นภาษาถิ่นอีสาน แปลว่า ปลาไหล จึงมีการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านจาก “หนองเอียน” เป็น “หนองปลาไหล” เพื่อให้การสื่อความหมายชัดเจนและสัมพันธ์กับภูมิภาคภาคกลาง

5. ผู้วิจัยพบว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีความแตกต่างกันเรื่องของความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่พบ อำเภอเมืองพบความเป็นมาและความหมายของชื่อหมู่บ้านเกี่ยวกับตำนาน ส่วนอำเภอวังม่วง ไม่พบชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวกับตำนาน สันนิษฐานได้ว่าอายุของการก่อตั้งอำเภอหรือก่อตั้งหมู่บ้านช่วยธำรงประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้ สังเกตได้จากอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบชื่อหมู่บ้านเกี่ยวกับตำนานที่สะท้อนประวัติศาสตร์ เช่น บ้านเจ้าเอก บ้านท่าเยี่ยม ซึ่งตามตำนานเล่าว่าครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ หมู่บ้านแห่งนั้น ซึ่งจากประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าชื่อหมู่บ้านเป็นสารนิเทศท้องถิ่นที่มีคุณค่า เป็นหลักฐานที่เล่าและยืนยันประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น การศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี มีความเหมือนและความต่างกัน ซึ่งดังที่กล่าวมาแล้วในผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านในทุกอำเภอของจังหวัดสระบุรี และจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย ที่ยังไม่มีผู้ศึกษา
2. ควรศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอและจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่มีการตั้งชื่อหมู่บ้านที่ซ้ำกันในเชิงเปรียบเทียบ
3. ควรศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงเปรียบเทียบ

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กนกวรรณ อารีพัฒนไพบูลย์. 2534. การศึกษาชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอท่าป่อ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

กมล การกุศล. 2527. ทักษะความรู้ภาษาไทย. พิษณุโลก: เนติกุลการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2549. บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 2: คำ การสร้างคำและการยืมคำ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กัลยา ดิงสภักดิ์. 2531. ภาษาไทย 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กาญจนา ปัทมดิลก. 2550. ประวัติความเป็นมาของภาษาไทย. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.

เกียรติประวัติ ฐนรัฐสื่อสกล. 2551. ประวัติศาสตร์ไทย 76 จังหวัด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.

กำชัย ทองหล่อ. 2533. หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น.

จันทร์ จงศิริโชค. 2530. วิวัฒนาการของลักษณะนามในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. 2546. ภาษาไทย 5 นาที. เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทธรรมิก.

จินตนา ยอดยิ่ง. 2519. ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.

วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จิน อี ยู. 2552. การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีและการใช้ภาษาในการตั้งชื่อละครโทรทัศน์และภาพยนตร์เกาหลี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 2530. การสร้างคำในสมัยสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

โหมสุภางค์ ทองปลิว. 2534. ความหมายของชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ที่ว่าการอำเภอวังม่วง. 2551. รายชื่อหมู่บ้านในอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ มกราคม 2551.

ที่ว่าการอำเภอเมืองสระบุรี. 2542. รายชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ ตุลาคม 2542.

นฤมล แก้วเอียน. 2536. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

น้องนุช มณีอินทร์. 2543. การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นาวอน จอน. 2552. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการตั้งชื่อและการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนเกาหลีกับชื่อคนไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นารีรัตน์ เลิศชัชวรกุล. 2548. การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นิชรา อัสวีบุญย์. 2533. การเพิ่ม การสูญเสีย การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยาในช่วง พ.ศ. 2516-2525. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

นิตยา กาญจนวรรณ, เสาวลักษณ์ อนันตศาสตร์ และ ทิพย์สเนตร อนันมบุตร. 2546. ลักษณะการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัดิยะ. ม.ป.ป. หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย (ส 021). อ่างใน นฤมล แก้วเอียน. 2536. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

บรรจบ พันธุมธา. 2517. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. 2532. หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรรการพิมพ์.

ประทีป พลุกษากิจ. 2536. ภาษาเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

ประภาศรี พวงจันทร์หอม. 2539. ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดี, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ประยูร ทรงศิลป์. 2526. การเปลี่ยนแปลงของภาษา: คำยืมในภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.

ประสิทธิ์ กาย์กลอน. 2516. การศึกษาภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ประสิทธิ์ สมชู. 2533. คำประสมภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

- ปรีศณี ชำรงโสตติสกุล. 2550. การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอองไกรลาส จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราณี กายอรุณศรี. 2525. คำยืมภาษาจีนในภาษาไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ทิฉินพงส์. 2522. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์.
- พินัย อนันตพงศ์. 2542. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- พูนจิตร บิดร. 2521. การศึกษาชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พูนศรี คัมภีร์ปกรณ์. 2520. ภูมินามของชื่อหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพ็ชรศิริ วงศ์วิภานนท์. 2534. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์. 2532. “ภูมินามของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ”. ภูมิศาสตร์. 14(3): 177-182.
- ไพฑูรย์ พงสะบุตร. 2531. “คำประกอบชื่อภูมิศาสตร์ที่บอกลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่นในประเทศไทย”. ภูมิศาสตร์. 13(1): 5-10.

มนตรี วงศ์ช่อม. 2529. การเปลี่ยนแปลงทางเสียงของหน่วยคำในภาษาไทย: การศึกษาเฉพาะกรณี
วรรณกรรมร้อยกรองสมัยอยุธยา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มยุรี สีชมพู. 2532. วิเคราะห์การตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. ปริญญาโท
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

ราตรี ชันวารช. 2551. การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา: วิธีสร้างคำประสม.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2540. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

_____. 2546. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

รุ่งอรุณ ทิมจุนหะเชียร. 2530. “กฎหมายตราสามดวง : การกลายความหมายของคำและสำนวน.”
คูรุปริทัศน์. (กรกฎาคม 2530): 66-77.

ลักขณา คาวรัตน์หงษ์. 2527. “การเปลี่ยนแปลงความหมายในภาษาไทย”. ภาษาและวัฒนธรรม.
(มกราคม-มิถุนายน 2527): 1-12.

ลินดา วิชาดากุล. 2528. การสร้างคำในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรรณ แก้วแพรง. 2524. การใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วรรณภา บุญประทีป. 2553. การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิชัย เทียนน้อย. 2520. **ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรวัฒนา.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. 2526. **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติศาสตร์: วรรณกรรมภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. 2538. **ชื่อบ้านนามเมือง**. กรุงเทพมหานคร: เจริญการพิมพ์.

_____. 2541. **ชื่อบ้านนามเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี. 2542. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสระบุรี**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถาปัตย์.

สงวน อึ้งคง. 2514. **สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2512. “การกลายความหมายของคำในภาษาไทย.” **จันทร์เกษม**. (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2512): 30-44.

_____. 2529. **ชื่อบ้านนามเมืองในภาคใต้ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3**. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สุนันท์ อัญชลินุกูล. 2520. **การสร้างคำและการใช้คำในมหาชาติคำหลวง**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณคดี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2546. **ระบบคำภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และ สุขุมมาดี จำหิรัญ. 2531. **ศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา.

หวน พิณรุฬพันธ์. 2529. **อุตรดิตถ์ของเรา**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

อนันต์ อ่วมศาสตร์ และ เนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์. 2519. **ไทย 104 ลักษณะภาษาไทย**. นครปฐม:
ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูนครปฐม.

อนุพันธ์ นิตินัย. 2551. **ตำนาน 76 จังหวัด**. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊ก (2006).

อนุমানราชชน, พระยา. 2515. **นิรุกติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.

_____. 2522. **นิรุกติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

อัมมร ชูระเจน. 2521. **ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมือง นครศรีธรรมราช**.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

อุทัยวรรณ ดันหยง. 2526. **วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน**.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2533. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

Gainey. 1984. "Toponyms in Eastern and Southeastern Thailand: A Preliminary Study of
Village Names in Chonbri, Rayong, Chantaburi and Trat". **PASAA**. 2(9):36-48.

ภาคผนวก

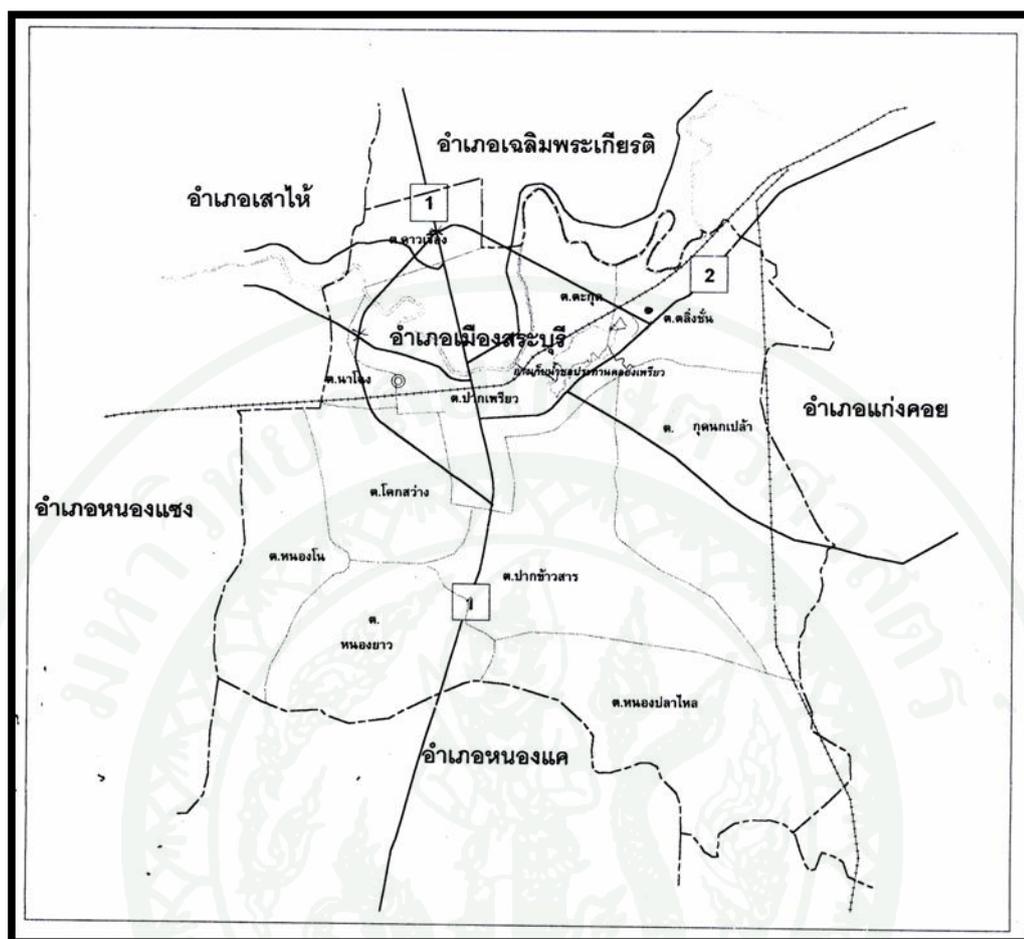
ภาคผนวก ก
แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดสระบุรี

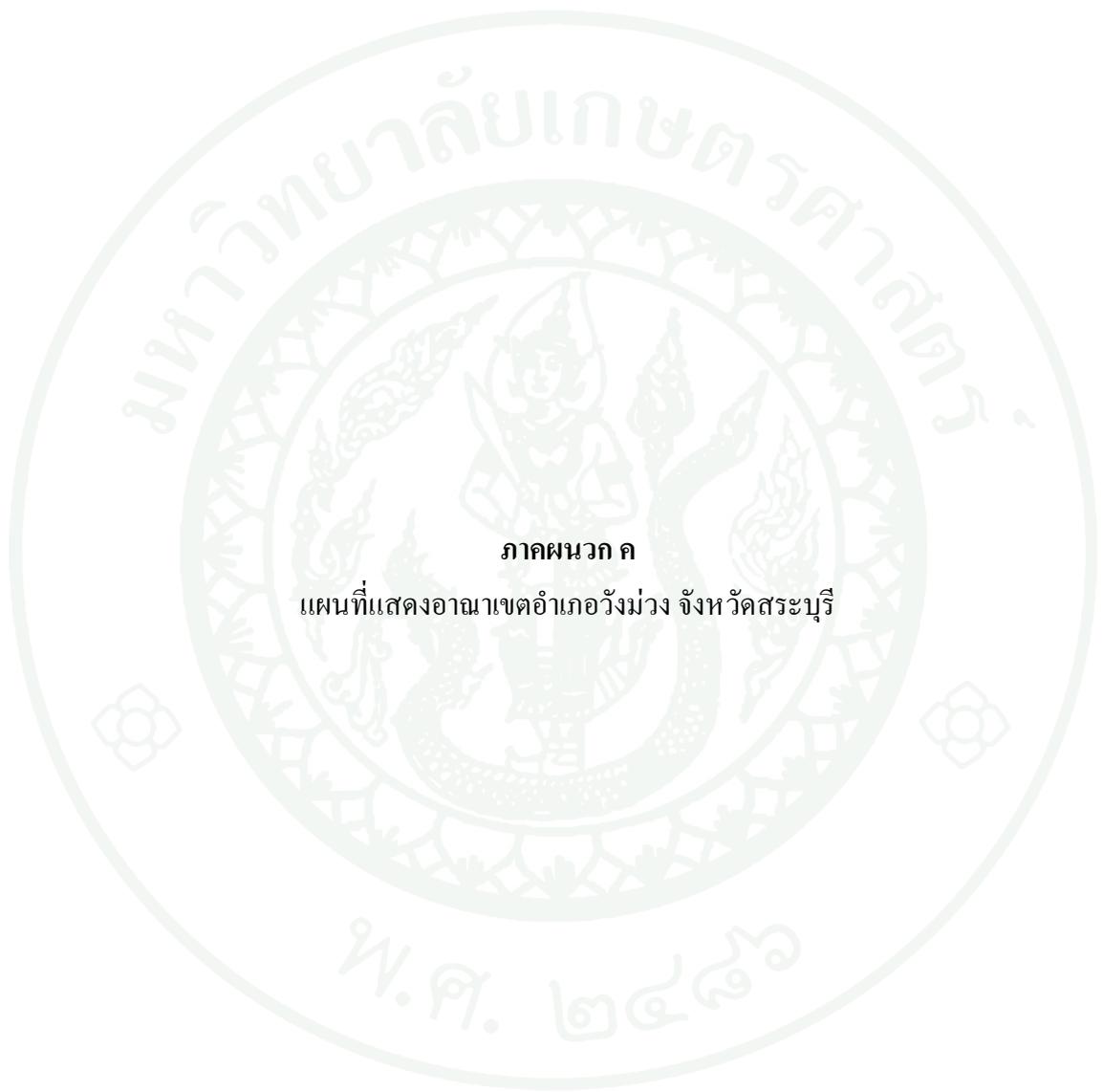

ภาคผนวก ข

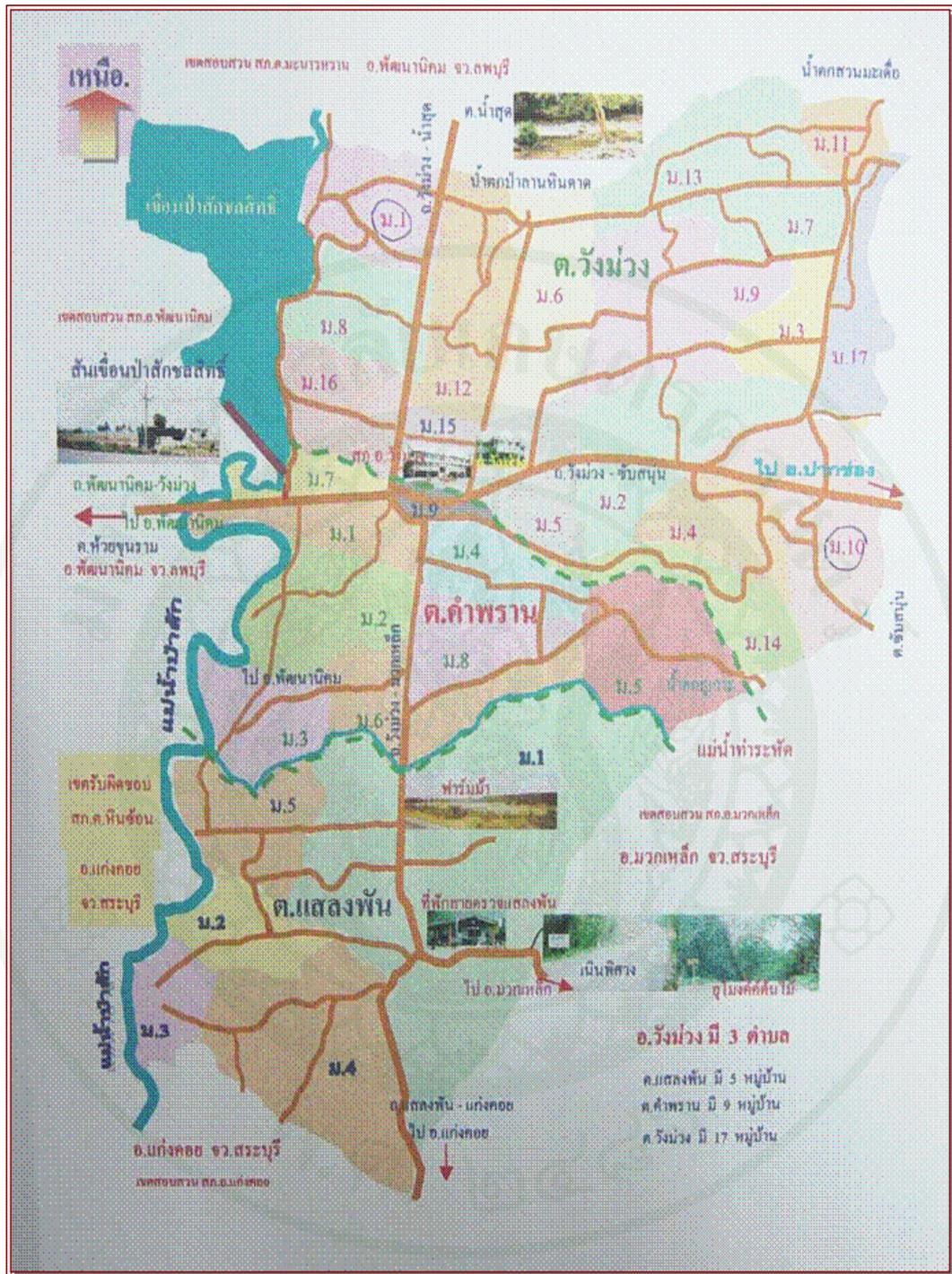
แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ภาพผนวกที่ 2 แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี
ที่มา: ที่ว่าการอำเภอเมืองสระบุรี (2554)

ภาคผนวก ค
แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ภาพผนวกที่ 3 แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
ที่มา: ที่ว่าการอำเภอวังม่วง (2554)

ภาคผนวก ง
แบบบันทึกข้อมูลประวัติความเป็นมาชื่อหมู่บ้าน

**แบบสัมภาษณ์ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน
ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี**

ชื่อหมู่บ้าน..... ตั้งอยู่หมู่ที่..... ตำบล.....

1. ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน

2.1 ชื่อหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกมาแต่เดิม.....

2.2 ความหมายของชื่อหมู่บ้าน.....

2.3 ชื่อหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยใช้.....

2.4 ความหมายของชื่อหมู่บ้าน.....

3. ผู้บอกข้อมูล

ชื่อ-สกุล..... เพศ.....

สถานภาพ..... วัน/เดือน/ปีเกิด..... อายุ..... ปี

อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

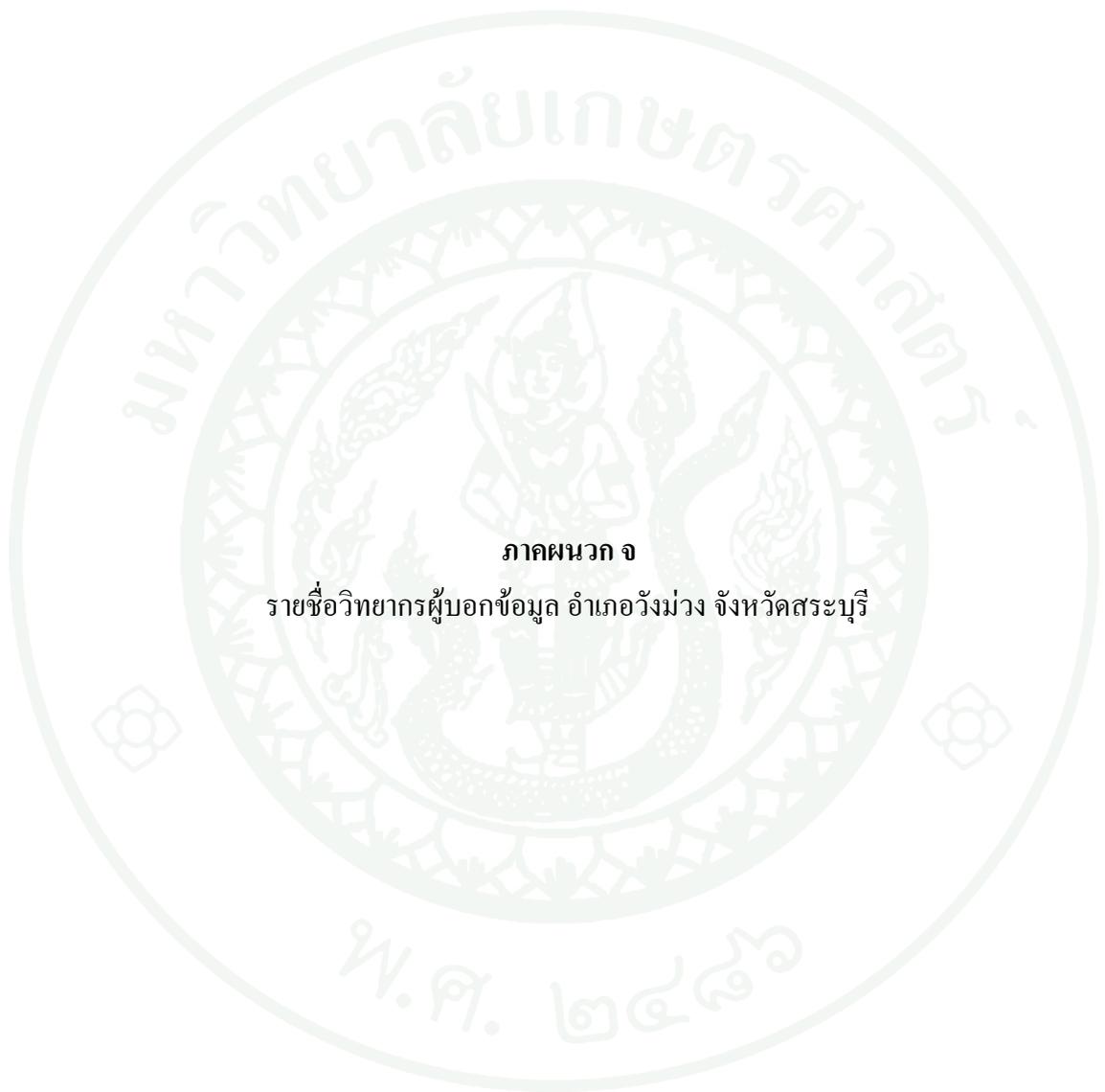
มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนี้ เป็นเวลา..... ปี บ้านเลขที่..... บ้าน

หมู่ที่..... ถนน..... ตำบล..... ระดับการศึกษา.....

นับถือศาสนา..... วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ลงชื่อ..... ผู้บอกข้อมูล

(.....)

ภาคผนวก จ

รายชื่อวิทยากรผู้บอกข้อมูล อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

รายชื่อวิทยากรผู้บอกข้อมูลประวัติชื่อหมู่บ้าน
อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

ที่	ชื่อ-สกุล ผู้บอกภาษา	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่
1.	นายชนะผาสิกร ดวงยา	44	ม.6	ทำไร่	3 หมู่ 1 บ้านท่าฤทธิ ตำบลวังม่วง
2.	นายน้อย สัมมาจันทร์	59	ม.6	ทำไร่	45 หมู่ 2 บ้านมอดินแดง ตำบลวังม่วง
3.	นายสังวร บุญประเสริฐ	50	ม.6	ทำไร่	4 หมู่ 3 บ้านหนองไทร ตำบลวังม่วง
4.	นายจำนง เกษมคาย	60	ม.6	ทำไร่	9 หมู่ 4 บ้านโป่งตะขบ ตำบลวังม่วง
5.	นายวินัย เกษตรไพศาล	54	ม.6	ทำไร่	5 หมู่ 5 บ้านวังม่วง ตำบลวังม่วง
6.	ว่าที่ ร.ต.เจริญ บุญรามณรงค์	45	ม.6	ทำไร่	หมู่ 6 บ้านป่าลานหินลาด ตำบลวังม่วง
7.	นายเนรมิตร เชียงศรี	45	ม.6	ทำไร่	หมู่ 7 บ้านซำกระทิง ตำบลวังม่วง
8.	นายสำอองค์ ช่วยสัตว์	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 8 บ้านหาดเล็บบัว 1 ตำบลวังม่วง
9.	นายกันหา อ่อนคล้าย	54	ม.6	ทำไร่	หมู่ 9 บ้านหนองบอน ตำบลวังม่วง
10.	นายทวี พรพงษ์	59	ม.6	ทำไร่	หมู่ 10 บ้านโป่งแก้ง ตำบลวังม่วง
11.	นายธเนตร ขำอุปถัมภ์	53	ม.6	ทำไร่	หมู่ 11 บ้านสวนมะเดื่อ ตำบลวังม่วง
12.	นายสังวาล สวายงาม	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 12 บ้านคลองกระทิง ตำบลวังม่วง
13.	นายประเสริฐ วงษ์หอม	54	ม.6	ทำไร่	หมู่ 13 บ้านคลองมะเกลือ ตำบลวังม่วง
14.	นายวิฑูรย์ ทิพย์มาตร	41	ม.6	ทำไร่	หมู่ 14 บ้านหลังเขา ตำบลวังม่วง
15.	นายสุวิทย์ จิตสันติ	54	ม.6	ทำไร่	หมู่ 15 บ้านท่อนึ่ง ตำบลวังม่วง
16.	นายเสทสันติ เฉลิมวัฒน์	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 16 บ้านหาดเล็บบัว 2 ตำบลวังม่วง
17.	นายนรินทร์ กล้าหาญ	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 17 บ้านซำแห้ง ตำบลวังม่วง
18.	นายสมบุญ อินทรักษา	48	ม.6	ทำไร่	หมู่ 1 บ้านแก่งรากหวาย ตำบลคำพราน
19.	นายณรงค์ สภาพดี	51	ม.6	ทำไร่	หมู่ 2 บ้านคำพราน ตำบลคำพราน
20.	นายถนอม แผลงจันทิก	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 3 บ้านปากน้ำ ตำบลคำพราน
21.	นางสาวอังคณา บุญราศรี	48	ม.6	ทำไร่	หมู่ 4 บ้านมะค่างาม ตำบลคำพราน
22.	นายสอิ่ง ศรีดาวฤกษ์	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 5 บ้านตะพานหิน ตำบลคำพราน
23.	นายมนตรี ทวีบุญ	40	ม.6	ทำไร่	หมู่ 6 บ้านดงมะเกลือ ตำบลคำพราน
24.	นางสุนันทา แก้วนภา	47	ม.6	ทำไร่	หมู่ 7 บ้านหนองชะโด ตำบลคำพราน
25.	นายกฤษ ชมวิจิตร	30	ม.6	ทำไร่	หมู่ 8 บ้านดงน้ำจ่า ตำบลคำพราน
26.	นายเลิศ ศรีสวัสดิ์โชคชัย	51	ม.6	ทำไร่	หมู่ 9 บ้านเจริญสุข ตำบลคำพราน
27.	นายสมจิตร แก่นวิจิตร	53	ม.6	ทำไร่	หมู่ 1 บ้านมณีโชติ ตำบลแสงพัน
28.	นายชลิต สมสวาท	58	ม.6	ทำไร่	หมู่ 2 บ้านปึกสำโรง ตำบลแสงพัน
29.	นายธนูทอง คัมภีรานนท์	50	ม.6	ทำไร่	หมู่ 3 บ้านหินซ้อนเหนือ ตำบลแสงพัน
30.	นายอเนก สิทธิ์น้อย	48	ม.6	ทำไร่	หมู่ 4 บ้านแสงพัน ตำบลแสงพัน
31.	นายประสิทธิ์ ศรีสะอาด	45	ม.6	ทำไร่	หมู่ 5 บ้านหนองกรด ตำบลแสงพัน

ภาคผนวก จ

รายชื่อวิทยากรผู้บอกข้อมูล อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

รายชื่อวิทยากรผู้บอกข้อมูลประวัติชื่อหมู่บ้าน
อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ที่	ชื่อ-สกุล ผู้บอกภาษา	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่
1.	นายสมชาย เสวตพันธ์	50	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านพะโคก ตำบลดาวเรือง
2.	นายทอง เนตรสุวรรณ	48	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านดาวเรือง ตำบลดาวเรือง
3.	นายถาวรศักดิ์ วรรณกุล	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านดาวเรือง ตำบลดาวเรือง
4.	นางดวงใจ เขียบแหลม	50	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านป่าสัก ตำบลดาวเรือง
5.	นายเฉลิม ทองคำ	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านดาวเรือง ตำบลดาวเรือง
6.	นายผาสุก อังกุสรณ์	53	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านโตนด ตำบลดาวเรือง
7.	นายธีรฉัตร นวลแดง	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านห้วยแร่ ตำบลดาวเรือง
8.	นายพุด เตโช	76	ม.3	ทำนา	28 หมู่ 4 บ้านป่าสัก ตำบลดาวเรือง
9.	นายวิรัตน์ จินดาเนตร	48	ป.ตรี	-	หมู่ 3 บ้านบึง ตำบลนาโง
10.	นายสมคิด สายสุวรรณ	64	ป.4	-	หมู่ 2 บ้านเจดีย์งาม ตำบลนาโง
11.	นายชูชัย ละเอียดพันธ์	54	ม.3	-	หมู่ 1 บ้านหงษา ตำบลนาโง
12.	นางสาวปรานอม ศิริอ่อน	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง
13.	นายอำนาจ จารุอินทร์	56	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านหนองปรือ ตำบลโคกสว่าง
14.	นายสิน อ่อนบรม	56	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านหนองตาไทย ตำบลโคกสว่าง
15.	นายสุนทร เขื่อนทอง	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านหนองหลอด ตำบลโคกสว่าง
16.	นายมนัส จารุอินทร์	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านหัวถนน ตำบลโคกสว่าง
17.	นายตำรวจ สุทธาวาส	45	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านสันมะพลับ ตำบลโคกสว่าง
18.	นายคุดิต ศรีปราชญ์	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านหนองปรือ ตำบลโคกสว่าง
19.	นายอำนาจ โพธิ์โรจน์	68	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านถนนเหล็ก ตำบลโคกสว่าง
20.	นายสุทิน ศรีนาคล้วน	66	ม.6	ทำนา	หมู่ 9 บ้านป้อกเป็ก ตำบลโคกสว่าง
21.	นายสมหมาย พันธุ์แดง	65	ม.6	ทำนา	หมู่ 10 บ้านหนองตาไทย ตำบลโคกสว่าง
22.	นายชะลอ ยศศักดิ์ศรี	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 11 บ้านเขาดิน ตำบลโคกสว่าง
23.	นางยุ่น แสบนุญรัตน์	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านป้อกเป็ก ตำบลหนองโน
24.	นายบุญลือ สุทธาวาส	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านนาร่อง ตำบลหนองโน
25.	นางสมหมาย สามีนุญ	42	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน
26.	นางสมหมาย ประสพจิตร	40	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านใหม่ ตำบลหนองโน
27.	นายนิพล บุญมี	45	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านโคกกระต่าย ตำบลหนองโน
28.	นายสังวร รักซ้อน	65	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านหนองโนใต้ ตำบลหนองโน
29.	นายทองสุข ทานะมัย	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านแถว ตำบลหนองโน
30.	นายวิรัตน์ ลีตะธรรมานนท์	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านหนองชำแรด ตำบลหนองโน

ที่	ชื่อ-สกุล ผู้บอกภาษา	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่
31.	นางณอม ตรีเนตร์	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 9 บ้านห้วยเหนือ ตำบลหนองโน
32.	นายสมชาย น้อยญาโน	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 10 บ้านหนองม่วง ตำบลหนองโน
33.	นางนิตยา ทานะมัย	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 11 บ้านคอนคา ตำบลหนองโน
34.	นางทรัพย์อนันต์ โชคตำบลชัย	57	ม.3	ทำนา	หมู่ 1 บ้านโคกสะอาด ตำบลหนองยาว
35.	นายไพฑูรย์ เทียมลม	58	ม.3	ทำนา	หมู่ 2 บ้านหนองยาวใต้ ตำบลหนองยาว
36.	นายบุญช่วย จูเล็ก	45	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลหนองยาว
37.	นายสำลี แก้วเกลี้ยง	65	ม.3	ทำนา	หมู่ 4 บ้านท่าดอกแก้ว ตำบลหนองยาว
38.	นายสมชิต โคขามา	54	ม.3	ทำนา	หมู่ 5 บ้านมะขามหย่อง ตำบลหนองยาว
39.	นายชัยพร อุ่นจิตร	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านภู ตำบลหนองยาว
40.	นายสมชาย นิลมุล	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านป่าไผ่ ตำบลหนองยาว
41.	นายบุญส่ง รักษาควร	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านหนองจักร ตำบลหนองยาว
42.	นายสุรพล กาแพง	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 9 บ้านหนองยาวสูง ตำบลหนองยาว
43.	นายประทวน ตรีนกุล	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 10 บ้านพุด ตำบลหนองยาว
44.	นางสาววินี แจ็งเสนาะ	43	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านปากข้าวสาร ตำบลปากข้าวสาร
45.	นายสุวิทย์ กิมาโส	45	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านเขาโป่ง ตำบลปากข้าวสาร
46.	นางดารณี เข้มเกตุ	46	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านใหม่สามัคคี ตำบลปากข้าวสาร
47.	นายสมัยพัฒนา อสัมภินนพงษ์	46	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านพระพุทธฉาย ตำบลหนองปลาไหล
48.	นายศรราม เรืองจินดา	50	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านไผ่ล้อม ตำบลหนองปลาไหล
49.	นายสนิท โล่ทอง	59	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านโคกหนามแท่ง ตำบลหนองปลาไหล
50.	นายพนนต์ ต่อทองกลาง	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านใหม่พัฒนา ตำบลหนองปลาไหล
51.	นายประเวทย์ ทองมัน	45	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านหนองปลาไหล ตำบลหนองปลช้
52.	นายเวชฐาพร คอนสวรรค์	60	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านหนองปลาไหล ตำบลหนองปลาไหล
53.	นายแวง คอนสวรรค์	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านป่าไม้ ตำบลหนองปลาไหล
54.	นางสาวศรีวรินทร์ บุญทับ	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านเขาไม้โค่น ตำบลหนองปลาไหล
55.	นายทองสุข หงส์สาวดี	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 9 บ้านหนองคู ตำบลหนองปลาไหล
56.	นายวิเชียร ศิริกุล	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านโจ้ง ตำบลกุดนกกเปล้า
57.	นายวิรัช บัวดี	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านโนนสภาราม ตำบลกุดนกกเปล้า
58.	นายยืนยง อินทรพันธ์	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านกุดนกกเปล้า ตำบลกุดนกกเปล้า
59.	นายสนั่น ฉากา	52	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านปากกล้วย ตำบลกุดนกกเปล้า
60.	นายสันทนต์ คำพันธ์	53	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกกเปล้า
61.	นายทองสาย ดาวคล้อย	53	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านโคกเพ็ก ตำบลกุดนกกเปล้า
62.	นายโพธิ์ ทองคำมี	53	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านโนนคล้อ ตำบลกุดนกกเปล้า
63.	นายสมนึก กล้วยป่า	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านวังยาง ตำบลกุดนกกเปล้า
64.	นายอำนาจ มหารธรรม	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านท่าเยี่ยม ตำบลดิ่งชัน

ที่	ชื่อ-สกุล ผู้บอกภาษา	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่
65.	นายพงษ์ศักดิ์ นิมิตไชยาพงศ์	56	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านหนองบัว ตำบลดลิ่งชัน
66.	นายประเสริฐ ยาพา	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านกอกนาฝาย ตำบลดลิ่งชัน
67.	นายสมบัติ ะธาตุ	54	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านหนองกรุง ตำบลดลิ่งชัน
68.	นายบุญซัด ประทีป	50	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้าย้วยดี ตำบลดลิ่งชัน
69.	นายโสภา ช่อมะปรางค์	56	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านดลิ่งชัน ตำบลดลิ่งชัน
70.	นายธีรภัทร วงษ์เหล็ก	5	ม.6	ทำนา	หมู่ 7 บ้านหนองบัว ตำบลดลิ่งชัน
71.	นางจุฑารัตน์ ไตรยสุทธิ	60	ม.6	ทำนา	หมู่ 8 บ้านเจ้าเอก ตำบลดลิ่งชัน
72.	นายเกษม เพ็ชรสิงห์	59	ม.6	ทำนา	หมู่ 1 บ้านตะกุด ตำบลตะกุด
73.	นายเอก เกตุพันธ์	55	ม.6	ทำนา	หมู่ 2 บ้านตะกุด ตำบลตะกุด
74.	นายประยงค์ เกตุพันธ์	56	ม.6	ทำนา	หมู่ 3 บ้านท่าจิว ตำบลตะกุด
75.	นายสมขง คำยัง	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 4 บ้านม่วง ตำบลตะกุด
76.	นายชำนาญ กล้วยน้อย	57	ม.6	ทำนา	หมู่ 5 บ้านกล้วย ตำบลตะกุด
77.	นายบุญมี ลักษณ์จินดา	58	ม.6	ทำนา	หมู่ 6 บ้านกล้วย ตำบลตะกุด

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-สกุล	นางสาววิภาวดี ริญญามี
วัน เดือน ปี ที่เกิด	20 สิงหาคม 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดลพบุรี
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔